

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ»

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΜΑΥΡΙΔΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Α.Μ. (7106Μ003)

ΜΑΡΤΙΟΣ 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

«Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ»

1. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	13
1.1 ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	13
1.2 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ή ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	13
1.3 ΠΟΙΑ ΑΝΑΓΚΗ ΕΦΕΡΕ ΤΗ Β.Α ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ	14
1.4 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΓΙΑ ΤΗ Β.Α	15
1.5 ΑΠΟ ΤΟ ΡΙΟ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ	16
1.6 ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΟΧΩΝ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ Ε.Ε	18
1.7 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	19
1.7.1 ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	19
1.8 ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΩΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ	21
1.8.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	21
1.8.2 ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	21
1.9 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	23
1.9.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	23
1.10 ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ Ε.Ε ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	23
1.10.1 Η ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΤΗΣ Ε.Ε ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	23
1.10.2 ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	24
1.10.3 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ – ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΦΟΡΕΩΝ	25
1.11 6 ^ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	27
1.11.1 ΠΕΝΤΕ ΚΥΡΙΟΙ ΑΞΟΝΕΣ	28
1.11.2 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	30
1.11.3 ΦΥΣΙΚΑ ΕΝΔΙΑΙΤΗΜΑΤΑ (NATURA 2000)	31
1.11.4 ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΑ	32
1.11.5 ΑΙΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ	34
2.1 ΠΟΛΙΤΙΚΗ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΥΠΕΧΩΔΕ	34
2.2 ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ	35
2.3 ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΥΠΕΧΩΔΕ	36
2.4 ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ	37
2.5 ΤΟΠΙΚΗ AGENDA 21	38

2.6	ΤΟ Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (2000- 2006).....	38
2.7	ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	39
2.8	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	40
2.9	ΤΟΜΕΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	43
2.10	ΕΠ. « ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ» 2000-2006	45
2.10.1	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	45
2.10.2	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ Ε.Π.....	46
2.11	ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2000-2006	47
2.11.1	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	47
2.12	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΠΕΠ	47
2.13	ΕΣΠΑ 2007-2013	48
2.14	Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	49
2.15	Ε.Π ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΔΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2007-2013	50
2.16	ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ – ΓΕΝΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ Ε.Π.....	50
2.17	ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	51
2.18	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΟΜΑΔΑΣ Α' ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	52
2.19	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΟΜΑΔΑΣ Β' ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΕΤΠΑ	52
2.20	ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	52
2.20.1	ΑΞΟΝΕΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Β.Α	52
2.20.2	ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ	53
2.20.3	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	54
2.20.4	ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΟΜΕΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.	Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ Β.Α ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	60
3.1	ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – HABITAT AGENDA	60
3.2	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ HABITAT AGENDA ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	61
3.3	ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ HABITAT AGENDA	62
3.4	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	64
3.4.1	ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΣΕ ΕΝΑΝ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΟΥΜΕΝΟ ΚΟΣΜΟ	65
3.4.2	ΤΟΠΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – LOCAL AGENDA 21	66
3.4.3	Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ «ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ»	68
3.5	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΕΔΚΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	71
3.5.1	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	72
3.5.2	ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΧΩΡΟΙ	72
3.5.3	ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ	73
3.5.4	ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΟ ΠΡΑΣΙΝΟ	74
3.5.5	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΥΔΡΟΦΟΡΟΥ ΟΡΙΖΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΑΥΤΟΥ	75

3.5.6	ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	75
3.5.7	ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΤΕΔΚΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	76
3.5.8	ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΤΤΙΚΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ – ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	76
3.5.9	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ	77
3.5.10	Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	78
3.6	HABITAT 2 – ΟΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	80
3.6.1	ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	83
3.6.2	ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΟΤΑ – ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΩΝ – ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	83
3.6.3	ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ – ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	83
3.7	ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ HABITAT ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	86
3.7.1	ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	88
3.8	ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΟΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	89
3.8.1	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ	89
3.8.2	ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ (ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ)	91

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.	ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ 21 ΟΤΑ Β.Α ΑΘΗΝΑΣ	92
4.1	ΣΤΟΧΟΙ Ε ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	92
4.2	Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	93
4.3	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	93
4.3.1	ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ	93
4.3.2	ΕΙΔΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ	94
4.3.3	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	95
4.4	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ	95
4.5	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ	96
4.5.1	ΑΞΟΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	96
4.5.2	ΔΡΑΣΕΙΣ	97
4.6	Η ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ	99
4.6.1	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΤΟΠΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ HABITAT	100
4.7	Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ	101
4.7.1	Η ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΟΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	101
4.8	ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΣΣΑ) 2007-2013	103
4.8.1	ΤΟ ΕΣΣΑ ΚΑΙ Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΩΝ 21 ΟΤΑ	103
4.9	ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	104
4.10	ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013	105
4.10.1	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ	105
4.11	ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013	106
4.11.1	ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 3 « Η ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ »	107
4.12	ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	108

4.13	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ	108
4.14	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5.	ΝΕΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ Β. Α ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	111
5.1	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	111
5.2	ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	112
5.3	ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ Τ.Α	113
5.4	ΚΟΜΠΟΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΔΡΑΣΗΣ	114
	5.4.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΟΜΠΟΣΤ	115
	5.4.2 ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΠΟΥ ΠΡΩΤΟΠΟΡΗΣΑΝ	116
5.5	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Τ.Α ΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	116
	5.5.1 ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ Μ.Κ.Ο ΚΑΙ Α.Ε.Ι	116
	5.5.2 ΣΤΟΧΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	117
	5.5.3 ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	117
	5.5.4 ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	118
5.6	ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	119
5.7	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	120
5.8	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ»	121
	5.8.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ»	121
	5.8.2 ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ»	122
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	123
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	130
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	143

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η προβληματική στο θέμα που θ' αναπτυχθεί στην παρούσα διπλωματική μελέτη συμπίπτει χρονικά με μια σειρά έντονων αντιδράσεων τόσο σε εθνικό όσο φυσικά και σε υπερεθνικό επίπεδο, από πολίτες που προτάσσουν ως θέμα συζήτησης και λήψης δραστικών μέτρων από τα Κέντρα Εξουσίας την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι φυσικές καταστροφές, η αύξηση ρύπων σε παγκόσμιο επίπεδο είναι στην πολιτική ατζέντα συζήτησης, κυβερνήσεων, Μ.Κ.Ο. περιβαλλοντικών και οικολογικών οργανώσεων και διεθνών οργανισμών. Σ' αυτή την προβληματική έχει μεγάλο ενδιαφέρον ν' αναπτυχθεί η δράση και ο ρόλος των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε Εθνικό επίπεδο για την Βιώσιμη Ανάπτυξη και το Περιβάλλον.

Η περιβαλλοντική κρίση αφορά τα πάντα και όλους μας. Οι πολλές αρνητικές συνιστώσες αυτής της κρίσης, όπως η απώλεια βιοποικιλότητας, τα καταστροφικά ακραία φαινόμενα, η ρύπανση του νερού, η καταστροφή των δασών και η υπεραλλίευση, τρέχουν ταχύτερα από τη δική μας ικανότητα ανταπόκρισης. Ειδικά για την Ελλάδα και να θεωρήσουμε δεδομένη την ύπαρξη ειλικρινούς πολιτικής βούλησης, το ξεκίνημα πρέπει να γίνει με ολική αναδιάρθρωση του συστήματος διαμόρφωσης και εφαρμογής πολιτικής για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη, καθώς από εκεί πηγάζουν και εκεί καταλήγουν τα περιβαλλοντικά δεινά της χώρας.

Εδώ «διαφαίνεται» πεδίο δράσης λαμπρό, για το ρόλο που πρέπει να έχει όχι μόνο ως συνομιλητής σ' ένα διάλογο για την περιβαλλοντική διακυβέρνηση^{1 1} αλλά και με την ενεργό συμμετοχή των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

¹ Έχει ξεκινήσει τον απαραίτητο διάλογο η WWF Ελλάς με την έκθεση «Πολιτεία για το περιβάλλον – πρόταση για εθνικό σύστημα περιβαλλοντικής διακυβέρνησης» είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα www.politics.wwf.gr.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Βιομηχανική ανάπτυξη δραστηριοποιήθηκε άναρχα και με εκρηκτικούς ρυθμούς στις αρχές του προηγούμενου αιώνα. Με μια αναμφισβήτητη οικονομική «κερδοφορία» των επιχειρήσεων και των δραστηριοτήτων τους σε μια κοινωνία που δυστυχώς δεν ήταν ανάλογα προετοιμασμένη να υποδεχθεί αυτές τις αλλαγές ανάπτυξης χωρίς να έχει ως μελλοντικό στόχο και την προστασία του περιβάλλοντος. Η δραστηριοποίηση αυτών των επιχειρήσεων συγκεντρώθηκε σε περιοχές για οικονομικούς ή γεωγραφικούς λόγους με αποτέλεσμα να μην υπάρχει καμία φροντίδα για το περιβάλλον. Είναι επίσης γεγονός ότι ανθρώπινες δραστηριότητες, βιομηχανικές μέθοδοι κυρίως στην παραγωγή προκαλούν σοβαρές και ίσως ανεπανόρθωτες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Επιπτώσεις όπως η μόλυνση της ατμόσφαιρας, του υδροφόρου ορίζοντα, καταστροφές γεωργικών εκτάσεων από την αλόγιστη και εντατική καλλιέργεια αλλά και καταστροφές τοπίων. Σ' αυτά συνέβαλαν ως «συγκοινωνούντα δοχεία» η επιταχυνόμενη αστικοποίηση, η ταχεία οικονομική ανάπτυξη καθώς και η αλόγιστη χρήση νέων τεχνικών παραγωγής και νέων προϊόντων, τοξικά απόβλητα κλπ.

Γεγονός είναι επίσης ότι η καταστροφή του περιβάλλοντος με τις επιπτώσεις που προαναφέρθηκαν δεν έχει σύνορα. Τα φαινόμενα αυτά ήταν κοινά σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν είναι λίγοι επίσης και οι εκφραστές της άποψης ότι η τυχόν επιβολή αυστηρών μέτρων και κυρώσεων σε παραβάτες προκαλούσε κίνδυνο στην ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων με ανταγωνιστικό ρόλο. Στόχος είναι η ποιοτική βιώσιμη ανάπτυξη η οποία να τελεί σε ισορροπία με την χρήσιμη σε κάθε περίπτωση οικονομική ανάπτυξη. Με δεδομένο μάλιστα ότι η προστασία του περιβάλλοντος έχει υψηλό κόστος, γίνεται κατανοητό γιατί δεν πρέπει να περιθωριοποιούμε την σημασία της οικονομικής αναπτύξεως.²

Ήταν η αρχική διαμάχη μεταξύ ανάπτυξης και οικονομικής ευημερίας και προστασίας του περιβάλλοντος.

Τα κενά που αναμφισβήτητα δημιουργούσαν σε αυτό το πεδίο δράσης, οι εθνικές κυβερνήσεις για να «προφυλάξουν» την μικροπολιτική τους παρουσία στο εσωτερικό τους, ήρθε να καλύψει η Ε.Ε. με πολιτικές και δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Η πολυπρόδητη, εκ των υστέρων φυσικά, αυτή η στόχευση ήρθε με αργούς

² Θ. Παναγόπουλος: «Δίκαιο Περιβάλλοντος», εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα 2004 σελ. 126.

ρυθμούς. Τα αποτελέσματα αυτής της παράλογης δραστηριοποίησης του ανθρώπου ενάντια στο περιβάλλον, ενάντια σ' αυτό που λέμε Βιώσιμη ανάπτυξη αειφορία έχοντας στο μυαλό μας αυτό που θα κληρονομήσουμε στις επόμενες γενιές ήταν και παραμένουν ορατά μα και επικίνδυνα. Η Ε.Ε. είναι μια επιπλέον εγγύηση σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα με θεσμούς και πολιτικές που θα προστατεύουν το περιβάλλον. Στο βιβλίο τους *The Spirit Level* –με θέμα τη μεγάλη σημασία της κοινωνικής ισότητας– ο Ρίτσαρντ Ουίλκινσον και η Κέιτ Πίκετ επισημαίνουν ότι οι οικονομίες που βασίζονται περισσότερο στο μοίρασμα και την αμοιβαιότητα εξασφαλίζουν ισορροπημένη πρόσβαση στους φυσικούς πόρους και δημιουργούν πιο υγιείς και ανθεκτικές κοινότητες. Αντίθετα, η απεριόριστη ανάπτυξη, που τρέφεται από τον ανελέητο ατομικιστικό ανταγωνισμό, δεν αποτελεί συνταγή επιβίωσης σ' έναν οικολογικά εξαντλημένο πλανήτη.³

Η προστασία του περιβάλλοντος έχει καθοριστική σημασία για την ποιότητα ζωής των σημερινών και των μελλοντικών γενεών. Αυτό που αποτελεί πρόκληση είναι ο συνδυασμός της προστασίας του περιβάλλοντος με τη συνεχή οικονομική ανάπτυξη, κατά έναν βιώσιμο μακροπρόθεσμο τρόπο. Με δεδομένη την αλλαγή του κλίματος, η πρόκληση αυτή γίνεται ακόμη εντονότερη. Η περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασίζεται στην πεποίθηση ότι η ύπαρξη υψηλών περιβαλλοντικών προτύπων τονώνει την καινοτομία και τις επιχειρηματικές δυνατότητες και ότι η οικονομική, η βιομηχανική, η κοινωνική και η περιβαλλοντική πολιτική πρέπει να είναι στενά συνδεδεμένες.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι μέσα στις δέκα παθογένειες του Ελληνικού κράτους, που είναι σε πλήρη έξαρση, συγκαταλέγεται και η προστασία του περιβάλλοντος. Μια παθογένεια που παράλληλα με την διαφαινόμενη οικονομική κρίση προκαλεί μια ακόμα αβεβαιότητα και σκεπτικισμό για τις επόμενες γενιές.⁴

Ο πολίτης ως χρήστης των παρεχομένων υπηρεσιών από την Τ.Α. σε ποικίλα επίπεδα κοινωνικών – οικονομικών δραστηριοτήτων, είναι ο άμεσα ενδιαφερόμενος. Η Τ.Α. έχει ουσιαστικό ρόλο σύνδεσης, δράσης, εξυπηρέτησης ανάμεσα στο κράτος, κρατικό μηχανισμό και στον πολίτη.

³ ANDREW SIMMS ΑΡΘΡΟ «ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟΙ ΟΠΩΣ ΣΤΗ ΝΗΣΟ ΒΑΝΟΥΑΤΣΟΥ» *THE GARDIAN -ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ-ΤΕΧΝΕΣ(ΟΨΕΙΣ, σελ. 6) 18-19/4/2009* Ο κ. Αντρίου Σίμς είναι συγγραφέας του βιβλίου «Οικολογικό χρέος: Η υπερθέρμανση του πλανήτη και ο πλούτος των εθνών» και διευθυντής του New Policy Foundation.

⁴ ΒΑΣΙΛΗΣ ΝΕΔΟΣ ΑΡΘΡΟ «ΔΕΚΑ ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΕΣ ΣΕ ΠΛΗΡΗ ΕΞΑΡΣΗ» *ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ(ΘΕΜΑ σελ.46) 18-19/4/2009.*

Αποκεντρώνονται οι υπηρεσίες, κοινωνικές και περιβαλλοντικές δράσεις του κράτους προς τον πολίτη με ρυθμιστή και διαχειριστή την Τ.Α. όπου σχεδιάζει και υλοποιεί προγράμματα με τους ανάλογους ρυθμιστικούς μηχανισμούς εξυπηρέτησης, με αποδέκτες τους πολίτες της τοπικής κοινωνίας.

Έτσι το συγκεντρωτικό, δαιδαλώδες και γραφειοκρατικά «οργανωμένο» κράτος (υπηρεσίες, μηχανισμοί κλπ) παρουσιάζει ένα σοβαρό πρόβλημα άμεσης διαχείρισης των υπηρεσιών, με αποτέλεσμα οι παρεχόμενες υπηρεσίες να είναι ίσως σε χαμηλό επίπεδο. Η κατεύθυνση πλέον της πολιτείας είναι αρχικά η αποκέντρωση έτσι ώστε τα κέντρα λήψης αποφάσεων να είναι πιο κοντά άμεσα στα επίπεδα προς επίλυση προβλημάτων με στόχο την βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Αυτή η διαδικασία και η ανάπτυξη αυτών των μηχανισμών οδηγεί στην αποκέντρωση και την αυτοδιοίκηση. Ως εκ τούτου η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προϋποθέτει την ποιοτική βελτίωση των μηχανισμών της Τ.Α. Άρα μπορούμε να αναφέρουμε ότι οι ΟΤΑ αλλά και γύρω από τους ΟΤΑ μηχανισμοί ως εργαλεία νομικά πρόσωπα, Δημοτικές Επιχειρήσεις και υπηρεσίες αποτελούν το κύριο κορμό αυτής της διαδικασίας. Όταν μιλάμε για αποκέντρωση να μην εντοπίζουμε το θέμα μόνο στις αρμοδιότητες ή τις πρωτοβουλίες και δράσεις που μπορεί να πραγματοποιήσει η Τ.Α. αλλά να εστιάσουμε την μελέτη μας και στους οικονομικούς πόρους, που είναι φυσικά ένα εργαλείο, ένας μοχλός εκκίνησης.

Άραγε γιατί επιλέγονται οι ΟΤΑ να έχουν τέτοιο υπεύθυνο και διαχειριστικό ρόλο στις παρεχόμενες υπηρεσίες;

Η συνταγματική κατοχύρωση της Τ.Α και η ανάθεση σ' αυτή της διοίκησης των τοπικών υποθέσεων σημαίνει άμεσα και αναγνώριση του κριτηρίου διάκρισης των κρατικών με την ευρεία έννοια υποθέσεων σε γενικές (ή κρατικές με την στενή έννοια) και τοπικές.⁵

Όπως αναφέρουμε παραπάνω η αποκέντρωση από το κεντρικό κράτος με τις οποίες, και είναι αλήθεια πολλές, λειτουργίες και προβλήματα διεκπεραίωσης κι αν έχει αναζητά νέους τρόπους επίλυσης των προβλημάτων. Αναζητά λοιπόν συμμάχους σ' αυτήν την νέα αποκεντρωτική πρωτοβουλία και περιβαλλοντική δραστηριότητα.

⁵ Κ.Σ.ΡΕΜΕΛΗΣ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΟΤΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΚΔ. ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1989 σελ. 34.

Κατάλληλος σύμμαχος, συνεργάτης, δεν θα μπορούσε πράγματι να είναι άλλος εκτός από την Τ.Α. Μια αυτοδιοίκηση που καλείται πλέον να αναλάβει νέο στρατηγικό ρόλο ως συνδιαχειριστής των ενεργειών για τους πολίτες. Αναβαθμίζεται ο ρόλος των ΟΤΑ, και έτσι πρέπει να είναι η κατεύθυνσή στη συνέχεια. Όμως η απόσταση Κράτους – Πολίτη είναι περίπλοκη, δεν είναι άμεση και είναι πολλές φορές τόσο χρονοβόρα με τις γραφειοκρατικές διαδικασίες που δυσχεραίνουν περισσότερο το έργο το αποτέλεσμα χωρίς τελικά το αναμενόμενο θετικό αντίκρυσμα.

Αντίθετα η Τ.Α. σαν πιο «άμεσος και οικείος» συνδετικός κρίκος διαχείρισης προγραμμάτων και πολιτικών, από τη φύση της είναι πιο κοντά στον πολίτη.

Η Τ.Α. δεν είναι απρόσωπη σαν το κράτος, είναι μέρος της τοπικής κοινωνίας που λαμβάνει τις πρωτοβουλίες εκείνες, τις δραστηριότητες ώστε να γίνουν πιο άμεσες οι υπηρεσίες και πολιτικές στο πολίτη, στον κάτοικο. Είναι αναμφισβήτητο πια το γεγονός ότι ο πολίτης στην καθημερινότητά του καταναλώνει άμεσα πολύ περισσότερο Δημοτικές παρά κρατικές υπηρεσίες. Έτσι η ποιότητα ζωής των πολιτών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό ολόένα και περισσότερο από την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών των ΟΤΑ και των μηχανισμών που διαθέτουν.

Η Τ.Α. θα μπορεί και με την «εποπτική παρουσία του κράτους» που δεν θα είναι όμως ανταγωνιστική ή που να προξενεί με την συμπεριφορά του αλλά προβλήματα θα μπορεί να εφαρμόσει περιβαλλοντικά προγράμματα.

Όταν η μια πολιτική για παράδειγμα η περιβαλλοντική απλώνεται και πλατειάζει από την κορυφή προς τα κάτω, τότε η πυραμίδα λειτουργεί σωστά με αποδέκτες πολλούς χρήστες των παρεχόμενων υπηρεσιών. Ένα ακόμα θετικό στη συλλογιστική αυτή θα μπορούσα να αναφέρω ότι είναι αφού είναι η άμεση υπηρεσία του Δήμου προς τον πολίτη, τότε άμεση και αμφίδρομη είναι η σχέση. Πομπός και δέκτης επικοινωνούν, συνεργάζονται συμμετέχουν από κοινού για να υλοποιήσουν τα προγράμματα. Τυχόν προβλήματα στην πορεία λειτουργίας δεν σκαλώνουν στα γρανάζια της γραφειοκρατίας και στο απρόσωπο κράτος αλλά εντοπίζεται άμεσα και λύνεται στη βάση από όπου ξεκίνησε ή προκλήθηκε.

Ο εποπτικός έλεγχος γίνεται κι από το δέκτη, τον χρήστη των προγραμμάτων και έτσι αποκτά και ο πολίτης ουσιαστικό ρόλο, ενεργού κατοίκου που αφού είναι μέρος της διαδικασίας, αναφέρει τα υπέρ και τα κατά και πολλές φορές συμμετέχει με προτάσεις. Η διαρκώς εντεινόμενη προσβολή του περιβάλλοντος και η άμεση σχέση

του με την επιβίωση του ίδιου του ανθρώπου δεν μπορούσε τελικά να αφήσει αδιάφορο το σύγχρονο κράτος που ανήγαγε την προστασία του περιβάλλοντος σε μείζον θέμα της εσωτερικής πολιτικής.⁶ Σ' αυτήν την διαδικασία παρέμβαση είχαν οι ΜΚΟ και οι ΟΤΑ.

Έτσι ο άνθρωπος κατέχοντας ιδιαίτερη θέση στο περιβάλλον προσπαθεί όπως είναι ως ένα σημείο φυσικό, να εκμεταλλευθεί και να αξιοποιήσει τους υπάρχοντες φυσικούς και πλουτοπαραγωγικούς πόρους.⁷

Οποιαδήποτε όμως παρέμβαση και μεταβολή στο περιβάλλον πέρα από τα ανεκτά όρια των φυσικών λειτουργιών και διακυμάνσεων επιφέρει διατάραξη στην οικολογική ισορροπία και οδηγεί μοιραία στην υποβάθμιση και στην καταστροφή του.⁸ Όλα αυτά είναι βέβαια γνωστά και οι προκλήσεις εξίσου αρκετές και τα περιθώρια χρόνου είναι επίσης ελάχιστα για να αντιδράσουμε συλλογικά και υπερεθνικά. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι πρέπει να αδρανήσουμε είτε ατομικά είτε και με παρεμβάσεις που πρέπει να αναλάβει η Τ.Α

Ένας από τους στόχους πρέπει να είναι η αποκέντρωση, με λιγότερο παρεμβατικό κράτος που όμως σαφώς να έχει εποπτικό χαρακτήρα για την διασφάλιση των προγραμμάτων την σωστή και χρηστή διαχείριση των οικονομικών πόρων. Συμμετοχή των κοινωνικών τοπικών φορέων εκτός της Τ.Α αλλά και ΜΚΟ που θα αναλάβουν συγκριμένες δράσεις και πρωτοβουλίες.

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και των συνεχών αλλαγών και εξελίξεων η Τ.Α. δεν μπορεί να μείνει πίσω. Η συμμετοχή της στις νέες προκλήσεις χωρίς να έχει τα εφόδια, τις γνώσεις και τις προϋποθέσεις να ανταπεξέλθει δημιουργεί έντονα προβλήματα απορροφητικότητας και υλοποίησης προγραμμάτων.

Ενώ έχει την θέληση και την ωριμότητα πλέον να γίνει ουσιαστικός εταίρος, σύμμαχος, να γίνει ενεργός κρίκος στην αλυσίδα της συμμετοχικής διαδικασίας, συγκριτικά με άλλες αυτοδιοικητικές δομές στην Ε.Ε δυστυχώς παραμένει πίσω.

Διάφορες αγκυλώσεις και αντιλήψεις που οδήγησαν κατά το παρελθόν το θεσμό της Τ.Α να έχει αυτή την μειονεκτική θέση ακόμα και σήμερα αναμφισβήτητα είναι μια δύσκολη πρόκληση για να κερδίσει το χαμένο έδαφος.

⁶ H.-J von der Heide, Die Herausforderung der Rechtsordnung durch die Umwelt gehen die industriegesellschaft, Dov 1985 σελ 461

⁷ Α.ΤΑΧΟΥ, ΔΙΚΑΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΘΗΝΑ 1987, σελ 16-18 και

⁸ ΣΕ 1518/1980.

Πίσω από τα πιο δραστικά και πετυχημένα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος βρίσκονται οι Δήμοι και όχι το Κράτος.

Στη Διεθνή Εκστρατεία για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών οι ΗΠΑ θεωρούνται το μαύρο πρόβατο. Αν και οι ΗΠΑ δεν έχουν υπογράψει το πρωτόκολλο του **ΚΙΟΤΟ**⁹, υπάρχουν Δήμοι που πρωτοστατούν με πρωτοβουλίες και δράσεις και αποδεικνύουν ότι κάτι έχει αρχίζει και αλλάζει στην Αμερική, όχι σε επίπεδο ομοσπονδιακής κυβέρνησης αλλά σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης. Είναι γεγονός ότι πρωταγωνιστές αυτές τις αλλαγές είναι οι Δήμοι.

Από τον περιορισμό των εκπομπών ρύπων μέχρι την προστασία του περιβάλλοντος αρκετές αμερικανικές πόλεις βρίσκονται πολύ πιο μπροστά από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση και μάλιστα τα επιτεύγματα τους βασίζονται σε ήδη υπάρχουσες τεχνολογίες.

Θα πρέπει να γίνει λοιπόν η Τ.Α. δέκτης των μηνυμάτων όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο αλλά και σε εθνικό αλλά πολύ περισσότερο σε ευρωπαϊκό. Αυτό προϋποθέτει συμμετοχή, ενημέρωση και εκπαίδευση / κατάρτιση των εμπλεκόμενων φορέων.

Η συμμετοχή της στα προγράμματα της HABITAT AGENDA στη διαμόρφωση μιας τοπικής περιβαλλοντικής πολιτικής ουσιαστικά θα ανοίξει ένα διάλογο μέσα στην τοπική κοινωνία των πολιτών, με ρυθμιστή την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

⁹ Το Πρωτόκολλο του Κιότο προέκυψε από τη Σύμβαση-Πλαίσιο για τις Κλιματικές Αλλαγές που είχε υπογραφεί στη Διάσκεψη του Ρίο, τον Ιούνιο του 1992, από το σύνολο σχεδόν των κρατών (η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση αυτή, κάνοντάς την νόμο του Κράτους τον Απρίλιο του 1994). Στόχος της Σύμβασης είναι «η σταθεροποίηση των συγκεντρώσεων των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα, σε επίπεδα τέτοια ώστε να προληφθούν επικίνδυνες επιπτώσεις στο κλίμα από τις ανθρώπινες δραστηριότητες». Πρωτόκολλο του Κιότο για τις κλιματικές μεταβολές Το πρωτόκολλο του Κιότο είναι το σημαντικότερο έγγραφο καταπολέμησης των κλιματικών μεταβολών. Περιλαμβάνει τη δέσμευση που έχουν αναλάβει οι περισσότερες εκβιομηχανισμένες χώρες για τον περιορισμό των οικείων εκπομπών ορισμένων αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, υπεύθυνων για τη θέρμανση του πλανήτη, κατά μέσο όρο κατά 5%. Απόφαση 2002/358/ΕΚ του Συμβουλίου της 25ης Απριλίου 2002 για την έγκριση, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, του Πρωτοκόλλου του Κιότο στη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές και την από κοινού τήρηση των σχετικών δεσμεύσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

«Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ»

1. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.1 ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.2 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ Η ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ;

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Επικράτησε όμως περισσότερο εκείνος που δόθηκε τη Διάσκεψη του Ναϊρόμπι το 1982 από την τότε πρωθυπουργό της Νορβηγίας Gro Harlem Brundtland, της οποίας το όνομα πήρε και η Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Στην ίδια ανήκει και ο όρος sustainable development (αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη) που σημαίνει την ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενιάς χωρίς να διακινδυνεύει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να προστατεύσουμε τους φυσικούς πόρους του πλανήτη με δράσεις ώστε να τους χρησιμοποιούμε για τη διευκόλυνση της ζωής μας χωρίς να τους εξαντλούμε, ώστε να μπορούν να τους χρησιμοποιήσουν και οι επόμενες γενιές. Αυτή είναι και η έννοια της αειφορίας ή της βιωσιμότητας. Η σχολή της Β.Α είναι η ορθή προσέγγιση στο θεμελιώδες πρόβλημα των σχέσεων ανθρωπογενών συστημάτων και οικοσυστημάτων, όχι γιατί βρίσκεται στο μέσο δύο άκρων (σχολές αναπτύξεως και οικολογίας) αλλά γιατί στηρίζεται στην ακέραια συστημική λογική.¹⁰

Η ιδέα της αειφόρου ανάπτυξης ότι φύση δεν είναι μια ανεξάντλητη πηγή που μπορεί να αποτελεί αντικείμενο συνεχούς εκμετάλλευσης, χωρίς αυτό να έχει συνέπειες στο περιβάλλον.

Η φύση δεν υπάρχει απλώς και μόνο για εκμετάλλευση με στόχο τη συσσώρευση πλούτου και την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών, αλλά είναι μια αξία από

¹⁰ ΜΙΧ. ΔΕΚΛΕΡΗ, ΟΔΩΔΕΚΑΔΕΛΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΓΚΟΛΠΙΟ Β.Α ΕΚΔ. ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1996 σελ 55.

μόνη της. Ως εκ τούτου, ο άνθρωπος έχει την ηθική υποχρέωση να χειρίζεται τη φύση με τέτοιο τρόπο, ώστε να ευνοεί την αναπαραγωγή της και να μη συντελεί στην καταστροφή της.¹¹

1.3 ΠΟΙΑ ΑΝΑΓΚΗ ΕΦΕΡΕ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ;

Η έννοια της Ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια (βιομηχανική εποχή) σημαίνει αύξηση οικονομικών μεγεθών ως μέσο όρο, δηλαδή επενδύσεις σε δημόσια έργα π.χ. δρόμους, άρα αυτοκίνητα, άρα εκπομπές αερίων ρύπων, αλλαγή χρήσης σε μεγάλες εκτάσεις, υπερεκμετάλλευση των εδαφών για αγροτικούς και άλλους σκοπούς, εντατικής μορφής καλλιέργειες και εκτροφή ζώων κ.λ.π. Τα αποτελέσματα αυτής της άποψης είχαν γίνει αντιληπτά από κάποιες ομάδες ευαισθητοποιημένων ανθρώπων οι οποίοι τα επισήμαναν. Σήμερα είναι πλέον φανερές η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων και οι επιπτώσεις στους ειδικούς τομείς. Οι κλιματικές αλλαγές έχουν επέλθει και υπεύθυνες γι' αυτό είναι ανθρώπινες δραστηριότητες, ατμοσφαιρική ρύπανση στις πόλεις, εκπομπές αερίων από τη βιομηχανία και το αυτοκίνητο κυρίως, διαδικασία γνωστή ως φαινόμενο του θερμοκηπίου. Τα διατροφικά σκάνδαλα είναι στην επικαιρότητα, ενώ η εξάντληση και η ρύπανση των υδάτινων πόρων απειλούν τον πλανήτη με λειψυδρία τα επόμενα χρόνια. Όταν πλέον τα πράγματα έφθασαν στο απροχώρητο με ορατό τον κίνδυνο μη δυνατότητας αναστροφής της κατάστασης σε κάποιους τομείς, τότε "ανεπτυγμένος" κόσμος αποφάσισε να παρέμβει. Είναι γεγονός ότι η ΕΕ αποτελεί την ομάδα κρατών που διατηρεί ευαισθησίες έστω και δειλές και κρουσoureμένες στο σύνολο του κόσμου δυτικής αντίληψης. Οι ΗΠΑ, ΙΑΠΩΝΙΑ, ΙΝΔΙΑ και η ΚΙΝΑ αρνούνται να αντιμετωπίσουν την κρισιμότητα της κατάστασης, η Αμερική επιπλέον αρνείται να επικυρώσει τη Συνθήκη του Κιότο για τη μείωση των εκπομπών αερίων και επομένως την άμβλυνση των επιπτώσεων του φαινομένου του θερμοκηπίου, όταν τα αρνητικά του αποτελέσματα ήδη έχουν εμφανιστεί π.χ. με αποκόλληση παγόβουνων, με αύξηση της μέσης θερμοκρασίας κλπ.

Η απάντηση σε αυτά τα προβλήματα, αλλά και σε άλλα, θεωρήθηκε ότι είναι η ανατροπή των κατεστημένων αντιλήψεων ως προς τον τρόπο χρήσης των φυσικών πό-

¹¹ A. RONNDY: MOBILIZING LOCAL COMMUNITIES 1995 σπ.σ 79.

ρων και επομένως τα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης, αντιλήψεις που περικλείονται στην έννοια της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης. Βιώσιμη ανάπτυξη δεν είναι εφικτή χωρίς βιώσιμο κράτος. Το βιώσιμο κράτος πρέπει να είναι ηθικό δηλαδή ο κύριος φορέας της νέας επίσημης ηθικής (βιωσιμότητας) και ευφυές, δηλαδή ικανό να σχεδιάσει και να επιβάλει τη δημόσια οικολογική τάξη.¹²

1.4 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Κεντρικός στόχος είναι η παρακολούθηση της κατάστασης που επικρατεί στον πλανήτη από πλευράς βιοτικού επιπέδου, περιβαλλοντικών δεικτών, βιοποικιλότητας, διασφάλισης της υγείας του ανθρώπου και η εφαρμογή της Agenda 21 ως προς τους τομείς προτεραιότητας που έχει θέσει για την καταπολέμηση της φτώχειας και την απάντηση στη φιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση, την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας. Τελικός στόχος θα είναι η επίτευξη Παγκόσμιας Συμφωνίας (Global Deal) για αυτά τα ζητήματα. Ειδικότερα, οι στόχοι που τίθενται είναι οι εξής:

1. Αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών: Κύρωση από όλες τις χώρες και εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του Κιότο με συγκεκριμένες δεσμεύσεις νομοθετικές, χρονικές και οικονομικές.

Σύμφωνα με επιστήμονες η κλιματική αλλαγή συμβαίνει με πολύ γρηγορότερους ρυθμούς απ' ό τι αρχικά υπολογίζονταν και αν οι παγετώνες λειώσουν η στάθμη της θάλασσας θα ανέβει κατά 6,5 μέτρα.

2. Εξασφάλιση μεταφορών φιλικών προς το περιβάλλον: Το μέτρο αναφέρεται στη μείωση του όγκου της κυκλοφορίας, στην ηχορύπανση και τη ρύπανση από τα καυσαέρια, την προτροπή προς τα μέσα μαζικής μεταφοράς π.χ. σιδηρόδρομος, δημόσια μέσα, αποφυγή του ιδιωτικού αυτοκινήτου.

3. Διασφάλιση της Δημόσιας υγείας: Μείωση της χρήσης χημικών και παρασιτοκτόνων, αντιμετώπιση λοιμωδών νοσημάτων, καθώς νοσημάτων που συνδέονται με το πρότυπο καλλιέργειας και εκτροφής των ζώων που επικρατεί.

4. Προστασία των φυσικών πόρων: Το ζητούμενο είναι η ανατροπή της αντίληψης για τη σχέση μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης, χρησιμοποίησης των φυσικών

¹² ΜΙΧ. ΔΕΚΛΕΡΗ, ΟΔΩΔΕΚΑΔΕΛΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΓΚΟΛΠΙΟ Β.Α ΕΚΔ. ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1996 σελ 112.

πόρων και της παραγωγής αποβλήτων. Στόχος είναι η διατήρηση βιοποικιλότητας, αφού το περιβάλλον όσο πιο ποικίλο, τόσο πιο σταθερό είναι.

1.5 ΑΠΟ ΤΟ ΡΙΟ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ

Στο Ρίο το 1992 συμφωνήθηκαν 5 κείμενα: Η Agenda 21, οι 27 κατευθυντήριες αρχές για δράσεις για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, αρχές για τα δάση, η συνθήκη για τη βιοποικιλότητα και η συνθήκη για τις κλιματικές αλλαγές. Η Διάσκεψη για τη Γη, όπως ονομάστηκε η διάσκεψη στο Ρίο, ήταν η μεγαλύτερη συνάθροιση ατόμων και αρχηγών κρατών. Η Ε.Ε ήδη έχει τοποθετηθεί για το θέμα αυτό σε δύο Ευρωπαϊκά συμβούλια, **του Γκέτεμποργκ και της Βαρκελώνης**. Ήδη έχουν επισημανθεί οι καθυστερήσεις σε επίπεδο ΕΕ, κυρίως ως προς το έλλειμμα εφαρμογής κάποιων παραμέτρων. Στη διάσκεψη του Ρίο (1992) πρέπει να θεωρείται σταθμός για την ιστορία της ανθρωπότητας, όλοι οι λαοί της Γης ψήφισαν ομοθυμωσ τη λύση της βιωσιμότητας.¹³

Η Β.Α είναι ιδίως η εξισορρόπηση και εναρμόνιση των ανθρωπίνων αξιών.¹⁴

Στην πραγματικότητα η βιωσιμότητα δεν είναι νέα ιδέα αλλά η παλινόρθωση των κλασικών και οικουμενικών Ελληνικών αξιών της Τάξεως, Μέτρου, Δικαιοσύνης, Φύσεως, Κοινού της Πόλεως Αγαθού και της Αμφικτυονίας.¹⁵

Αειφόρος ανάπτυξη σημαίνει ότι οι ανάγκες της παρούσας γενιάς καλύπτονται χωρίς να αποθηκεύεται η ικανότητα των επόμενων γενεών καλύψουν τις δικές τους ανάγκες.

Πρόκειται για πρωταρχικό στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος περιλαμβάνεται στη Συνθήκη και διέπει όλες τις πολιτικές και τις δραστηριότητες της Ένωσης. Αποσκοπεί στη διασφάλιση της ικανότητας της γης να ευνοεί όλες τις μορφές ζωής και βασίζεται στις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας των φύλων, της αλληλεγγύης, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων της ελευθερίας και της ισότητας ευκαιριών για όλους. Αποβλέπει στη συνεχή βελτίωση της

¹³ ΜΙΧ.ΔΕΚΛΕΡΗΣ-Θ.ΚΟΝΙΑΒΙΤΗΣ-Γ.ΣΑΚΙΩΤΗΣ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, GUTENBERG – ΑΘΗΝΑ (ΚΕΚΜΟΚΟΠ) ΑΘΗΝΑ 2005 σελ. 36.

¹⁴ ΜΙΧ. ΔΕΚΛΕΡΗΣ, ΟΔΩΔΕΚΑΔΕΛΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΓΚΟΛΠΙΟ Β.Α ΕΚΔ.ΑΝΤ.Ν.ΣΑΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1996 σελ 19.

¹⁵ ΜΙΧ.ΔΕΚΛΕΡΗΣ-Θ.ΚΟΝΙΑΒΙΤΗΣ-Γ.ΣΑΚΙΩΤΗΣ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, GUTENBERG – ΑΘΗΝΑ (ΚΕΚΜΟΚΟΠ) ΑΘΗΝΑ 2005 σελ.37.

ποιότητας ζωής και των συνθηκών διαβίωσης στη γη προς όφελος τόσο της παρούσας όσο και των μελλοντικών γενεών. Προς τούτο, προωθεί μια δυναμική οικονομία με πλήρη απασχόληση, υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, προστασία της υγείας, κοινωνική και εδαφική συνοχή και προστασία του περιβάλλοντος σε ένα ειρηνικό και ασφαλή πλάνη-τη, ο οποίος σέβεται την πολιτιστική ποικιλομορφία. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ (2001) θέσπισε την πρώτη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το 2002 προσέθεσε στην στρατηγική αυτή εξωτερική διάσταση ενόψει της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Αειφόρο ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ (2002). Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν αρνητικές τάσεις και να εμφανίζονται νέες προκλήσεις όσον αφορά την αλλαγή του κλίματος, τη χρήση ενέργειας, τις απειλές κατά της δημόσιας υγείας, τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη δημογραφική πίεση και τη γήρανση του πληθυσμού, τη διαχείριση των φυσικών πόρων, την απώλεια βιοποικιλότητας, τη χρήση της γης και τις μεταφορές.

Μέχρι σήμερα έχουμε τρεις μεγάλες Διακηρύξεις που έχουν σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος. Διακήρυξη της Στοκχόλμης του 1972¹⁶ του Ρίο είκοσι χρόνια μετά το 1992¹⁷ και την τελευταία του Γιοχάνεσμπουργκ το Σεπτέμβριο του 2002.

Η Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης αφορούσε στο Ανθρώπινο περιβάλλον η Συνδιάσκεψη στο Ρίο αφορούσε στο Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Το τρίπτυχο οικονομική αύξηση/ μεγέθυνση, κοινωνική ανάπτυξη και περιβαλλοντική προστασία και διαχείριση αποτελεί έκτοτε τους τρεις βασικούς πυλώνες του αναπτυξιακού φαινομένου.¹⁸ Στη συνέχεια η Συνδιάσκεψη στο Γιοχάνεσμπουργκ, δέκα χρόνια μετά θα φέρει ως τίτλο την Αειφόρο Ανάπτυξη.¹⁹

Επειδή οι αρνητικές αυτές τάσεις δημιουργούν την αίσθηση του επείγοντος, απαιτείται η ανάληψη βραχυπρόθεσμης δράσης ενώ παράλληλα θα διατηρηθεί και η μακροπρόθεσμη προοπτική. Κύρια πρόκληση είναι η σταδιακή αλλαγή των μη βιώσιμων καταναλωτικών και παραγωγικών προτύπων και της μη ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη χάραξη πολιτικής. Σύμφωνα με τον κλασικό ορισμό, αειφόρος ανάπτυξη είναι η

¹⁶ ΣΑΜΙΩΤΗΣ, Γ, ΤΣΑΛΤΑΣ, ΓΡ, ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΕΙΜΕΝΟ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗΣ ΤΗΣ ΣΤΟΚΧΟΛΜΗΣ ΤΟΜΟΣ Ι ΕΚΔ. ΠΑΠΑΖΗΣΗ- ΑΘΗΝΑ 1990 σελ. 241-251.

¹⁷ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, Π, ΣΑΜΙΩΤΗΣ, Γ, ΤΣΑΛΤΑΣ, ΓΡ, Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ Η.Ε ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΚΕΙΜΕΝΟ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗΣ ΤΟΥ ΡΙΟ, ΕΚΔ. ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1993 σελ. 183-188.

¹⁸ Επιμ. ΓΡ. ΤΣΑΛΤΑΣ, ΓΙΟΧΑΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ, ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ Η.Ε ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΕΚΔ. ΙΣΙΔΕΡΗ, ΑΘΗΝΑ 2003 σελ. 38.

¹⁹ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ σελ. 39.

«ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες», με άλλα λόγια η μέριμνα ώστε η σημερινή μεγέθυνση να μην υπονομεύει τις δυνατότητες μεγέθυνσης των μελλοντικών γενεών. Η αειφόρος ανάπτυξη έχει επομένως τρεις συνιστώσες - οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική - που απαιτούν ισόρροπη πολιτική συνεκτίμηση.

Τα αποτελέσματα της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του 1992 περιέλαβαν άλλο ένα στοιχείο στην ερμηνεία της αρχής της προφύλαξης.²⁰ Πρόκειται για την οικονομική διάσταση, η οποία παρουσιάζεται στην Αρχή 15 της Διακήρυξης του Ρίο

Η αρχή της προφύλαξης πάντα εμπεριέχει κάποιο στοιχείο πρακτικής εφαρμογής, συμπεριλαμβανομένης και της οικονομικής δυνατότητας.²¹

1.6 ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Οι στόχοι που έχουν τεθεί στην Παγκόσμια Διάσκεψη έχουν υιοθετηθεί ως στόχοι προς επίτευξη από την Ε. Ε., ενώ έχουν ήδη έχουν συμπεριληφθεί στο Δεκαετές 6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον. Επιπλέον, στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελώνης τονίζεται ότι για την Ε.Ε. οι κύριες προκλήσεις σε σχέση με την παγκόσμια διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης είναι οι εξής:

1. Εξάλειψη της φτώχειας και προαγωγή της κοινωνικής ανάπτυξης και της υγείας
2. Η παγκοσμιοποίηση να εξυπηρετεί την αειφόρο ανάπτυξη
3. Βιώσιμα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης
4. Διατήρηση και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών και περιβαλλοντικών πόρων
5. Βελτίωση της διακυβέρνησης για την αειφόρο ανάπτυξη σε όλα τα επίπεδα, όσον αφορά ειδικότερα τη Διεθνή Περιβαλλοντική Διαχείριση, περιλαμβανομένης της συμμετοχής του κοινού μέσα από την συμμετοχική διαδικασία της Τ.Α.

²⁰ Freestone, D. και Hey, H., "Implementing the Precautionary Principle: Challenges and Opportunities", σε Freestone, D., και Hey, E., (Eds.) *The Precautionary Principle and International Law* (1996), σελ. 265-6.

²¹ Moltke, K., "The relation between policy, science, technology economics and law in the implementation of the precautionary principle", σε Freestone, D., και Hey, E., (Eds.) *The Precautionary Principle and International Law* (1996), σελ. 107.

6. Μέσα εφαρμογής μεταξύ άλλων συνεργασία για τη δημιουργία ικανοτήτων και την τεχνολογία" Επιπλέον, στους 4 τομείς προτεραιότητας, που τίθενται ως στόχοι της Παγκόσμιας Διάσκεψης, η Ε.Ε. έχει ακόμη έναν: την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις κοινοτικές τομεακές πολιτικές. Ο στόχος αυτός εξειδικεύεται κυρίως μέσα από το 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον

1.7 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Σ' αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε τις στρατηγικές που έχει αναπτύξει η Ε.Ε στα πλαίσια της πολιτικής της για το περιβάλλον και την βιώσιμη ανάπτυξη.

1.7.1 Θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον²²

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) καθορίζει μέτρα συνεργασίας και κατευθύνσεις, απευθυνόμενα στα κράτη μέλη και τις τοπικές αρχές, για τους δώσει τη δυνατότητα να βελτιώσουν τη διαχείριση του περιβάλλοντος στις πόλεις της Ευρώπης.

Η στρατηγική έχει ως στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του αστικού περιβάλλοντος, οδηγώντας σε πόλεις που θα είναι ελκυστικότεροι και πιο υγιεινοί τόποι διαβίωσης, εργασίας και επένδυσης και σε μείωση των δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων των πολεοδομικών συγκροτημάτων.

Η στρατηγική προβλέπει τα ακόλουθα βασικά μέτρα:

- Δημοσίευση κατευθύνσεων για την ένταξη των περιβαλλοντικών ζητημάτων στις πολιτικές που αφορούν τις αστικές περιοχές. Οι κατευθύνσεις αυτές θα βασίζονται στις βέλτιστες πρακτικές και στις γνωμοδοτήσεις των ειδικών.
- Δημοσίευση κατευθύνσεων για σχέδια αειφόρων αστικών μεταφορών. Οι κατευθύνσεις αυτές θα βασίζονται επίσης στις βέλτιστες πρακτικές και στις γνωμοδοτήσεις των ειδικών. Για να είναι αποτελεσματικός, ο σχεδιασμός των μεταφορών πρέπει να καλύπτει τους επιβάτες και τα εμπορεύματα και να προάγει την ασφαλή και αποτελεσματική χρήση μεταφορικών μέσων ποιότητας που δεν είναι πολύ ρυπογόνα.
- Υποστήριξη της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, κυρίως με τη δικτύωση των πληροφοριών, την ανάπτυξη έργων επίδειξης που θα χρηματοδοτηθούν.
- Από το **LIFE+**²³, καθώς και με τη συγκρότηση δικτύου εθνικών σημείων επαφής.

²² Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 11ης Ιανουαρίου 2006, σχετικά με μια θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον [COM(2005) 718].

- Βελτίωση, αφενός της ενημέρωσης των τοπικών αρχών μέσω του Διαδικτύου και, αφετέρου, της κατάρτισης του προσωπικού των περιφερειακών και τοπικών διοικητικών υπηρεσιών σε θέματα διαχείρισης των αστικών περιοχών.
- Αξιοποίηση των υφιστάμενων κοινοτικών προγραμμάτων στήριξης που εντάσσονται στην πολιτική για τη συνοχή και για την έρευνα.

Λόγω του διακλαδικού χαρακτήρα των ζητημάτων διαχείρισης των αστικών περιοχών, κάθε στρατηγική που αποσκοπεί στη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος απαιτεί συντονισμό με τις άλλες συναφείς πολιτικές στον τομέα του περιβάλλοντος. Πρόκειται για τις πολιτικές που αφορούν την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος (δόμηση που προάγει την ενεργειακή αποδοτικότητα, σχέδια αστικών μεταφορών κ.λπ.), την προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας (περιορισμός της επέκτασης των πόλεων, αποκατάσταση εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών ζωνών κ.λπ.), την ποιότητα ζωής και την υγεία (περιορισμός της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της ηχορύπανσης κ.λπ.), την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων, καθώς και την πρόληψη και ανακύκλωση των αποβλήτων. Τέσσερις στους πέντε ευρωπαίους πολίτες ζουν σε πόλεις. Οι περισσότερες αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα: κακή ποιότητα του αέρα, πυκνή οδική κυκλοφορία και συμφόρηση, μεγάλη ηχορύπανση, μέτρια ποιότητα δομημένου περιβάλλοντος, εγκαταλελειμμένες περιοχές, εκπομπές αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου, άναρχη δόμηση (επέκταση των πόλεων), δημιουργία απορριμμάτων και λυμάτων. Τα προβλήματα αυτά είναι ιδιαιτέρως σύνθετα, τα δε αίτιά τους αλληλένδετα. Γι' αυτό ακριβώς είναι απαραίτητη η ολοκληρωμένη προσέγγιση. Ο καθορισμός κατευθύνσεων και μέτρων συνεργασίας ενδείκνυται περισσότερο από την νομοθετική δράση, λόγω της ποικιλομορφίας των αστικών περιοχών και των ήδη υφιστάμενων υποχρεώσεων, που απαιτούν εξειδικευμένες λύσεις, αλλά και επειδή είναι δύσκολο να θεσπιστούν κοινά πρότυπα για το αστικό περιβάλλον.

Ως εκ τούτου, η στρατηγική αυτή βασίζεται στην επικουρικότητα και αποδίδει προτεραιότητα στις τοπικές πρωτοβουλίες, με έμφαση, ταυτόχρονα, στη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων επιπέδων λήψης αποφάσεων (κοινοτικό, εθνικό και τοπικό) και στην ολοκλήρωση των διαφόρων πτυχών της διαχείρισης του αστικού περιβάλλοντος.

²³ Ο Κανονισμός αριθ. 614/2007 Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Μαΐου 2007 (Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης OJ L149 9.6.07) θεσπίζει το νέο χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον, το *Life+*.

Η στρατηγική για το αστικό περιβάλλον αποτελεί μία από τις επτά θεματικές στρατηγικές που προβλέπονται στο έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον.

1.8 Η ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΩΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

1.8.1 Στρατηγική για την πρόληψη και την ανακύκλωση των αποβλήτων²⁴

Η εν λόγω στρατηγική χαράσσει τις κατευθύνσεις της δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και περιγράφει τα μέτρα που θα επέτρεπαν τη βελτιωμένη διαχείριση των αποβλήτων. Στόχος της στρατηγικής είναι να μειωθούν οι αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των αποβλήτων καθ' όλο τον κύκλο ζωής τους, από την παραγωγή μέχρι την τελική διάθεσή τους, μέσω της ανακύκλωσης. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει να αντιμετωπίζεται κάθε είδος αποβλήτων όχι μόνο ως πηγή ρύπανσης που επιβάλλεται να μειωθεί, αλλά και ως ενδεχόμενος πόρος που προσφέρεται για εκμετάλλευση. Οι στόχοι της κοινοτικής νομοθεσίας πριν από την έγκριση της παρούσας στρατηγικής εξακολουθούν να ισχύουν: Πρόκειται για τον περιορισμό των αποβλήτων, τη προαγωγή της επαναχρησιμοποίησής τους, την ανακύκλωση και την αξιοποίησή τους. Οι εν λόγω στόχοι εντάσσονται στην προσέγγιση που βασίζεται στην αξιολόγηση του περιβαλλοντικού αντίκτυπου και τον κύκλο ζωής των πόρων.

1.8.2 Προαγωγή της ανακύκλωσης των αποβλήτων

Η στρατηγική προβλέπει την ενθάρρυνση του τομέα της ανακύκλωσης με στόχο την επανένταξη, με ελάχιστο περιβαλλοντικό αντίκτυπο, των αποβλήτων στον οικονομικό κύκλο με τη μορφή προϊόντων ποιότητας. Μακροπρόθεσμα θα μπορούσαν να καθοριστούν ποσοτικοί στόχοι ανακύκλωσης στα πλέον ενδεδειγμένα επίπεδα λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά των επιμέρους υλικών και το φάσμα των δυνατοτήτων ανακύκλωσής τους. Η ανακύκλωση θα μπορούσε να ενθαρρυνθεί με την τροποποίηση του κανονιστικού πλαισίου, ώστε να καλυφθεί η δυνατότητα καθιέρωσης κριτηρίων απόδοσης για τις διαδικασίες ανάκτησης καθώς και κριτηρίων διάκρισης των αποβλήτων από τα προϊόντα, δεδομένου ότι τοιουτοτρόπως θα καταστεί δυνατή η καθιέρωση ελάχιστων ποιοτικών προτύπων και η διάδοση των βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των

²⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής της 21ης Δεκεμβρίου 2005 με τίτλο «Ένα βήμα μπροστά για την αειφόρο χρήση των πόρων - θεματική στρατηγική για την πρόληψη της δημιουργίας και την ανακύκλωση των αποβλήτων» [COM(2005) 666].

κρατών μελών. Η στρατηγική αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στα βιοαποδομήσιμα απόβλητα τα οποία, σύμφωνα με την οδηγία 1999/31/ΕΚ, πρέπει κατά τα δύο τρίτα να αποτελούν αντικείμενο άλλων μορφών επεξεργασίας πλην της τελικής διάθεσης. Η στρατηγική προβλέπει ιδίως την έκδοση κατευθυντήριων γραμμών εκ μέρους της Επιτροπής, την έγκριση διαχειριστικών στρατηγικών από τα κράτη μέλη καθώς και την ένταξη του εν λόγω θέματος στην αναθεώρηση της οδηγίας ΟΠΕΡ και της οδηγίας για την αξιοποίηση της ύλης καθαρισμού λυμάτων (λυματολάσπης) στη γεωργία. Όλοι οι διαθέσιμοι πόροι της αγοράς καθίστανται τελικά απόβλητα και κάθε παραγωγική διαδικασία συνεπάγεται την παραγωγή κάποιας μορφής αποβλήτων. Σήμερα, το 49% των αστικών λυμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής, 18% αποτεφρώνονται ενώ 33% ανακυκλώνονται ή λιπασματοποιούνται. Παρά τις προόδους στον τομέα της ανακύκλωσης και της αποτέφρωσης, δεν μειώνονται οι ποσότητες των αποβλήτων που καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής για τελική εναπόθεση, δεδομένου ότι αυξάνει συνεχώς η παραγωγή τους. Εξάλλου, ορισμένες ουσίες είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες και ρυπογόνες και συνιστούν σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον και την υγεία όταν αποσύρονται από το οικονομικό κύκλωμα. Η παρούσα στρατηγική θα δημιουργήσει νέες δυνατότητες σε ό,τι αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων με στόχο τη μείωση των ποσοτήτων που καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής, θα επιτρέψει την πραγματοποίηση μεγαλύτερης κλίμακας λιπασματοποίησης και την ανάκτηση μεγαλύτερων ποσοτήτων ενέργειας από τα απόβλητα ενώ παράλληλα θα βελτιώσει από ποσοτική και ποιοτική σκοπιά την ανακύκλωση. Κύρια αναμενόμενα οφέλη είναι η μεγαλύτερη αποδοτικότητα και η καλύτερη αξιοποίηση των δαπανών χάρη στη σημασία που αποδίδεται στον περιβαλλοντικό αντίκτυπο, τη μείωση του κόστους, τον περιορισμό των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι δραστηριότητες ανακύκλωσης, τη μείωση της ρύπανσης από τα απόβλητα και την περιστολή των εκπομπών των αερίων που επιδεινώνουν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Η στρατηγική σχετικά με την πρόληψη και την ανακύκλωση των αποβλήτων είναι μία από τις επτά θεματικές στρατηγικές που προβλέπονται στο έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον του 2002

1.9 ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

1.9.1 Στρατηγική για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων²⁵

Η στρατηγική αυτή καθορίζει τις κατευθύνσεις της δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για την επόμενη 25ετία, με στόχο την αποδοτικότερη και πλέον αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους. Στόχος της στρατηγικής είναι ο περιορισμός των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που έχει η χρήση των φυσικών πόρων (εξάντληση των πόρων και ρύπανση), τηρουμένων, εκ παραλλήλου, των στόχων που ορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση. Εμπλέκονται εν προκειμένω όλοι οι τομείς οι οποίοι καταναλώνουν πόρους, με στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων, τον περιορισμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεών τους και την υποκατάσταση των εξαιρετικά ρυπογόνων πόρων με εναλλακτικές λύσεις.

1.10 ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ Ε.Ε ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ²⁶

1.10.1 Η ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη, που εγκρίθηκε το 2001 και αναθεωρήθηκε το 2005, συμπληρώνεται, μεταξύ άλλων, από την αρχή της ένταξης των περιβαλλοντικών προβληματισμών στις ευρωπαϊκές πολιτικές που έχουν αντίκτυπο στο περιβάλλον. Σε αυτή την συνάντηση, ολοκληρώνοντας την επανεξέταση της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη που ξεκίνησε η Επιτροπή το 2004 και με βάση την ανακοίνωση της Επιτροπής «Σχετικά με την επανεξέταση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη – Πλαίσιο Δράσης» του Δεκεμβρίου 2005 καθώς και τις συνεισφορές του Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και άλλων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε μια φιλόδοξη και σφαιρική ανανεωμένη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη στη διευρυμένη ΕΕ, η οποία βασίζεται στην στρατηγική που θεσπίστηκε το 2001.

Γενικός στόχος της ανανεωμένης στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη είναι ο προσδιορισμός και η ανάπτυξη δράσεων που θα επιτρέψουν στην ΕΕ να επιτύχει

²⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 2005, με τίτλο: «Θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων» [COM(2005) 670].

²⁶ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΕ 10917/06 – ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ 26 ΙΟΥΝΙΟΥ 2006.

συνεχή βελτίωση της ποιότητας ζωής τόσο της σημερινής γενιάς όσο και των επόμενων γενεών, μέσω της δημιουργίας βιώσιμων κοινοτήτων ικανών για αποτελεσματική διαχείριση και χρησιμοποίηση των πόρων και η αξιοποίηση του δυναμικού οικολογικής και κοινωνικής καινοτομίας προκειμένου να εξασφαλίζεται ευημερία, προστασία του περιβάλλοντος και κοινωνική συνοχή.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2005 ενέκρινε δήλωση με τους κατωτέρω στόχους και αρχές, η οποία θα χρησιμεύσει ως βάση για την εν λόγω ανανεωμένη στρατηγική:

1.10.2 ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Διατήρηση της ικανότητας της γης να ευνοεί τη ζωή σε όλη της την ποικιλία, τήρηση των ορίων των φυσικών πόρων του πλανήτη και εξασφάλιση υψηλού επιπέδου όσον αφορά την προστασία και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος. Πρόληψη και μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος και προώθηση αειφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής, ώστε να αποσυνδεθεί η οικονομική μεγέθυνση από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων. Καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης. Ενημέρωση των πολιτών σχετικά με την επίδρασή τους στο περιβάλλον και τις εναλλακτικές δυνατότητες που διαθέτουν για να προβαίνουν σε πλέον βιώσιμες επιλογές.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

Ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου, της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων και των εταιρικών σχέσεων δημόσιου – ιδιωτικού τομέα, ώστε να προωθηθούν η συνεργασία και οι κοινές ευθύνες όσον αφορά την εφαρμογή αειφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής.

ΣΥΝΟΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Προώθηση της συνοχής μεταξύ των διαφόρων πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μεταξύ των δράσεων που διεξάγονται σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, ώστε να αυξηθεί η συμβολή τους στην αειφόρο ανάπτυξη.

ΣΥΝΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Προώθηση της ενσωμάτωσης εκτιμήσεων οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα στις διάφορες πολιτικές, κατά τρόπο ώστε να είναι συνεπείς και αλληλοενισχυόμενες, με πλήρη και γενική αξιοποίηση των μέσων για τη βελτίωση της νομοθεσίας, όπως η ισόρροπη εκτίμηση του αντίκτυπου και οι διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους.

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΛΥΤΕΡΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

Μέριμνα ώστε οι πολιτικές να διαμορφώνονται, να αξιολογούνται και να εφαρμόζονται με βάση τις καλύτερες διαθέσιμες γνώσεις, είναι δε υγιείς από οικονομική άποψη και προσφέρουν καλή σχέση ωφέλειας – κόστους.

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗΣ

Σε περίπτωση επιστημονικής αμφιβολίας, εφαρμογή διαδικασιών αξιολόγησης και λήψη κατάλληλων προληπτικών μέτρων, ώστε να αποφεύγονται οι βλάβες της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος.

ΑΡΧΗ «Ο ΡΥΠΑΙΝΩΝ ΠΛΗΡΩΝΕΙ»

Εξασφάλιση της αντιστοιχίας μεταξύ τιμών και πραγματικού κοινωνικού κόστους των δραστηριοτήτων κατανάλωσης και παραγωγής και μέριμνα ώστε οι ρυπαίνοντες να πληρώνουν για τις βλάβες που προξενούν στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.

1.10.3 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΦΟΡΕΩΝ

Η Επιτροπή θα εντάξει την αειφόρο ανάπτυξη στις δραστηριότητές της που αφορούν ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και επικοινωνία και θα συνεχίσει, μαζί με άλλα θεσμικά όργανα της κοινότητας, να οργανώνει εκδηλώσεις και συνεδριάσεις ενδιαφερομένων μερών για ορισμένα σκέλη της στρατηγικής, να διαδίδει νέες ιδέες και να ανταλλάσσει βέλτιστες πρακτικές. Σε αυτό το πλαίσιο η Επιτροπή θα πρέπει να παραγάγει ένα εκλαϊκευτικό οδηγό για τη στρατηγική αυτή, ο οποίος να περιλαμβάνει τις ορθές πρακτικές και πολιτικές στα κράτη μέλη, ώστε να βοηθήσει να αυξηθεί η δημόσια ευαισθητοποίηση ως προς την αειφόρο ανάπτυξη. Θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν πολύτιμα εργαλεία επικοινωνίας για να μετρηθούν οι επιδράσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην ικανότητα της γης να στηρίζει τη ζωή στην ποικιλομορφία της.

- Η Επιτροπή πρέπει να διαμορφώσει ένα συγκεκριμένο και ρεαλιστικό όραμα της ΕΕ κατά την πορεία της προς την αειφόρο ανάπτυξη για το επόμενο 50 χρόνια. Ένα τέτοιο όραμα πρέπει να προετοιμαστεί κατά τρόπο συμμετοχικό, να εντοπίζει τους κύριους μακροπρόθεσμους στόχους και να περιγράφει τα ενδιάμεσα στάδια και βήματα προς την επίτευξή τους.
- Τα κράτη μέλη έχουν το βασικό ρόλο για τη στοχοθέτηση της επικοινωνίας στο πιο κατάλληλο επίπεδο.
- Όσον αφορά το σημαντικό ρόλο του τοπικού και του περιφερειακού επιπέδου στην απόδοση της αειφόρου ανάπτυξης και την ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου, ο γενικός στόχος είναι να οικοδομηθούν αειφόροι κοινότητες σε αστικές και αγροτικές περιοχές όπου οι πολίτες ζουν και απασχολούνται και δημιουργούν από κοινού υψηλή ποιότητα ζωής. Προσεγγίσεις όπως η Τοπική Ατζέντα 21 και άλλες διαδικασίες με ευρεία δημόσια συμμετοχή πρέπει να ενισχυθούν περαιτέρω και να προωθηθούν.
- Ως προς το σημείο αυτό η Επιτροπή καλείται να διαμορφώσει πιθανές επιλογές για το πώς να προωθηθεί η «ευρωπαϊκή εκστρατεία αειφόρων δήμων και κοινοτήτων» που παρέχει ανταλλαγή ορθών πρακτικών και περιλαμβάνει επεξεργασία ποιοτικών κριτηρίων, δεικτών και οργάνων όπως η αξιολόγηση του αντίκτυπου. Ιθύνοντες των επιχειρήσεων και άλλοι βασικοί φορείς, όπως οι οργανώσεις εργαζομένων και μη κυβερνητικές οργανώσεις, πρέπει να μετέχουν σε επείγοντα προβληματισμό μαζί με τους πολιτικούς ηγέτες για τις μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες πολιτικές που απαιτούνται για την αειφόρο ανάπτυξη και να προτείνουν φιλόδοξες επιχειρησιακές απαντήσεις που να υπερβαίνουν τις υπάρχουσες ελάχιστες νόμιμες απαιτήσεις.
- Η ΕΕ χαιρετίζει τις πρωτοβουλίες της **κοινωνίας των πολιτών*** με στόχο τη δημιουργία μεγαλύτερης αυτενέργειας για την αειφόρο ανάπτυξη και γι' αυτό θα εντείνει το διάλογο με τις αντίστοιχες οργανώσεις και πλατφόρμες οι οποίες μπορούν να προσφέρουν πολύτιμες συμβουλές εφιστώντας την προσοχή στον πιθανό αντίκτυπο των τρεχουσών πολιτικών στις μελλοντικές γενεές.

1.11 6^ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, με τον τίτλο «Περιβάλλον 2010 - Το μέλλον μας, η επιλογή μας»,²⁷ καλύπτει τη χρονική περίοδο από 22 Ιουλίου 2002 μέχρι 21 Ιουλίου 2012. Οι καταβολές του προγράμματος αυτού βρίσκονται στο **πέμπτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον**²⁸ το οποίο κάλυπτε τη χρονική περίοδο 1992-2000, και στην απόφαση για επανεξέταση του τελευταίου.

Η κεντρική ιδέα που χαρακτηρίζει αυτό το πρόγραμμα είναι ότι οι επιδιωκόμενοι στόχοι δεν μπορούν να επιτευχθούν με δράσεις μόνο σε κοινοτικό επίπεδο, αλλά με συντονισμένα μέτρα που συνεπάγονται κατανομή ευθυνών σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας και διάλογο με τους ενδιαφερόμενους κύκλους. Τονίζοντας την ανάγκη πρόβλεψης και ενσωμάτωσης της μέριμνας που λαμβάνεται για το περιβάλλον σε άλλους τομείς δραστηριοτήτων, όπως εκείνων της βιομηχανίας, της ενέργειας, των μεταφορών της γεωργίας και του τουρισμού, το πρόγραμμα καθορίζει στόχους, ιδίως όσον αφορά τις επιδόσεις. Συγκεκριμένα, προτείνονται τέσσερις κατηγορίες μέσων: νομοθετικά μέσα, μέσα βασιζόμενα στους νόμους της αγοράς (στα οποία περιλαμβάνονται οικονομικά και φορολογικά κίνητρα), οριζόντια μέτρα στήριξης (βελτίωση των βασικών δεδομένων, επιστημονική έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, βελτίωση των πληροφοριών και κατάρτιση) και μηχανισμοί χρηματοδοτικής στήριξης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) καθορίζει τις προτεραιότητες και τους στόχους της ευρωπαϊκής πολιτικής για το περιβάλλον για το χρονικό διάστημα μέχρι το 2010 και μετά, και περιγράφει λεπτομερώς τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν ως συμβολή στην υλοποίηση της στρατηγικής της σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης. Στην παρούσα μελέτη επισημαίνεται ότι για να αντιμετωπιστούν οι σημερινές περιβαλλοντικές προκλήσεις, θα χρειαστεί να γίνει υπέρβαση της αυστηρά νομοθετικής στρατηγικής και αντικατάστασή της από μια στρατηγική προσέγγιση. Η προσέγγιση αυτή πρέπει να αξιοποιήσει διάφορα εργαλεία και μέτρα, ώστε να επηρεάσει τη λήψη των αποφάσεων στους επιχειρηματικούς κύκλους, στην πολιτική, στους κύκλους των καταναλωτών και των πολιτών ευρύτερα μέσα από τους φορείς των

²⁷ Απόφαση 1600/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Ιουλίου 2002 για τη θέσπιση του έκτου κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον [Επίσημη Εφημερίδα L 242 της 10.9.2002].

²⁸ Το **πέμπτο πρόγραμμα της Κοινότητας για το περιβάλλον** και τη μακροχρόνια ανάπτυξη επιδιώκει τους στόχους τους οποίους έχει καθορίσει η Συνθήκη ΕΚ (COM (92) 23, ΕΕ C138, 17.05.1993, σ 1-4 και απόφαση 2179/1998, ΕΕ L275, 10.10.1998.)

ΟΤΑ. Το πρόγραμμα προτείνει πέντε πρωταρχικούς άξονες στρατηγικής δράσης: βελτίωση της εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας· ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στις άλλες πολιτικές· συνεργασία με την αγορά· ενεργό συμμετοχή των πολιτών και αλλαγή της συμπεριφοράς τους· συνεκτίμηση του περιβάλλοντος στις αποφάσεις που αφορούν τη χωροταξία και χωροταξική διαχείριση. Για κάθε άξονα προτείνονται ειδικές δράσεις.

1.11.1 ΠΕΝΤΕ ΚΥΡΙΟΙ ΑΞΟΝΕΣ

1. Βελτίωση εφαρμογής της νομοθεσίας:

- υποστήριξη του δικτύου IMPEL.
- εφαρμογή του περιβαλλοντικού δικαίου.
- εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.
- καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος

2. Ενσωμάτωση του περιβάλλοντος σε άλλες πολιτικές:

- δημιουργία μηχανισμών ενσωμάτωσης.
- ανάπτυξη δεικτών για να ελέγχεται η διαδικασία της ενσωμάτωσης

3. Η συνεργασία με την αγορά θα μπορούσε να αρθρώνεται γύρω από τα εξής σημεία:

- ευρύτερη εφαρμογή του κοινοτικού συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου (EMAS).²⁹
- προώθηση της χρησιμοποίησης οικολογικών σημάτων και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους.
- θέσπιση νομοθεσίας για την περιβαλλοντική ευθύνη.

4. Ενεργό συμμετοχή των πολιτών και την αλλαγή της συμπεριφοράς τους, προτείνονται τα κάτωθι μέτρα:

- βοήθεια προς τους πολίτες για να μετρούν και να βελτιώνουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις.
- πληρέστερη και ποιοτικότερη ενημέρωσή τους σχετικά με το περιβάλλον.

5. Για τη συνεκτίμηση του περιβάλλοντος στη χωροταξία και χωροταξική διαχείριση, προτείνονται τα παρακάτω μέτρα:

- διάχυση βέλτιστων πρακτικών και προώθηση της ανταλλαγής εμπειριών σχετικά με τον περιβαλλοντικώς αειφόρο χωροταξικό σχεδιασμό, συμπεριλαμβανομένου του πολεοδομικού σχεδιασμού.

²⁹ EMAS ή ECO-AUDIT: ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 1836/93, ΕΕ L 168, 10.07.1993 και πρόταση της επιτροπής Ε.Ε C 400, 22.12.1998.

- ενσωμάτωση του αειφόρου χωροταξικού σχεδιασμού στην περιφερειακή πολιτική της ΕΕ.
- προαγωγή των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής.

Η αλλαγή του κλίματος

Στο έκτο πρόγραμμα δράσης η αλλαγή του κλίματος αναγνωρίζεται ως η κυριότερη πρόκληση για την επόμενη δεκαετία. Στόχος στον τομέα αυτόν είναι να μειωθούν οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου σε επίπεδα τέτοια ώστε να μην προκαλούνται τεχνητές μεταβολές του κλίματος στη Γη. Βραχυπρόθεσμος στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να επιτευχθούν οι στόχοι του πρωτοκόλλου του Κιότο, δηλαδή από σήμερα και με ορίζοντα το χρονικό διάστημα 2008-2012, να μειωθούν οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου κατά 8% συγκριτικά με το 1990. Πιο μακροπρόθεσμα, από σήμερα μέχρι το 2020, οι εκπομπές αυτές θα πρέπει να έχουν μειωθεί κατά 20-40%, στο πλαίσιο μιας αποτελεσματικής διεθνούς συμφωνίας. Οι προσπάθειες της Κοινότητας για αντιμετώπιση των προκλήσεων της αλλαγής του κλίματος εντάσσονται σε διάφορες κατηγορίες μέτρων

Φύση και Βιοποικιλότητα

Σύμφωνα με την ανακοίνωση, στόχος εδώ είναι η προστασία και αποκατάσταση της δομής και λειτουργίας των φυσικών συστημάτων, χωρίς περαιτέρω απώλεια βιοποικιλότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και παγκοσμίως. Οι δράσεις που προτείνονται για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι οι ακόλουθες:

- εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, αναφορικά κυρίως με τους υδάτινους πόρους και του αέρα
- συντονισμός των δράσεων των κρατών μελών μέσω της Κοινότητας, ύστερα από ατυχήματα και φυσικές καταστροφές
- προστασία και αποκατάσταση των ενάλιων και παράκτιων ενδιαιτημάτων και επέκταση του δικτύου Natura 2000³⁰ σ' αυτά
- επέκταση της σήμανσης, των ελέγχων και της ανιχνευσιμότητας των ΓΤΟ(Γενετικά Τροποποιημένοι Οργανισμοί)³¹.
- ενσωμάτωση της προστασίας της φύσης και της βιοποικιλότητας στην εμπορική πολιτική και στην πολιτική αναπτυξιακής συνεργασίας

³⁰ NATURA 2000: ΟΔΗΓΕΙΑ 92/42/ΕΚ.

³¹ Γ.Τ.Ο.: ΟΔΗΓΕΙΑ 90/220, ΕΕ L117, 08.05.1990 και πρόταση της επιτροπής Ε.Ε C 139, 28.05.1999.

Περιβάλλον και Υγεία: Σύμφωνα με την ανακοίνωση, στόχος εδώ είναι να επιτευχθεί μια τέτοια ποιότητα του περιβάλλοντος, ώστε η υγεία του ανθρώπου ούτε να κινδυνεύει ούτε να επηρεάζεται αρνητικά. Στην ανακοίνωση προτείνονται.

Καθορισμός προτεραιοτήτων για το περιβάλλον και την υγεία σε άλλες πολιτικές, καθώς και στη νομοθεσία για τους υδάτινους πόρους, τον αέρα, τα απόβλητα και το έδαφος:

- εκπόνηση νέου συστήματος αξιολόγησης και διαχείρισης των κινδύνων από τα χημικά προϊόντα·
- απαγόρευση ή περιορισμός των πιο επικίνδυνων φυτοφαρμάκων και διασφάλιση βέλτιστων πρακτικών για τη χρησιμοποίησή του.

Διαχείριση των φυσικών πόρων και των αποβλήτων

Στόχος είναι να λαμβάνεται μέριμνα ώστε η κατανάλωση ανανεώσιμων και μη ανανεώσιμων πόρων να μη θέτει σε δοκιμασία το περιβάλλον· θα πρέπει γι' αυτό να διαχωρίζεται η οικονομική μεγέθυνση από τη χρήση των φυσικών πόρων, να βελτιώνεται η αποδοτικότητα των τελευταίων και να μειώνεται η παραγωγή αποβλήτων. Ειδικότερα ως προς τα απόβλητα, στόχος είναι να έχουν μειωθεί κατά 20% μέχρι το 2010 και κατά 50% από σήμερα μέχρι το 2050.

1.11.2 Θεματικές Στρατηγικές

Το πρόγραμμα δράσης προβλέπει τη χάραξη επτά θεματικών στρατηγικών με τα εξής αντικείμενα: ατμοσφαιρική ρύπανση, θαλάσσιο περιβάλλον, αειφόρο χρήση των πόρων, πρόληψη παραγωγής αποβλήτων και ανακύκλωση, αειφόρο χρήση των φυτοφαρμάκων, προστασία του εδάφους, αστικό περιβάλλον. Οι στρατηγικές αυτές βασίζονται περισσότερο σε μια σφαιρική κατά θέμα προσέγγιση παρά σε ορισμένους ρύπους ή τύπους οικονομικής δραστηριότητας όπως παλαιότερα ορίζουν μακροπρόθεσμους στόχους, που βασίζονται στην αξιολόγηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων αλλά και στην επιδίωξη συνέργειας ανάμεσα στις διάφορες στρατηγικές καθώς και με τους στόχους της στρατηγικής της Λισσαβόνας για οικονομική μεγέθυνση και δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Με την απόφαση αυτή θεσπίζεται το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον. Ειδικότερα, καθορίζονται οι στόχοι, οι προθεσμίες και προτεραιότητες, οι άξονες προτεραιότητας της στρατηγικής προσέγγισης καθώς και τα τέσσερα πεδία δράσης, όπως αυτά περιγράφονται στην ανακοίνωση για το έκτο κοινοτικό

πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον «Περιβάλλον 2010 - Το μέλλον μας, η επιλογή μας».

1.11.3 Φυσικά ενδιαίτηματα (Natura 2000) NATURA 2000: ΟΔΗΓΕΙΑ 92/42/ΕΚ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει τη διασφάλιση της βιοποικιλότητας μέσω της διατήρησης των φυσικών ενδιαιτημάτων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας στο έδαφος των κρατών μελών. Προς τούτο δημιουργήθηκε ένα οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών προστασίας, το «Natura 2000». Η συνοχή του δικτύου εξασφαλίζεται και από άλλες δραστηριότητες που προβλέπεται να αναληφθούν στους τομείς του ελέγχου και της επιτήρησης, της επανεισαγωγής αυτοχθόνων ειδών καθώς και της εισαγωγής αλλοχθόνων ειδών, της έρευνας και της εκπαίδευσης. Η συνεχής υποβάθμιση των φυσικών ενδιαιτημάτων και οι κίνδυνοι που απειλούν ορισμένα είδη συνιστούν πρωταρχικό μέλημα της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ένωσης. Η παρούσα οδηγία, που αποκαλείται οδηγία «φυσικών ενδιαιτημάτων» (οικοτόπων) σκοπό έχει να συμβάλει στην διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας στα κράτη μέλη, ορίζοντας ένα κοινό πλαίσιο για την διατήρηση των φυτών και των αγρίων ζώων καθώς και των ενδιαιτημάτων κοινοτικού ενδιαφέροντος.

Με την οδηγία συνίσταται ένα ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο επονομαζόμενο «Natura 2000». Τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν τις εξής υποχρεώσεις:

- να ενθαρρύνουν τη διαχείριση των στοιχείων του τοπίου που θεωρούν ουσιαστικά για την μετανάστευση, τη γεωγραφική κατανομή και τη γενετική ανταλλαγή των αγρίων ειδών
- να θεσπίσουν ιδιαίτερα αυστηρά συστήματα προστασίας για ορισμένα ζωικά και φυτικά είδη που απειλούνται και να μελετήσουν την σκοπιμότητα της επανεισαγωγής των ειδών αυτών στο έδαφός τους
- να απαγορεύσουν τη χρήση μη επιλεκτικών μέσων αφαίρεσης από το φυσικό περιβάλλον, σύλληψης ή θανάτωσης ορισμένων ζωικών και φυτικών ειδών.

Με την ολοκλήρωση της συγκρότησης του δικτύου Natura 2000, η διαχείριση των χαρακτηρισμένων τόπων πρόκειται να καταστεί η κατ' εξοχήν δράση προτεραιότητας για την προστασία της βιοποικιλότητας στην ΕΕ. Ενόψει τούτου απαιτείται χρηματοδότηση η οποία να επαρκεί ώστε το Natura 2000 να επιτύχει τους στόχους που έχουν καθοριστεί και να είναι καλώς προσαρμοσμένο στις τοπικές ιδιομορφίες. Η Επιτροπή θεωρεί ότι το δίκτυο μπορεί να προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα, τόσο οικονομι-

κής φύσης (ανάπτυξη των υπηρεσιών που σχετίζονται με τα οικοσυστήματα, παροχή ειδών διατροφής και προϊόντων ξυλείας, δραστηριότητες που σχετίζονται με τις επιμέρους τοποθεσίες, όπως ο τουρισμός κλπ.) όσο και κοινωνικού χαρακτήρα (διαφοροποίηση των δυνατοτήτων απασχόλησης, ενίσχυση της σταθερότητας του κοινωνικού ιστού, βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, διαφύλαξη της κληρονομιάς κλπ.) Η Επιτροπή θεωρεί ότι το διαχειριστικό κόστος του Natura 2000 αναμένεται να ανέλθει περίπου σε 6,1 εκατομ. Ευρώ ετησίως για την ΕΕ των 25.

Η Επιτροπή μοιάζει να προσανατολίζεται προς ένα πλαίσιο κοινοτικής συγχρηματοδότησης για το Natura 2000, λόγω των διασυννοριακών επιπτώσεων της προστασίας της βιοποικιλότητας. Μετά από την εξέταση πολλών δυνατοτήτων χρηματοδότησης (χρήση ήδη υφιστάμενων ταμείων ή η δημιουργία αυτόνομου ταμείου), η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η προσφυγή στα επιμέρους ήδη υφιστάμενα ταμεία (και κατά συνέπεια η ένταξη της χρηματοδότησης του Natura 2000 στις άλλες συναφείς κοινοτικές πολιτικές) είναι η καλύτερη λύση.

Θεωρεί συγκεκριμένα ότι η λύση αυτή θα επιτρέψει:

- να εξασφαλιστεί ότι η διαχείριση των χαρακτηρισμένων τόπων εντάσσεται σε ευρύτερες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα διατήρησης των γαιών (για παράδειγμα, στην κοινή γεωργική πολιτική ή η πολιτική γεωργικής και περιφερειακής ανάπτυξης).
- στα κράτη μέλη να καθορίσουν τις προτεραιότητές τους και να αναπτύξουν πολιτικές και μέτρα που να απηχούν τις εθνικές και περιφερειακές ιδιομορφίες.
- να αποφευχθεί ο διπλασιασμός και η αλληλοεπικάλυψη των επιμέρους μέσων χρηματοδότησης που διαθέτει η Κοινότητα.

1.11.4 Οικολογικό σήμα³²

Προαγωγή των προϊόντων που μπορούν να περιορίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, σε σύγκριση με άλλα προϊόντα της ίδιας κατηγορίας.

Το κοινοτικό σύστημα απονομής οικολογικού σήματος αποβλέπει:

- στην προαγωγή των προϊόντων τα οποία έχουν περιορισμένες επιπτώσεις στο περιβάλλον αντί άλλων προϊόντων της αυτής κατηγορίας
- την παροχή στους καταναλωτές επακριβών και επιστημονικώς διασταυρωμένων πληροφοριών και συμβουλών σε ό,τι αφορά τα προϊόντα.

³² ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 880/ 92, ΕΕ L99, 11.04.1992.

Το οικολογικό σήμα δύναται να αποδοθεί σε προϊόντα που διατίθενται εντός της Κοινότητας εφόσον ανταποκρίνονται σε ορισμένες απαιτήσεις σχετικά με το περιβάλλον καθώς και στα κριτήρια που έχουν θεσπιστεί για την απονομή του οικολογικού σήματος.

Τα κριτήρια του οικολογικού σήματος ορίζονται ανά κατηγορίες προϊόντων και βασίζονται:

- στις προοπτικές διείσδυσης του προϊόντος στην αγορά
- στο κατά πόσον είναι εφικτό να πραγματοποιηθούν οι δέουσες τεχνικές και οικονομικές προσαρμογές
- στις δυνατότητες βελτίωσης του περιβάλλοντος.

Οι ως άνω κατηγορίες προϊόντων πρέπει να ανταποκρίνονται στις εξής προϋποθέσεις:

- να είναι επαρκούς βαρύτητας εντός της εσωτερικής αγοράς
- να έχουν σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις
- να συνεπάγονται σοβαρές προοπτικές βελτίωσης του περιβάλλοντος λόγω των επιλογών των καταναλωτών
- ένα σημαντικό μέρος των πωλήσεων να προορίζεται για τελική κατανάλωση.

1.11.5 Αίτηση για την απονομή του ευρωπαϊκού οικολογικού σήματος:

- ο παραγωγός, ο εισαγωγέας, ο φορέας παροχής υπηρεσιών, οι ασχολούμενοι με τη λιανική διαχείριση ή την εμπορία δύνανται να υποβάλουν αίτηση απονομής του σήματος στον αρμόδιο φορέα που ορίζεται από το κράτος μέλος στο οποίο παράγεται το προϊόν, διατίθεται στην αγορά για πρώτη φορά ή εισάγεται από τρίτη χώρα
- η αρμόδια αρχή ελέγχει κατά πόσο το προϊόν ανταποκρίνεται στα κριτήρια του οικολογικού σήματος και αποφασίζει αν θα απονεμηθεί το σήμα αυτό
- ο αρμόδιος οργανισμός συνάπτει πρότυπη σύμβαση με τον αιτούντα, όσον αφορά τις προϋποθέσεις χρήσης του σήματος

Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν τη χρήση του οικολογικού σήματος, διοργανώνοντας εκστρατείες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης. Εξασφαλίζουν επίσης το συντονισμό μεταξύ του κοινοτικού συστήματος απονομής οικολογικού σήματος και των υφισταμένων αντιστοίχων εθνικών συστημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΤΕΥ- ΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

2.1 ΠΟΛΙΤΙΚΗ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΥΠΕΧΩΔΕ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναπτυχθεί η στρατηγική, η διαμόρφωση της εθνικής πολιτικής για το περιβάλλον με πρωταγωνιστή φυσικά το αρμόδιο Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ.

Ανεξάρτητα αν γίνεται λόγος από τους εμπλεκόμενους φορείς για την ίδρυση ανεξάρτητου Υπουργείου Περιβάλλοντος και Αειφορίας, δυστυχώς αγκυλώσεις και πολιτικές σκοπιμότητες μπλοκάρουν την διάσπαση του ενιαίου υπουργείου σε εθνικό επίπεδο που ταυτόχρονα αφορά την προστασία του περιβάλλοντος και την πολιτική για τα δημόσια έργα. Αναμφισβήτητα ένα οξύμωρο και αναποτελεσματικό στην πράξη λειτουργικό σχήμα.

Η Ελλάδα εφαρμόζει μια ολοκληρωμένη πολιτική για την βιώσιμη ανάπτυξη. Η έννοια της αειφορίας εισάγεται στις αναπτυξιακές πολιτικές της χώρας και οι βιώσιμες πρακτικές ενσωματώνονται σε τομείς όπως η ενέργεια, ο τουρισμός, οι μεταφορές και η γεωργία. Για το λόγο αυτό το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων έχει αναπτύξει ένα συντονιστικό μηχανισμό για τη βιώσιμη ανάπτυξη ώστε να ενεργοποιήσει τη συμμετοχή και να προάγει τη συνεργασία όλων των αρμοδίων Υπουργείων και φορέων, ώστε να ενσωματωθεί η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης στις δράσεις και ενέργειες τους.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ ως κυρίως φορέας άσκησης της περιβαλλοντικής πολιτικής έχει προωθήσει ένα ευρύ πρόγραμμα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αφορούν την ποιότητα ζωής. Έτσι, πέρα από τα γνωστά και πολυσυζητημένα προβλήματα της ρύπανσης της ατμόσφαιρας, των νερών, τα προβλήματα του θορύβου και της διαχείρισης των απορριμμάτων, θέματα όπως ο χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός, το κτηματολόγιο ουσιαστικά διαμορφώνουν το ανθρωπογενές και το φυσικό περιβάλλον, ενσωματώνοντας τις αναγκαίες δράσεις για μια βιώσιμη-ολοκληρωμένη ανάπτυξη.

2.2 ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

Οι Στόχοι και οι Κατευθυντήριες Επιλογές, οι προτάσεις και οι Επιλογές ενός Εθνικού Σχεδίου για την Προστασία του Περιβάλλοντος, την Οικολογική Ισορροπία και την αναβάθμιση της Ποιότητας Ζωής περιλαμβάνουν:

- Τη σύζευξη της Οικονομίας με το Περιβάλλον και την ενσωμάτωση των αρχών, των αξιών, των ευαισθησιών και των προτεραιοτήτων της οικολογίας στην αειφόρο ανάπτυξη.
- Την εφαρμογή του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού και την ολοκλήρωση του Εθνικού Κτηματολογίου.
- Τη βελτίωση του Αστικού Περιβάλλοντος με αιχμή τόσο τη ριζική αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της ηχορύπανσης στα μεγάλα αστικά κέντρα όσο και την ολοκληρωμένη και ορθολογική διαχείριση των αστικών απορριμμάτων αλλά και των Βιομηχανικών Τοξικών Αποβλήτων με την υιοθέτηση της ανακύκλωσης των πρώτων υλών και της τελικής απόθεσης τους σε Χώρους Υγειονομικής Ταφής.
- Τη διατήρηση και ανανέωση της ισορροπίας, της αρμονίας και της ποικιλότητας της Ελληνικής Φύσης και των οικοσυστημάτων (προστασία των Δασών, την Αναδάσωση και τη δενδροφύτευση Δημοσίων Εκτάσεων) τη χάρτα της Ελληνικής Βιοποικιλότητας, τη διαμόρφωση και την Εφαρμογή Διαχειριστικών Σχεδίων Προστασίας των Εθνικών Δρυμών, Υγροβιότοπων, Θαλάσσιων Πάρκων, Ακτών και Μνημείων της Φύσης και Ευαίσθητων Περιοχών.
- Την ορθολογική και ολοκληρωμένη διαχείριση καθώς και τον έλεγχο και την προστασία της ποσότητας και της ποιότητας των Υδάτινων Πόρων της χώρας γιατί το Νερό είναι ένα Φυσικό Αγαθό, ένας ανανεώσιμος Φυσικός Πόρος χρήσιμος και αναντικατάστατος για την Ισορροπία των Οικοσυστημάτων, για την Ύδρευση στα Αστικά Κέντρα και τους Οικισμούς για την Άρδευση των Αγροτικών Καλλιεργειών για τη Βιομηχανική και Τουριστική Ανάπτυξη, για την εναλλακτική ενίσχυση των Πηγών Ενέργειας.
- Την ανάπτυξη Περιβαλλοντικής Παιδείας - ενημέρωσης και τη διαμόρφωση Οικολογικής ευαισθησίας και συνείδησης.

- Τη συνεργασία με Φορείς και Κινήματα Οικολογίας, Περιβάλλοντος και Ποιότητας Ζωής και την ώθηση των πολιτών σε δημιουργικές παρεμβάσεις και δραστηριότητες.

2.3 ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

Η σχεδιασμένη και η ολοκληρωμένη αξιοποίηση των φυσικών και των πλουτο-παραγωγικών πόρων, των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και των παραγωγικών δραστηριοτήτων όλων των τομέων (πρωτογενούς, δευτερογενούς, τριτογενούς) αποτελεί την προϋπόθεση για την Ισόρροπη και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της Ελλάδας, όπως και κάθε περιφέρειας, περιοχής και πόλης. Η Βιώσιμη και Ισόρροπη Ανάπτυξη της Ελλάδας συμβαδίζει με ιεράρχηση στόχων, παρεμβάσεων και έργων που έχει υιοθετήσει και προωθεί το ΥΠΕΧΩΔΕ όπως:

- Την ενίσχυση του ρόλου των κεντρικών Υπηρεσιών του σε επιτελικό επίπεδο με τη συμβολή τους στον αναπτυξιακό προγραμματισμό και την προστασία του περιβάλλοντος.
- Την αποκέντρωση εφαρμοσμένου σχεδιασμού με κατεύθυνση τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και τη σταδιακή αποκέντρωση αρμοδιοτήτων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.
- Τη δραστική μείωση των ανισοτήτων ανάμεσα στις "αναπτυγμένες" και "προβληματικές" περιφέρειες, στο "κέντρο" και την "περιφέρεια".
- Την ανάσχεση και την αντιστροφή των ρευμάτων της Μετανάστευσης και της Α-στυφιλίας.
- Την οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική και πληθυσμιακή θωράκιση του παραμεθόριου τόξου καθώς και την ενίσχυση των οικισμών της νησιωτικής και Ορεινής Ελλάδας.
- Την εξασφάλιση των διαδικασιών οργανωτικής δομής με σκοπό το συντονισμό του χωροταξικού, πολεοδομικού, περιβαλλοντικού σχεδιασμού με τους φορείς οικονομικού προγραμματισμού και εκτέλεσης έργων.
- Τη δημιουργία, κατ' απόλυτη προτεραιότητα, της απαραίτητης υποδομής και της διαμόρφωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων με τη χωροθέτηση και πολεοδόμηση "Ζωνών Παραγωγής". Το "Πάρκα Παραγωγής" (Βιομηχανικά - Βιοτεχνικά, Τεχνολογικά, Κτηνοτροφικά Πάρκα, Πάρκα Εντατικών Καλλιεργειών) αποτελούν

την εγγύηση για την ισόρροπη ανάπτυξη, που σέβεται το περιβάλλον, τη φύση, τον πολιτισμό και τον άνθρωπο.

- Την ταχύρρυθμη ολοκλήρωση του ΕΝΙΑΙΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΓΙΟΥ που αποτελεί το απαραίτητο εργαλείο για άσκηση αποτελεσματικής πολιτικής για το χωροταξικό, περιβαλλοντικό και πολεοδομικό σχεδιασμό.
- Την προστασία, την αποκατάσταση και την ανάπλαση της ταυτότητας και της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας τόσο των πόλεων των ιστορικών και παραδοσιακών συνόλων όσο και των μικρότερων οικισμών.
- Τη δημιουργία όρων και προϋποθέσεων για να αποκτήσουν τα αστικά κέντρα, κοινωνική και παραγωγική συνοχή και περιβαλλοντική και πολιτισμική ταυτότητα ώστε να διασφαλίζονται ευνοϊκές συνθήκες ζωής.

2.4 ΣΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ

Από τη Διάσκεψη Κορυφής το 1992, η Ελλάδα εφαρμόζει μια ολοκληρωμένη πολιτική για την βιώσιμη ανάπτυξη. Η έννοια της "αειφορίας" εισάγεται στις αναπτυξιακές πολιτικές της χώρας και οι βιώσιμες πρακτικές ενσωματώνονται σε τομείς όπως η ενέργεια, ο τουρισμός, οι μεταφορές και η γεωργία. Λεπτομερής περιγραφή της Ελληνικής περιβαλλοντικής πολιτικής σε όλα τα Κεφάλαια της Agenda 21 περιλαμβάνεται στις Εθνικές Εκθέσεις που έχουν υποβληθεί. Οι κύριες δράσεις που έχουν αναληφθεί στους τομείς είναι:

- κλιματικές αλλαγές
- βιολογική ποικιλότητα
- δάση και απερήμωση
- παράκτιες ζώνες
- διαχείριση αποβλήτων
- ανθρώπινοι οικισμοί
- ενέργεια
- εκπαίδευση
- αναπτυξιακή βοήθεια και πολυμερής συνεργασία
- εθνικό κτηματολόγιο
- Agenda 21 σε τοπικό επίπεδο.

2.5 ΤΟΠΙΚΗ AGENDA 21

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, ειδικά σε τοπικό επίπεδο στους κυριότερους οικονομικούς τομείς όπως η ενέργεια, οι μεταφορές, η διαχείριση των φυσικών πόρων, η διαχείριση αποβλήτων, η ατμοσφαιρική ρύπανση και ο αστικός σχεδιασμός, υποστήριξε πρωτοβουλίες για την προώθηση της Τοπικής Agenda 21.

Στρατηγικές συμμαχίες διαφορετικών κοινοτήτων για να συνεργαστούν σε περιφερειακά προγράμματα με αμοιβαίο ενδιαφέρον και όφελος. Η σύνδεση των τοπικών αναπτυξιακών πρακτικών με περιφερειακά προγράμματα και πόρους μπορεί να αναπτυχθεί μέσα από τη συνεργασία και τη σύναψη συμμαχιών, οι οποίες εκτείνονται πέρα από τα κοινοτικά σύνορα και εμπλέκουν κρατικές και τοπικές υπηρεσίες, μη κυβερνητικές οργανώσεις πρωτοβουλίες πολιτών και, σε ορισμένες περιπτώσεις, υπερεθνικούς θεσμούς³³.

2.6 ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ 2000-2006

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2006 (Γ'ΚΠΣ) αποτελεί το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας. Πρόκειται για ένα φιλόδοξο πρόγραμμα που ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες και μελλοντικές συνθήκες ανταγωνισμού που θα αντιμετωπίσει η Ελλάδα στο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον και της επιτρέπει να ολοκληρώσει όλα εκείνα τα έργα και τις παρεμβάσεις που είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξή της. Το Γ'Κ.Π.Σ. είναι το προϊόν της συμφωνίας στην οποία κατέληξαν η Ελληνική Κυβέρνηση και οι Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις κοινοτικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην Ελλάδα το χρονικό διάστημα 2000-2006. Καταρτίστηκε με βάση το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης που υποβλήθηκε από την Ελλάδα στην Ε.Ε.

Το κείμενο του ΚΠΣ περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Τους άξονες προτεραιότητας για τη δράση των κοινοτικών διαρθρωτικών ταμείων

³³ T. Bradshaw, "Complex community development projects: Collaboration, comprehensive programs and community coalitions in complex society", community development Journal, 35(2), (2000), σσ 136-7.

- Την συνοπτική περιγραφή των επιχειρησιακών προγραμμάτων με τους ειδικούς στόχους και τις προτεραιότητες που έχουν επιλεγεί
- Το ενδεικτικό σχέδιο χρηματοδότησης που προσδιορίζει για κάθε άξονα και για κάθε έτος το ποσό των συνολικών κονδυλίων που προβλέπονται
- Τις διατάξεις εφαρμογής του Γ΄ ΚΠΣ.

2.7 ΣΤΟΧΟΙ – ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

Οι στόχοι - προτεραιότητες του ΚΠΣ 2000-2006 εστιάζονται σε επενδύσεις στο φυσικό, ανθρώπινο και γνωστικό κεφάλαιο, που μπορούν να συμβάλουν περισσότερο στην αύξηση της παραγωγικότητας και στην εμβάθυνση της ανάπτυξης στην Ελλάδα:

1. Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και προώθηση της απασχόλησης.
2. Ανάπτυξη του συστήματος μεταφορών (οδικές, σιδηροδρομικές, αστικές μεταφορές, αερολιμένες, λιμένες, συνδυασμένες μεταφορές και εμπορευματικά κέντρα, ασφάλεια).
3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη (περιλαμβάνει τους τομείς Μεταποίησης και Υπηρεσιών, Έρευνας και Τεχνολογίας, Τουρισμού, Ενέργειας – Φυσικών Πόρων).
4. Αγροτική ανάπτυξη και αλιεία.
5. Ποιότητα ζωής (παρεμβάσεις που αφορούν στο περιβάλλον και στη φυσική κληρονομιά, στον πολιτισμό και στον τομέα της υγείας – πρόνοιας).
6. Κοινωνία της πληροφορίας (παρεμβάσεις που αφορούν τομείς όπως εκπαίδευση, πολιτισμό, δημόσια διοίκηση, υγεία και πρόνοια, περιβάλλον, απασχόληση, ψηφιακή οικονομία, επικοινωνίες).
7. Περιφερειακή ανάπτυξη (με στόχο την μείωση των αποκλίσεων ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους και την αύξηση της απασχόλησης).

Για την επίτευξη των στόχων του ΚΠΣ 2000-2006 καταρτίστηκαν και υλοποιούνται 25 Επιχειρησιακά Προγράμματα εκ των οποίων

- τα 11 είναι Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και αφορούν εθνικές τομεακές πολιτικές

- τα 13 είναι Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε μία από τις 13 διοικητικές περιφέρειες της χώρας και στα οποία έχει κατανεμηθεί το 1/3 περίπου των διαθέσιμων πιστώσεων για την περίοδο 2000-2006
- και 1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική βοήθεια» που στόχο έχει να ενδυναμώσει, να στηρίξει και να βελτιώσει το σύστημα διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Την περίοδο 2000-2006, η Ελλάδα ενισχύεται με σημαντικούς πόρους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής. Οι πόροι αυτοί δημιουργούν τις προϋποθέσεις για υψηλότερη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, οδηγούν σε πραγματική σύγκλιση με τις υπόλοιπες οικονομίες των κρατών μελών και να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των βασικών ελλείψεων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, κυρίως στους τομείς των υποδομών, της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων και της παραγωγικότητας. Η στήριξη που παρέχει στην Ελλάδα η Ευρωπαϊκή Ένωση πραγματοποιείται μέσω α) του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης β) των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και γ) του Ταμείου Συνοχής.

2.8 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Οι συνολικοί χρηματοδοτικοί πόροι του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και του Ταμείου Συνοχής ανέρχονται σε 48,30 δις ευρώ. Η συνολική δημόσια δαπάνη ανέρχεται σε 37,67 δις ευρώ και η εκτιμώμενη ιδιωτική συμμετοχή ανέρχεται σε 10,63 δις ευρώ.

(σε δισεκατομμύρια ευρώ)

	Κ ΠΣ 20 00 - 2006	Τα μείο Συνο- χής	ΣΥ ΝΟΛΟ
Κοινοτική Συμμε- τοχή	22, 70	3,24	25,9 4
Εθνική Συμμετο- χή	9,7 2	2,01	11,7 3
Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	32, 42	5,25	37,6 7
Ενδεικτική Ιδιω- τική Συμμετοχή	9,5 3	1,10	10,6 3
Σύνολο			

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών

Παράλληλα σημαντικοί πόροι αντλούνται μέσω των 4 Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, η συνολική δημόσια δαπάνη των οποίων ανέρχεται σε 1,28 δις ευρώ (εκ των οποίων η κοινοτική συμμετοχή είναι 904 εκατ. ευρώ) για την περίοδο 2000-2006.

Για την επίτευξη των στόχων του ΚΠΣ 2000-2006 καταρτίστηκαν και υλοποιούνται 25 Επιχειρησιακά Προγράμματα εκ των οποίων:

- τα 11 είναι τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα και αφορούν εθνικές τομεακές πολιτικές
- τα 13 είναι, περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα ένα για κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας και στα οποία έχει κατανεμηθεί το 1/3 περίπου των διαθέσιμων πιστώσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων για την περίοδο 2000-2006
- και 1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα τεχνική βοήθεια στόχο έχει να ενδυναμώσει, να στηρίξει και να βελτιώσει το σύστημα διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης συγχρηματοδοτούν, εκτός από το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες. Οι τέσσερις κοινοτικές πρωτοβουλίες των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων για το χρονικό διάστημα 2000 - 2006 είναι: EQUAL³⁴ (ισότητα στην αγορά εργασίας), LEADER+³⁵ (αγροτική ανάπτυξη), URBAN II³⁶ αστική ανάπτυξη) και INTERREG III³⁷ (διασυνοριακή, διακρατική, διαπεριφερειακή συνεργασία).

Ταμείο Συνοχής παρέχει συγχρηματοδότηση σε έργα ή ομάδες έργων ή στάδια έργων τα οποία συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων τόσο στον Τομέα "Περιβάλλοντος" όσο και στον Τομέα "Μεταφορές". Ειδικότερα, για τον Τομέα "Περιβάλλον" η χρηματοδοτική στήριξη παρέχεται σε τομείς παρέμβασης όπως ύδρευση με πόσιμο νερό, αποχέτευση και καθαρισμός λυμάτων, διαχείριση στερεών αποβλήτων, πιθανές παρεμβάσεις για αντιπλημμυρική προστασία, προστασία δασικών συστημάτων, περιβαλλοντική αναβάθμιση και φυσική κληρονομιά. Όσον αφορά τον Τομέα "Μεταφορές", το Ταμείο Συνοχής παρέχει χρηματοδοτική στήριξη σε έργα υποδομής κοινού ενδιαφέροντος για την Ανάπτυξη του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (π.χ. οδικοί άξονες, σιδηροδρομικά έργα, λιμενικά έργα, κλπ.

Η επιτυχία των προγραμμάτων της περιόδου 2000-2006 είναι ουσιαστική, προκειμένου να παγιωθούν στην Ελλάδα τα μέσα μιας αειφόρου ανάπτυξης για όλους. Η ορθή χρηματοδοτική διαχείριση των διατιθέμενων πόρων και η μεγιστοποίηση των α-

³⁴ EQUAL: Ανακοίνωση της Επιτροπής στα κράτη μέλη, της 14ης Απριλίου 2000, για τη θέσπιση των κατευθυντήριων γραμμών για την κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL που αφορά τη διακρατική συνεργασία για την προαγωγή νέων μεθόδων καταπολέμησης των διακρίσεων και ανισοτήτων πάσης φύσεως σε σχέση με την αγορά εργασίας [C(2000)853 - Επίσημη Εφημερίδα C127 της 5.5.2000].

³⁵ LEADER+: Η κοινοτική πρωτοβουλία Leader+ εντάσσεται στην ευρωπαϊκή πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη, τον δεύτερο πυλώνα της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ). Για την περίοδο 2000-2006 αποσκοπεί στη διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων σε αγροτικές περιοχές με την εφαρμογή καινοτόμων, ολοκληρωμένων και συμμετοχικών στρατηγικών χωροταξικής ανάπτυξης. Η παρούσα ανακοίνωση καθορίζει τις γενικές κατευθύνσεις της Επιτροπής για το Leader+ τονίζοντας κυρίως τη συνεργασία μεταξύ των αγροτικών περιοχών και της δικτύωσης. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 1260/1999, ΕΕ L161, 26.06.1999.

³⁶ URBAN II: ΣΤΟΧΟΣ Καθορισμός των κατευθυντήριων γραμμών της Επιτροπής σχετικά με την οικονομικοκοινωνική ανάπλαση πόλεων και προαστίων που διέρχονται κρίση, υπέρ αειφόρου αστικής ανάπτυξης. Ανακοίνωση της Επιτροπής στα κράτη μέλη, της 28ης Απριλίου 2000, σχετικά με τη θέσπιση γενικών κατευθύνσεων για την ανάληψη κοινοτικής πρωτοβουλίας που αφορά την οικονομική και κοινωνική ανάπλαση πόλεων και προαστίων σε κρίση, έτσι ώστε να προωθηθεί η αειφόρος αστική ανάπτυξη - URBAN II [C(2000) 1100 - Επίσημη Εφημερίδα C 141 της 19.5.2000].

³⁷ INTERREG III (2000-2006): Η κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG III (2000-2006) αποσκοπεί στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Η διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία ενθαρρύνει την ενοποίηση και την ισόρροπη και αρμονική ανάπτυξη του ευρωπαϊκού εδάφους. Ανακοίνωση της Επιτροπής στα κράτη μέλη της 28ης Απριλίου 2000 σχετικά με τη θέσπιση γενικών κατευθύνσεων για μια κοινοτική πρωτοβουλία που αφορά τη διευρωπαϊκή συνεργασία με σκοπό την ενθάρρυνση της αρμονικής και ισόρροπης ανάπτυξης του ευρωπαϊκού εδάφους - INTERREG III [Επίσημη Εφημερίδα C 143, 23.05.2000].

ναπτυξιακών αποτελεσμάτων από την υλοποίηση των διαρθρωτικών παρεμβάσεων στη χώρα, αποτελεί θέμα πρώτης προτεραιότητας. Με άξονα την προτεραιότητα αυτή, οι ελληνικές αρχές εφαρμόζουν συστηματικά αυστηρές διαδικασίες διαχείρισης και ελέγχου. Οι διαδικασίες αυτές εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο κανονισμών και θεσμών με στόχο την εύρυθμη λειτουργία του συνολικού συστήματος διοίκησης των Προγραμμάτων και παραγωγής των έργων. Τα Προγράμματα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης αφορούν όλο τον Ελληνικό πληθυσμό. Οι δικαιούχοι και οι ωφελούμενοι είναι οι άνεργοι, οι νέοι, οι γυναίκες, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, τα άτομα κοινωνικά ευπαθών ομάδων, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι επιχειρήσεις τους, οι δημόσιες υπηρεσίες και οι οργανισμοί, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κ.λπ., σε όλους τους τομείς της παραγωγικής και της κοινωνικής δραστηριότητας (Αγροτική ανάπτυξη, Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, Τουρισμός, Τεχνολογική Έρευνα και Καινοτομία, Κοινωνία της Πληροφορίας, Ενέργεια, Περιβάλλον, Κοινωνικές υποδομές και δημόσια Υγεία, Μεταφορές, Τηλεπικοινωνίες, αστική ανάπτυξη, ανάπτυξη ορεινών και μειονεκτικών περιοχών). Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι το ΚΠΣ 2000-2006 αποτελεί το σημαντικότερο μέσο για την επίτευξη των στόχων της Στρατηγική της Λισαβόνας κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο και συνάδει σε μεγάλο βαθμό στη συντριπτική πλειοψηφία των στόχων της, με το 63% του διαθέσιμου προϋπολογισμού των Διαρθρωτικών Ταμείων στην Ελλάδα να χρηματοδοτεί δράσεις που συμβάλλουν άμεσα στη στρατηγική αυτή.

Η **Συνθήκη της Λισαβόνας**³⁸ ορίζει ότι ένας από τους στόχους της Ένωσης είναι να καταβάλλει προσπάθειες για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Ευρώπης με γνώμονα κυρίως "ένα υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος". Παρόλο που η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης υπάρχει και στις ισχύουσες συνθήκες, η Συνθήκη της Λισαβόνας δίνει νέα ώθηση και αποσαφηνίζει καλύτερα τον στόχο αυτό. Η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί άλλωστε και έναν από τους θεμελιώδεις στόχους της Ένωσης στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο.

2.9 ΤΟΜΕΑΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

³⁸ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ: 2007/C306/01-17.12.07.

Τα τομεακά προγράμματα αφορούν βασικούς τομείς της Οικονομικής και Κοινωνικής ζωής όπως:

- Εκπαίδευση - Εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος και βελτίωση των υποδομών.
- Απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση - Επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο με στόχο την πρόληψη της ανεργίας και τη διευκόλυνση της επαγγελματικής επανένταξης μέσα από εξατομικευμένη προσέγγιση. Ποιοτική κατάρτιση, προσαρμοσμένη στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Προώθηση των ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών και ένταξη των μειονεκτούντων ομάδων
- Δρόμοι, λιμάνια, αστική ανάπτυξη και
- Σιδηρόδρομοι, αεροδρόμια, αστικές συγκοινωνίες

Τα δύο αυτά προγράμματα έχουν στόχο την ολοκλήρωση της ένταξης της χώρας στο Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών, τη μείωση των επιπτώσεων από την περιφερειακή της θέση στην Ε.Ε. και το μεγαλύτερο άνοιγμά της προς την Ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια, καθώς και τον περιορισμό της κυκλοφοριακής συμφόρησης, λαμβάνοντας υπόψη το περιβάλλον.

- Ανταγωνιστικότητα - Ποικίλες ενισχύσεις για τις επιχειρήσεις (κυρίως τις μικρομεσαίες) και για την δημιουργία νέων επιχειρήσεων, κυρίως χάρη σε νέες μορφές χρηματοδότησης, βελτίωση της τουριστικής προσφοράς, επέκταση του ενεργειακού δικτύου και διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών.
- Αγροτική ανάπτυξη - Ενισχύσεις στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, στις δραστηριότητες μεταποίησης και διάθεσης στην αγορά με στόχο τον εκσυγχρονισμό της γεωργίας, με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον και την βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων. Διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας χάρη σε ολοκληρωμένες δράσεις τοπικής ανάπτυξης.
- Αλιεία - Εκσυγχρονισμός του στόλου και του εξοπλισμού και εξορθολογισμός της παραγωγής, λαμβάνοντας υπόψη την προστασία των αλιευτικών πόρων και του περιβάλλοντος.

- Περιβάλλον - Διασφάλιση της ορθολογικής διαχείρισης των περιβαλλοντικών πόρων. Προσαρμογή στις ευρωπαϊκές προδιαγραφές σε ότι αφορά το πόσιμο νερό, τα λύματα και τα απόβλητα. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και παιδεία.
- Πολιτισμός - Αξιοποίηση της πολιτισμικής κληρονομιάς και προώθηση του σύγχρονου πολιτισμού.
- Υγεία και Κοινωνική Πρόνοια - Αναδιάρθρωση των υπηρεσιών υγείας, κατάρτιση του προσωπικού, μεταρρύθμιση του τομέα της πνευματικής υγείας.
- Κοινωνία της Πληροφορίας - Προώθηση των τεχνολογιών της πληροφορίας στις δημόσιες υπηρεσίες, τα σχολεία, τις τοπικές εταιρείες παροχής υπηρεσιών και ανάπτυξη των συνδέσεων υψηλής ταχύτητας.

2.10 Ε.Π. «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ» 2000 – 2006

2.10.1 Στρατηγικοί Στόχοι

Το ΕΠΠΕΡ λειτουργεί συμπληρωματικά με τις υπόλοιπες περιβαλλοντικές παρεμβάσεις στα άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Σύμφωνα με τον αρχικό του προγραμματισμό, το ΕΠΠΕΡ δεν περιελάμβανε μεγάλα έργα υποδομών περιβαλλοντικού χαρακτήρα όπως οι εγκαταστάσεις διαχείρισης αστικών λυμάτων, απορριμμάτων και ύδρευσης, έργα τα οποία χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ). Σύμφωνα πάντως με την τελευταία αναθεώρηση του Προγράμματος και του Συμπληρώματος Προγραμματισμού εντάχθηκε περιορισμένος αριθμός τέτοιων έργων.

Στο ΕΠΠΕΡ προτεραιότητα έχουν:

- Δράσεις μέγιστης εθνικής σημασίας για την ποιότητα ζωής, όπως η παρακολούθηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού και ακουστικού περιβάλλοντος και η διαχείριση των τοξικών και επικινδύνων αποβλήτων.
- Δράσεις που απαιτούν, για την υλοποίησή τους, τεχνογνωσία, η οποία δεν υφίσταται σε περιφερειακό ή άλλο τομεακό επίπεδο.
- Δράσεις και παρεμβάσεις εθνικού χαρακτήρα, που απαιτούν υποδομές εθνικού επιπέδου, όπως το Δίκτυο Παρακολούθησης της Ποιότητας των Νερών και το Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών Περιβάλλοντος.

- Δράσεις και παρεμβάσεις διαπεριφερειακού χαρακτήρα, όπως ολοκληρωμένες δράσεις για τις περιοχές του Δικτύου Φύση 2000 (NATURA 2000).
- Δράσεις και παρεμβάσεις σε εφαρμογή Κοινοτικών Οδηγιών και Διεθνών Συμβάσεων και Συνθηκών.
- Δράσεις αστικών αναπλάσεων εθνικής κλίμακας και προτεραιότητας ή καινοτόμου χαρακτήρα, όπως η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων της Αθήνας, παρεμβάσεις στη Θεσσαλονίκη και άλλες μεγάλες πόλεις και η προστασία, ανάδειξη και διατήρηση παραδοσιακών οικισμών.
- Δράσεις που αφορούν ειδικά προγράμματα, με ιδιαίτερες περιβαλλοντικές και τεχνογνωσιακές απαιτήσεις, όπως αυτά της αντιμετώπισης των βιομηχανικών ατυχημάτων μεγάλης έκτασης και της παρακολούθησης των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων.
- Δράσεις αντιπλημμυρικής προστασίας.
- Έργα προστασίας και αναβάθμισης εδαφικών και υδατικών πόρων.
- Προώθηση εθνικού σχεδιασμού για τη διαχείριση ειδικών (τοξικών) αποβλήτων.
- Δράσεις περιφερειακού χαρακτήρα προσαρμογής της χώρας στην κοινοτική νομοθεσία στους τομείς των αστικών λυμάτων και των αστικών στερεών απορριμμάτων.

2.10.2 Προϋπολογισμός ΕΠ

Συνολικό Κόστος	522.649.462 Ευρώ
Δημόσια Δαπάνη	522.649.462 Ευρώ
Κοινοτική Συμμετοχή	398.467.235 Ευρώ
Εθνική Συμμετοχή	124.182.277 Ευρώ
Ιδιωτική Συμμετοχή	0 Ευρώ

Πρόοδος Υλοποίησης του Προγράμματος

Από τη μέχρι σήμερα υλοποίηση του Προγράμματος, έχουν ενταχθεί 560 περίπου έργα ο συνολικός προϋπολογισμός των οποίων καλύπτει τη συνολική Δημόσια Δαπάνη του Προγράμματος. Το ύψος του προϋπολογισμού των συμβάσεων που έχουν υπογραφεί (νομικές δεσμεύσεις) αντιστοιχεί στο 83% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος, ενώ οι πραγματοποιηθείσες δαπάνες στο σύνολο του Προγράμματος.

τος ανέρχονται στο 50% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του. Στο αναθεωρημένο ΕΠΠΕΡ έχει προβλεφθεί η ολοκλήρωση και θέση σε λειτουργία έργων που αφορούν Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων, δίκτυα αποχέτευσης και αποκαταστάσεις χωματερών, για την προσαρμογή της χώρας στην κοινοτική νομοθεσία που αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, προϋπολογισμού 125 Μ € περίπου.

2.11 Π.Ε.Π. ΑΤΤΙΚΗΣ 2000 - 2006

2.11.1 Στρατηγικοί Στόχοι

Ο γενικός στρατηγικός αναπτυξιακός στόχος που τίθεται για την Περιφέρεια Αττικής είναι η ανάδειξη του διεθνούς ρόλου της πρωτεύουσας με παράλληλη εξομάλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Ο γενικός αναπτυξιακός στόχος εξειδικεύεται μέσα από το ΠΕΠ Αττικής στους παρακάτω βασικούς στόχους:

- Διεύρυνση του Διεθνούς Ρόλου της Πρωτεύουσας.
- Αποκατάσταση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος.
- Μείωση της ανεργίας και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Αναβάθμιση υποδομών και αειφόρος διαχείριση των πόρων στις δυτικές περιοχές, στις υποβαθμισμένες περιοχές και τις λοιπές περιμετρικές ζώνες
- Αποκατάσταση των επιπτώσεων από τον σεισμό στην Αττική.

Πρόοδος Υλοποίησης του Προγράμματος

Από τη μέχρι σήμερα υλοποίηση του Προγράμματος, έχουν ενταχθεί 1099 έργα η συνολική Δημόσια Δαπάνη των οποίων αντιστοιχεί στο 124% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος. Το ύψος του προϋπολογισμού των συμβάσεων που έχουν υπογραφεί (νομικές δεσμεύσεις) αντιστοιχεί στο 102% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του Προγράμματος, ενώ οι πραγματοποιηθείσες δαπάνες στο σύνολο του Προγράμματος ανέρχονται στο 71% της συνολικής Δημόσιας Δαπάνης του ΠΕΠ.

2.12 ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΠΕΠ

Συνολικό Κόστος	1.589.136.016 Ευρώ
Δημόσια Δαπάνη	1.502.736.017 Ευρώ

Κοινοτική Συμμετοχή	1.129.442.937 Ευρώ
Εθνική Συμμετοχή	373.293.316 Ευρώ
Ιδιωτική Συμμετοχή	86.400.000 Ευρώ

2.13 ΕΣΠΑ 2007 – 2013

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 - 2013 αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013.

Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «...εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου».

Για τη διαμόρφωση του ΕΣΠΑ 2007-2013 ως εγγράφου προγραμματισμού, αξιοποιήθηκαν εισροές από ένα σημαντικό αριθμό προτάσεων που υπεβλήθησαν στο Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, κατευθύνσεων - πολιτικών επιλογών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και ποσοτικών δεδομένων και μελετών.

Οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2005, με τις οποίες διασφαλίστηκαν έως το 2013 οι πόροι της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής για τη χώρα, οι νέοι Κανονισμοί των Ταμείων της ΕΕ, καθώς και οι Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής, αποτέλεσαν το πλαίσιο στο οποίο βασίστηκαν, μεταξύ των άλλων, οι εθνικές αρχές προκειμένου να προσεγγίσουν τις βασικές παραμέτρους του αναπτυξιακού προγραμματισμού και να καταρτίσουν το ΕΣΠΑ.

Επιπλέον, τα κυριότερα έγγραφα της ΕΕ που αναφέρονται στην αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβώνας και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008, ελήφθησαν υπόψη κατά τη διαμόρφωση των βασικών στρατηγικών επιλογών - προτεραιοτήτων, καθώς συνιστούν κεντρικές μακροπρόθεσμες επιλογές για την Ευρωπαϊκή Ένωση, στις οποίες κλήθηκε να συμβάλει και η αναπτυξιακή πολιτική του νέου ΕΣΠΑ.

Βάσει των ανωτέρω, η στοχοθεσία του ΕΣΠΑ διατυπώθηκε σε 4 επίπεδα:

- στο επίπεδο των στρατηγικών στόχων του ΕΣΠΑ,
- στο επίπεδο των θεματικών (5) και χωρικών (3) προτεραιοτήτων, όπως απαιτείται από το Γενικό Κανονισμό των Ταμείων,
- στο επίπεδο των Γενικών Στόχων (17), στους οποίους αναλύεται κάθε θεματική προτεραιότητα,

- στο επίπεδο των ειδικών στόχων και των κύριων μέσων επίτευξης.

Παράλληλα, η αναπτυξιακή στρατηγική διαμορφώθηκε και με γνώμονα εθνικές πολιτικές που διατυπώνονται σε στρατηγικά έγγραφα όπως η Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008, η Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013, το «Σχέδιο Ανάπτυξης Μεταφορών 2007-2013 και εικοσαετίας», Εθνική Λιμενική Πολιτική, το Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 κλπ.

Το πλαίσιο χρηματοδότησης διαμορφώθηκε στη βάση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2005 και των προδιαγραφών - περιορισμών των νέων Κανονισμών και προέκυψε με βάση τις αναπτυξιακές ανάγκες ανά τομέα και Περιφέρεια στην επόμενη περίοδο, συνεκτιμώντας τις ανάγκες ολοκλήρωσης των συνεχιζόμενων έργων της προηγούμενης περιόδου και τις απαιτήσεις για δράσεις που εξυπηρετούν τη Στρατηγική της Λισσαβώνας. Βασική επιλογή ήταν η βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων της νέας προγραμματικής περιόδου προς όφελος της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας.

Οι βασικές αρχές που διέπουν το πλαίσιο διαχείρισης, παρακολούθησης & ελέγχου των ΕΠ της περιόδου 2007-2013 αποτέλεσαν αντικείμενο ευρείας διαβούλευσης και αποτυπώθηκαν σε κείμενα θέσεων των συμμετεχόντων φορέων.

2.14 Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η αρχιτεκτονική των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) του ΕΣΠΑ 2007-2013 διαμορφώθηκε έτσι ώστε να υλοποιηθούν με το βέλτιστο τρόπο οι στρατηγικές επιλογές της χώρας, ενώ λήφθηκαν υπόψη τα νέα δεδομένα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 (63% του πληθυσμού της χώρας σε καθεστώς μεταβατικής στήριξης).

Το νέο σχήμα χαρακτηρίζεται από μικρότερο πλήθος Επιχειρησιακών Προγραμμάτων σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο 2000-2006, που οδηγεί σε πιο ευέλικτο σχήμα διαχείρισης: ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για την περίοδο 2007-2013 θα υλοποιηθεί μέσα από οκτώ (8) Τομεακά ΕΠ, πέντε (5) Περιφερειακά ΕΠ και δεκατέσσερα (14) Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας. Την περίοδο 2007-2013 το σύνολο των υποδομών προσπελασιμότητας θα υλοποιηθεί πλέον στο πλαίσιο ενός τομεακού ΕΠ, ενώ για τους τομείς της υγείας και του πολιτισμού δεν θα

υπάρχει πλέον διακριτό ΕΠ και οι σχετικές δράσεις θα υλοποιηθούν από Περιφερειακά και Τομεακά ΕΠ.

2.15 ΕΠ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2007-2013

Ο συνολικός προϋπολογισμός του Επιχειρησιακού Προγράμματος ανέρχεται σε 2.250.000.000 ευρώ, εκ των οποίων 1.800.000.000 ευρώ αντιστοιχεί σε κοινοτική συνδρομή και 450.000.000 ευρώ σε εθνική συμμετοχή. Επιπλέον του ποσού αυτού, εκτιμάται ότι θα διατεθούν εθνικοί πόροι ύψους 519.000.000 ευρώ για την κάλυψη δαπανών των έργων, που δεν συγχρηματοδοτούνται από τη Ε.Ε., όπως απαλλοτριώσεις (μεγαλύτερες από κάποιο ποσοστό του κόστους του έργου), προβλεπόμενα έσοδα, κλπ. Το σύνολο των ανωτέρω ποσών υπολογίζεται να ανέλθει στα 2.769.000.000 ευρώ.

2.16 ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ, ΓΕΝΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΑΞΟΝΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΠ

Ο Στρατηγικός Στόχος για τον Τομέα Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης κατά την περίοδο 2007 –2013 είναι:

Η Προστασία, Αναβάθμιση και Αειφόρος Διαχείριση του Περιβάλλοντος ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών καθώς και βασικό παράγοντα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Η στρατηγική του προγράμματος, κυρίως εστιάζει στην προσπάθεια ενσωμάτωσης των κοινοτικών οδηγιών σχετικά με τα αστικά λύματα και τα αστικά στερεά απόβλητα την εφαρμογή της οδηγίας 60/2000, την προώθηση των πράσινων μεταφορών και την κατασκευή αντιπλημμυρικών υποδομών και υποδομών ύδρευσης.

Η στρατηγική του Προγράμματος αναλύεται σε επτά βασικές στρατηγικές προτεραιότητες / επιλογές:

1. Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος – Ενίσχυση «Πράσινων» Μεταφορών – Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής – Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. (Αξονες Προτεραιότητας 1 και 6)
2. Προστασία και διαχείριση υδατικών πόρων (Αξονες Προτεραιότητας 2 και 7)

3. Πρόληψη, αντιμετώπιση και διαχείριση περιβαλλοντικών κινδύνων (Άξονες Προτεραιότητας 3 και 8)
4. Προστασία εδαφικών συστημάτων και διαχείριση στερεών αποβλήτων (Άξονας Προτεραιότητας 4)
5. Προστασία Φύσης και Βιοποικιλότητας. (Άξονας Προτεραιότητας 9)
6. Ανάπτυξη Θεσμών και Μηχανισμών για αποτελεσματική άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής και ευαισθητοποίησης των πολιτών (Άξονας προτεραιότητας 10)
7. Τεχνική Βοήθεια (Άξονες Προτεραιότητας 5 και 11)

2.17 ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Αναλυτικά οι γενικοί στόχοι που διατυπώνονται είναι:

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1

- Η Αειφορική Διαχείριση των περιβαλλοντικών μέσων, του φυσικού αποθέματος και των Αστικών Κέντρων (Εδαφος, Υδατικό Περιβάλλον, Ατμόσφαιρα, Φύση)

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2

- Η Βελτίωση της αποτελεσματικότητας της Δημόσιας Διοίκησης στο σχεδιασμό και την εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής και η βελτίωση της απόκρισης της Κοινωνίας και των Πολιτών σε θέματα Περιβαλλοντικής Προστασίας

Άξονες Προτεραιότητας συνοπτικό περιεχόμενο, κύρια έργα/δράσεις

Για την επίτευξη των γενικών στόχων του παρόντος Επιχειρησιακού Προγράμματος, διαμορφώνονται διακριτοί τομείς παρέμβασης, που οργανώνονται επιχειρησιακά σε δύο Ομάδες Αξόνων Προτεραιότητας (Α και Β), μια για κάθε ένα από τα Κοινοτικά Ταμεία που χρηματοδοτούν το ΕΠ, το Ταμείο Συνοχής και το ΕΤΠΑ αντίστοιχα. Οι Άξονες διαμορφώνονται έτσι ώστε να περιλαμβάνουν δράσεις που συμβάλλουν στην επίτευξη των τεθέντων γενικών στόχων.

Διαμορφώνονται έτσι οι παρακάτω Άξονες Προτεραιότητας:

2.18 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΟΜΑΔΑΣ Α – ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ

- A1. Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος & Αστικές Μεταφορές – Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής – Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
- A2. Προστασία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων
- A3. Πρόληψη & Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικού Κινδύνου
- A4. Προστασία Εδαφικών Συστημάτων – Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων

2.19 ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΟΜΑΔΑΣ Β – ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΕΤΠΑ

- B1. Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος – Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής
- B2. Προστασία & Διαχείριση Υδατικών Πόρων
- B3. Πρόληψη & Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικού Κινδύνου
- B4. Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος & Βιοποικιλότητας
- B5. Θεσμοί & Μηχανισμοί

2.20 ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

2.20.1 Άξονες Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Οι άξονες μιας Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη δημιουργούν το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα διαρθρωθεί ένα συνεκτικό Πρόγραμμα Δράσης, αντίστοιχο των προκλήσεων που τίθενται σε παγκόσμιο επίπεδο, συμβατό με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής και προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες της χώρας.

Το τρίτο βήμα επομένως για την κατάστρωση μιας Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτελεί η αποσαφήνιση γενικών κατευθυντήριων αρχών, καθώς και ο καθορισμός προτεραιοτήτων στη βάση των χαρακτηριστικών της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας και των σημαντικότερων περιβαλλοντικών προβλημάτων που εντοπίστηκαν στην προηγούμενη ενότητα..

2.20.2 Γενική τοποθέτηση

Η Ελλάδα παρακολουθεί εντατικά και συμβάλλει στις διεθνείς και κοινοτικές περιβαλλοντικές εξελίξεις. Συμμετέχει σε όλες τις σχετικές διαδικασίες και υποβάλλει ετησίως εθνικές εκθέσεις στην Επιτροπή Βιώσιμης Ανάπτυξης (CSD) του ΟΗΕ σχετικά με την εφαρμογή της *Agenda 21*. Επιπλέον ενστερνιζόμενη το στόχο της Βιώσιμης Ανάπτυξης, δραστηριοποιείται τόσο σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο όσο και σε περιφερειακό (Μεσόγειος, Μαύρη Θάλασσα) και διεθνές επίπεδο, προσβλέποντας σε μια δίκαιη και βιώσιμη κοινωνία πολιτών, διασφαλίζοντας την ποιότητα του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος και στηρίζοντας τις πρωτοβουλίες της διεθνούς κοινότητας για την επιτυχία της *Παγκόσμιας Διάσκεψης για το Περιβάλλον* του Γιοχάνεσμπουργκ.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στο Σύνταγμα (άρθρο 24, παρ. 1) *"Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της βιωσιμότητας ..."*.

Σήμερα, έχοντας σε μεγάλο βαθμό κατακτήσει το στόχο της οικονομικής σύγκλισης, η Ελλάδα είναι έτοιμη να υιοθετήσει μια Εθνική Στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης που αποσκοπεί στην ισόρροπη εξυπηρέτηση όλων εκείνων των παραμέτρων που καθορίζουν την κοινωνική ευημερία σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον:

Την οικονομική παράμετρο, με έμφαση στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας και την ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων.

Την κοινωνική παράμετρο, με έμφαση στην καταπολέμηση της ανεργίας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης.

Την περιβαλλοντική παράμετρο, με έμφαση στην προστασία των φυσικών αποθεμάτων της χώρας και στη μείωση των πιέσεων από τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Αντίθετα προς την παραδοσιακή προσέγγιση που βλέπει την προστασία του περιβάλλοντος να αντιτίθεται στη μεγέθυνση και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και κατά συνέπεια να απειλεί την κοινωνική ευημερία, σήμερα πληθαίνουν οι θεωρητικές προσεγγίσεις αλλά και τα πραγματικά παραδείγματα από την αγορά που ενισχύουν

την αντίληψη μιας στρατηγικής θετικού αθροίσματος (win-win strategy). Δηλαδή, η επιβολή περιβαλλοντικών περιορισμών οφείλει να είναι αμοιβαία επωφελής, τόσο για το κοινωνικό σύνολο που θα απολαμβάνει καθαρότερο περιβάλλον, όσο και για τους παραγωγούς της ρύπανσης που στην προσπάθεια συμμόρφωσης με τους περιορισμούς αυτούς προωθούν δράσεις που οδηγούν στην αποτελεσματικότερη διαχείριση του συνόλου των πόρων τους. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι με τον κατάλληλο σχεδιασμό η απασχόληση όχι μόνο δεν απειλείται, αλλά αντίθετα οδηγούμαστε στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον τομέα των περιβαλλοντικών τεχνολογιών, καθώς και στον τομέα παροχής υπηρεσιών.

Αποτελεί πλέον σταθερή πεποίθηση της Ελληνικής κυβέρνησης ότι η Βιώσιμη Ανάπτυξη συνιστά τη μεγάλη πρόκληση για το νέο αιώνα, παρέχοντας μια μοναδική ευκαιρία για την υπέρβαση των αδυναμιών του παρελθόντος και για τη διασφάλιση κοινωνικής ευημερίας και υψηλής ποιότητας ζωής στους σημερινούς Έλληνες πολίτες αλλά και στις επερχόμενες γενιές.

Ήδη, οι πολιτικές και τα προγράμματα δράσης που καταρτίζονται και με την ευκαιρία της αξιοποίησης των κονδυλίων του Γ' ΚΠΣ κινούνται σταθερά προς αυτή την κατεύθυνση. Η Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη αποσκοπεί να συντονίσει και να ολοκληρώσει αυτές τις πολιτικές εντάσσοντας της σε ένα μακροπρόθεσμο και αποτελεσματικό σχεδιασμό

2.20.3 Βασικές αρχές και κανόνες περιβαλλοντικής πολιτικής³⁹

Με δεδομένη την ισότιμη θέση της περιβαλλοντικής συνιστώσας της Βιώσιμης Ανάπτυξης, δίπλα στην οικονομική και κοινωνική συνιστώσα, οι αρχές μιας Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη θα πρέπει να συμπεριλάβουν και να αναδείξουν τις βασικές αρχές της περιβαλλοντικής πολιτικής. Οι αρχές αυτές είναι:

Αρχή της πρόληψης⁴⁰: Η περιπλοκότητα των περιβαλλοντικών προβλημάτων και η ενίοτε αβεβαιότητα ως προς την ένταση και τις ακριβείς συνέπειες των επιπτώσεών τους στο μέλλον, δεν δικαιολογεί την αδράνεια και πολύ περισσότερο την απουσία δράσης για την πρόληψη τους. Αντίθετα, επιβάλλεται η έγκαιρη και αποτελεσματική τους αντιμετώπιση, ιδιαίτερα αν οι ενδεχόμενες επιπτώσεις είναι μη-αντιστρεπτές

³⁹ Αρ. 174 ΣΕΚ.

⁴⁰ Παρτ: 2 Αρθ 174 ΣΥΝΘ. ΕΚ.

και απειλούν τη δημόσια υγεία και την ισορροπία των οικοσυστημάτων. Πάνω την αρχή της πρόληψης (precautionary principle) οικοδομήθηκαν άλλωστε και οι πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και προστασίας της βιοποικιλότητας σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»⁴¹: Η αδυναμία των μηχανισμών της αγοράς να εσωτερικεύσουν το κόστος των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, έχει ως συνέπεια το κόστος αυτό να διαχέεται στην κοινωνία επιβαρύνοντας τα θύματα και όχι τους υπεύθυνους για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Στο βαθμό που δεν γίνεται εφικτή η αποτίμηση και εσωτερίκευση του εξωτερικού περιβαλλοντικού κόστους, οι τιμές δεν στέλνουν το σωστό σήμα στην αγορά, ενθαρρύνοντας έτσι συμπεριφορές εχθρικές για το περιβάλλον.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ήδη από το 4ο Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα Δράσης έχει υπογραμμίσει τη σημασία εφαρμογής της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», ενώ τόσο η Συνθήκη του Άμστερνταμ, όσο και η Στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης που υιοθέτησε στο Γκέτεμποργκ τονίζουν την ανάγκη για «εξασφάλιση της ορθότητας των τιμών της αγοράς», η οποία θα πρέπει αντικατοπτρίζει καλύτερα το πραγματικό κόστος από τις διάφορες δραστηριότητες και να παρέχει ισχυρότερα κίνητρα στους καταναλωτές και τους παραγωγούς σε κάθε τους απόφαση σχετικά με προϊόντα και υπηρεσίες.

Αρχή της προφύλαξης: Η έννοια της αρχής της προφύλαξης εμφανίστηκε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, όπου η αρχή προβλήθηκε ως μία από τις βασικές αρχές περιβαλλοντικής πολιτικής ήδη από τη δεκαετία του 1970.⁴²

Στην Υπουργική Διακήρυξη του Μπέργκεν για την Αειφόρο Ανάπτυξη στην Ευρώπη το 1990, στα πλαίσια της προετοιμασίας της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του 1992, απαντάται μία από τις πιο ήπιες διατυπώσεις, σύμφωνα με την οποία απαιτείται ύπαρξη επαπειλούμενου κινδύνου σοβαρής ή ανεπανόρθωτης ζημιάς, όσο και σχεδόν πλήρης επιστημονική γνώση για την εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης.⁴³

⁴¹ Παρ. 2 Αρθ 174 ΣΥΝΘ. ΕΚ.

⁴² Βλ. Boehmer-Christiansen, S., "The Precautionary Principle in Germany- enabling Government", σε O'Riordan, T. και Cameron, J. (Eds.) *Interpreting the Precautionary Principle* (1994), σελ. 35 και Molike, K., "The Vorsorgeprinzip in West German Environmental Policy", ως παράρτημα III σε Royal Commission on the Environment, Twelfth Report, *Best Practicable Environmental Option*, (1988), Cm.310, σελ. 58.

⁴³ A/CONF.151/PC/10, σελ. 19.

Αρχή της ισότητας και συνευθύνης: Η κατανομή βαρών για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων θα πρέπει να λάβει υπόψη της τόσο το μερίδιο ευθύνης όσο και τις δυνατότητες κάθε πλευράς να συμμετάσχει στην επίλυσή τους. Η αρχή αυτή, που σε διεθνές επίπεδο έχει βρει εφαρμογή –παρά τις επιμέρους αδυναμίες στον τρόπο ερμηνείας της ισότητας– στην αντιμετώπιση της κλιματικής μεταβολής είναι αναγκαίο να εξειδικευθεί και σε εθνικό επίπεδο έτσι ώστε να διασφαλισθεί η μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση, και παράλληλα να αποτραπεί η δημιουργία δευτερογενών προβλημάτων (κλείσιμο ή μετανάστευση επιχειρήσεων, ανεργία κλπ) με σημαντικές επιπτώσεις στην κοινωνική ευημερία.

Στο πλαίσιο άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής, οι αρχές αυτές έχουν εξειδικευθεί και συμπληρωθεί από ένα σύνολο κανόνων που συνοπτικά έχουν ως εξής:

Αποσύνδεση της οικονομικής μεγέθυνσης από την περιβαλλοντική υποβάθμιση: Η βασική πρόκληση που θέτει η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι η ανατροπή της παραδοσιακής θεώρησης που βλέπει την προστασία του περιβάλλοντος και την οικονομική μεγέθυνση ως δύο σαφώς αντιτιθέμενους στόχους. Η αναγκαία συμβατότητα επιβάλλει τον περιορισμό των εγγενών ανεπιθύμητων παρενεργειών της παραγωγικής διαδικασίας και κατά κύριο λόγο στηρίζεται στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Υπ' αυτήν την έννοια, η υποστήριξη της επιστημονικής έρευνας και των εφαρμογών της οφείλει να αποτελεί προτεραιότητα. Σε κάθε περίπτωση, η οικονομική ανάπτυξη οφείλει να πραγματοποιείται χωρίς αντίστοιχη άνοδο του επιπέδου της ανάλωσης φυσικών πόρων και της ρύπανσης του περιβάλλοντος.

Τομεακή ενσωμάτωση: Η νέα αυτή αρχή απορρέει από τον ίδιο τον ορισμό της Βιώσιμης Ανάπτυξης, ως συνισταμένης τριών διαστάσεων χωρίς σαφή όρια και στεγανά, ενώ αποτελεί και τον τρόπο επίτευξης της επιθυμητής αποσύνδεσης μεταξύ οικονομικής μεγέθυνσης και περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Μεταφραζόμενη σε επίπεδο πολιτικής, η τομεακή ενσωμάτωση βλέπει την περιβαλλοντική πολιτική να διαχέεται και να επηρεάζει τους στόχους και τις προτεραιότητες των τομεακών πολιτικών και όχι ως ένα ξεχωριστό και εν πολλοίς αντιτιθέμενο πεδίο άσκησης πολιτικής.

Προτεραιότητα στην αποφυγή και όχι στη διαχείριση των περιβαλλοντικών πιέσεων: Συνδυαζόμενη και με την αρχή της πρόληψης, η ανάγκη αποφυγής της ρύπανσης δεν ελαχιστοποιεί μόνο τους κινδύνους από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, αλλά και το κόστος που συνεπάγεται η εκ των υστέρων αντιμετώπισή της (end-of-

pipe solutions). Με γνωστότερο παράδειγμα τη διαχείριση της ζήτησης στην ενέργεια, όπου η φτηνότερη κιλοβατώρα είναι εκείνη που δεν χρειάζεται να παραχθεί, η αρχή της αποφυγής είναι γενικότερα εφαρμόσιμη σε ένα μεγάλο εύρος παραγωγικών και καταναλωτικών δραστηριοτήτων και μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην εξοικονόμηση φυσικών και οικονομικών πόρων.

Επίλυση προβλημάτων στην πηγή ή κατά το δυνατόν πλησιέστερα σε αυτήν: έχοντας εφαρμογή ιδιαίτερα στην επεξεργασία και τη διάθεση αποβλήτων, αλλά και σε πολλούς άλλους τομείς -όπως η διαχείριση υδατικών πόρων- η προσέγγιση αυτή αναγνωρίζει ότι η απόσταση τείνει να περιπλέκει τα προβλήματα, ενώ οι τοπικές λύσεις έχουν αυξημένη αποτελεσματικότητα και, συγκριτικά, μικρότερο κόστος. Οι σημαντικές εθνικές επενδύσεις που έχουν γίνει στον α' και β' βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης δείχνουν ότι αυτή η αρχή της εγγύτητας είναι ευρύτερα αποδεκτή πολιτικά, παρότι δεν έχει αξιοποιηθεί -στο βαθμό που θα μπορούσε- στη διατήρηση των φυσικών πόρων.

Αναγνώριση και διαχείριση στο πλαίσιο της φέρουσας ικανότητας: η βιώσιμη διαχείριση προϋποθέτει την αναγνώριση των ορίων εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων και των οικοσυστημάτων. Η προσέγγιση αυτή αφορά τόσο τους εξαντλήσιμους πόρους (π.χ. ορυκτά καύσιμα) όσο και τους ανανεώσιμους (π.χ. ιχθυοαποθέματα) και η εφαρμογή της γίνεται διαφορετικά σε κάθε περίπτωση. Η ίδια η διαδικασία αναγνώρισης της φέρουσας ικανότητας, των ανοχών που υπεισέρχονται κλπ, συνεπάγεται σημαντική προεργασία, είναι όμως απαραίτητη για τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό.

2.20.4 Βιώσιμη Ανάπτυξη και τομεακές προτεραιότητες

Οι στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής Βιώσιμης Ανάπτυξης απορρέουν από την ανάλυση της ελληνικής ιδιαιτερότητας υπό το πρίσμα των προτεραιοτήτων που θέτει η Ευρωπαϊκή Στρατηγική.

Αποδίδοντας την οφειλόμενη προτεραιότητα στην περιβαλλοντική διάσταση της Βιώσιμης Ανάπτυξης οι κεντρικοί στόχοι γύρω από τους οποίους θα πρέπει να διαρθρώνεται η Εθνική μας Στρατηγική είναι:

- 1. Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής:** Ο στόχος αυτό απορρέει από την εφαρμογή των αρχών της πρόληψης και της συνευθύνης. Στο βαθμό που το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής αποτελεί μια από τις σοβαρότερες απειλές για την επιβίωση στον πλανήτη, η συμμετοχή της Ελλάδας στην παγκόσμια προσπάθεια είναι επιβε-

βλημένη, πολύ περισσότερο που το μερίδιο ευθύνης της ανά κάτοικο –αν και προς το παρόν χαμηλό- τείνει να εξισωθεί με εκείνο των άλλων ανεπτυγμένων χωρών.

2. **Μείωση αέριων ρύπων:** Ο στόχος αυτός συνδέεται με την ανάγκη προστασίας της δημόσιας υγείας, δεδομένου ότι έχει πλέον πλήρως τεκμηριωθεί η σαφής συσχέτιση των αυξημένων συγκεντρώσεων των ατμοσφαιρικών ρύπων με σοβαρά προβλήματα υγείας. Παράλληλα, η μείωση των ρύπων θα συμβάλλει την προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων αλλά και των μνημείων της πολιτιστικής μας κληρονομιάς από τις δυσμενείς επιπτώσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
3. **Μείωση και ορθολογική διαχείριση στερεών αποβλήτων:** Ο στόχος αυτός επιβάλλεται από την αρχή της αποφυγής όπως αυτή συμπληρώνεται με το τρίπτυχο *Αποφυγή- Επαναχρησιμοποίηση-Ανάκτηση*. Η μείωση και σωστή διαχείριση των στερεών αποβλήτων από τα νοικοκυριά και την παραγωγική διαδικασία μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικές εξοικονομήσεις πρώτων υλών και ενεργειακών πόρων, σε περιορισμό του κόστους τελικής διάθεσης, ενώ θα ελαχιστοποιήσει τους κινδύνους υποβάθμισης του εδάφους και των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών πόρων.
4. **Ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων:** Ο στόχος αυτός επικεντρώνεται κυρίως στην ποσοτική διάσταση της διαχείρισης αποσκοπώντας στην προστασία των διαθέσιμων αποθεμάτων και στη διασφάλιση μιας γεωγραφικά και διαχρονικά ισότιμης πρόσβασης σε αυτά όλων των πολιτών της χώρας. Παράλληλα, η έγκαιρη αποτροπή των κινδύνων ποιοτικής υποβάθμισης των υδατικών συστημάτων, επιφανειακών, υπόγειων και θαλάσσιων, έχει ιδιαίτερη σημασία, τόσο για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας, όσο και για τη διατήρηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος που διαθέτει η χώρα ως προς την προσέλκυση τουριστών.
5. **Πρόληψη της ερημοποίησης:** Η πρόληψη και η καταπολέμηση της εδαφικής διάβρωσης και της ερημοποίησης, αναφέρονται συνήθως στον περιορισμό της υπερεκμετάλλευσης των εδαφικών και υδατικών πόρων, καθώς και της χλωρίδας, καθώς και στην εφαρμογή συστημάτων αιεφόρου διαχείρισης των φυσικών αυτών πόρων. Με την έννοια αυτή ο στόχος της πρόληψης της ερημοποίησης συνδέεται στενά αν και όχι αποκλειστικά με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων και τις χρήσεις γης. Ο αναπροσανατολισμός της γεωργικής, κτηνοτροφικής και δασοπονικής δραστηριότητας προβάλλει ως βασική προϋπόθεση για την μείωση των πιέσεων στους εδαφικούς πόρους.

6. Προστασία βιοποικιλότητας και οικοσυστημάτων: Ξεπερνώντας την χρησιμοθηρική προσέγγιση άλλων εποχών, η αυταξία της βιοποικιλότητας και του τοπίου έχουν αναγνωριστεί σε διεθνές επίπεδο, μέσα από διακηρύξεις αρχών και πληθώρα δεσμευτικών συμφωνιών. Παράλληλα, η ανάγκη προστασίας της βιοποικιλότητας προκύπτει και από την αρχή της πρόληψης, λόγω της περιπλοκότητας των αλληλεπιδράσεων των οικοσυστημάτων με τους πόρους που είναι απαραίτητοι για την ανθρώπινη επιβίωση. Τέλος, τα τελευταία χρόνια έχει εκτιμηθεί η μέγιστη οικονομική αξία των «δωρεάν» υπηρεσιών και αγαθών που προσφέρουν τα φυσικά οικοσυστήματα στις ανθρώπινες κοινωνίες, παρέχοντας και ποσοτικά εργαλεία αιτιολόγησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Β.Α ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

3.1 ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – HABITAT AGENDA

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι η μετάβαση προς τη βιώσιμη κοινωνία. Αφορά περίπλοκα προβλήματα, των οποίων μια περιγραφή επιχειρείται στις οδηγίες της Ατζέντα 21, αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως έχουν εκφραστεί στο 5^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, με τον κανόνα ότι στη λήψη των δημοσίων και ιδιωτικών αποφάσεων πρέπει να ενσωματώνονται τα κριτήρια προστασίας του φυσικού, πολιτιστικού και κοινωνικού κεφαλαίου. Δεν υπάρχουν καθαρά προβλήματα περιβάλλοντος, όπως δεν υπάρχουν στεγανά προβλήματα στους άλλους τομείς, όλα συνδέονται με όλα και κατά τη λήψη μιας απόφασης όλα πρέπει να αξιολογούνται. Η μετάβαση προς τη βιώσιμη κοινωνία απαιτεί πολλή και σημαντική γνώση σε πολλά και σημαντικά πεδία ενδιαφέροντος, επιστήμης και δράσεων, με τη σύνθεση αυτών των γνώσεων. Ένα από τα πρώτα μέσα είναι η κατάλληλη πληροφορία. Αυτό εκφράζεται με την αναβάθμιση του ρόλου της επιστήμης. Στην κοινωνία της αφθονίας αυτή είχε τεθεί στην υπηρεσία της αγοράς. Μια από τις πρώτες προτεραιότητες της Ατζέντα 21 του Ρίο ήταν ο αυτόνομος ρόλος της, το άνοιγμα του μηχανισμού λήψης αποφάσεων, απόσπαση της και η χρήση της για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η φιλοσοφία υποστήριξης της δράσης αυτής (agenda 21) περνά μέσα από τη συνειδητή διαπίστωση ότι η ανθρωπότητα βρίσκεται ίσως στο τελευταίο στάδιο της ιστορίας της.⁴⁴

Στην Ελλάδα υπάρχει ένα σοβαρό έλλειμμα γνώσεων, η γνώση παραμένει οριστική και δεν επιτρέπει ενσωμάτωση κριτηρίων προστασίας φυσικού, κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στις αποφάσεις.

Είτε είναι οικολογικές οργανώσεις που μάχονται στην πρώτη γραμμή, είτε ιδρύματα ή άλλες υπηρεσίες κρατικές, αυτοδιοικήσεις κλπ. που διαχειρίζονται προγράμματα αλλά δεν έχουν την αναγκαία γνώση, είτε απλοί πολίτες που θέλουν να αναπροσαρ-

⁴⁴ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ.Π, ΣΑΜΙΩΤΗΣ.Γ,ΤΣΑΛΤΑΣ.ΓΡ,Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ Η.Ε(RIO DE JANEIRO) ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ, ΕΚΔ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1993 σελ. 99.

μόσουν την συμπεριφορά τους. Η πληροφορία είναι δύναμη, είναι το ασφαλέστερο κίνητρο για την τροποποίηση της συμπεριφοράς των ανθρώπων.

3.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ HABITAT AGENDA ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τον Ιούνιο του 1996, στη *Δεύτερη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τους Ανθρώπινους Οικισμούς (HABITAT II)* που πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, οι κυβερνήσεις και εθνικές αντιπροσωπείες των χωρών μελών του, δεσμεύτηκαν σε ένα πλαίσιο αρχών, προτεραιοτήτων και δράσεων, με στόχο την εξασφάλιση βιώσιμων οικισμών και επαρκούς στέγης για όλους τους πολίτες τους. Τα δύο βασικά κείμενα στα οποία συνοψίζονται τα αποτελέσματα της συνδιάσκεψης είναι η *"Διακήρυξη της Κωνσταντινούπολης"* και η *"Habitat Agenda"*.

Η *Διακήρυξη της Κωνσταντινούπολης*, χωρίς να αναιρεί τη βασική αρχή ότι οι πόλεις είναι και θα παραμείνουν τα κέντρα οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης, καλεί τις κυβερνήσεις και τους κοινωνικούς εταίρους σε κάθε χώρα, να υιοθετήσουν μια σειρά μέτρων και πολιτικών έτσι ώστε η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη να διασφαλίζει την ισορροπία και προστασία του περιβάλλοντος, την ποιότητα ζωής στις πόλεις, καθώς και τα βασικά δικαιώμα των πολιτών σε επαρκή στέγη.

Η Habitat Agenda θέτει μία σειρά από αρχές οι οποίες θα πρέπει να διέπουν όλες τις προσπάθειες για τη δημιουργία βιώσιμων ανθρώπινων οικισμών. Οι αρχές αυτές δεν είναι παρά οδηγίες ανάπτυξης που έχουν διαρκή και σταθερή αξία χωρίς ιεράρχηση αφού σχετίζονται όλες μεταξύ τους: *Ισότητα ευκαιριών και δικαιοσύνη*. Όλες οι αποφάσεις και οι πολιτικές που αφορούν τις πόλεις και τους οικισμούς πρέπει μεταξύ άλλων να στοχεύουν στην εξάλειψη της φτώχειας, ώστε να δημιουργηθούν κοινότητες που θα παρέχουν σε όλους αξιοπρεπείς ευκαιρίες και επιλογές. *Ορθός Σχεδιασμός*, η ποιότητα και χωροθέτηση των βασικών υποδομών και εξυπηρετήσεων και γενικότερα τα ζητήματα πολεοδομικού σχεδιασμού, παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ποιότητα ζωής των κατοίκων. Οι υπεύθυνοι του πολεοδομικού σχεδιασμού πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες όλων των πολιτών, χωρίς διακρίσεις. *Ο Ρόλος της Οικογένειας*, να αναγνωρίζεται και να ενθαρρύνεται μέσα από τον τρόπο διακυβέρνησης των πόλεων και οικισμών η οικογένεια, ως βασική μονάδα της κοινωνίας

Ο ρόλος κάθε πολίτη

Τα ανθρώπινα δικαιώματα κάθε πολίτη πρέπει να είναι σεβαστά και να προστατεύονται. Πρέπει να ενθαρρύνεται η ενεργή συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Ταυτόχρονα κάθε άτομο πρέπει υπεύθυνα να συμμετέχει στη δημιουργία βιώσιμης κοινότητας.

Ο ρόλος της συνεταιρικότητας

Κανένα άτομο, ομάδα ή έθνος δεν μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία βιώσιμων οικισμών ενεργώντας απομονωμένα. Μόνο με την ανάπτυξη της συνεταιρικότητας μπορούμε να συμβάλλουμε θετικά προς το σκοπό αυτό.

Αλληλεγγύη και συνεργασία

Τα έθνη, οι κοινότητες και όλοι οι άνθρωποι μπορούν να προχωρήσουν μπροστά ενωμένοι αφήνοντας κατά μέρος τις διαφορές τους, προς όφελος των ευρύτερων κοινών στόχων.

Αποδεκτά επίπεδα υγείας και παιδείας

Η καλή υγεία και η σωστή εκπαίδευση είναι τα δύο πιο ουσιαστικά στοιχεία για μία αξιοπρεπή ποιότητα ζωής. Η συνεχής βελτίωση των υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης και η μέριμνα για την χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς πρόσβαση όλων σε αυτές πρέπει να αποτελεί διαρκή στόχο.

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η βιώσιμη ανάπτυξη δηλαδή η διαδικασία αλλαγής που βελτιώνει την ποιότητα ζωής των ανθρώπων ενώ παράλληλα προστατεύει τους φυσικούς, ανθρώπινους και πολιτισμικούς πόρους στους οποίους θα βασισθούν και οι επόμενες γενιές, πρέπει να χαρακτηρίζει όλες τις προσπάθειες μας.

3.3 ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ - ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ HABITAT AGENDA

Οι κυβερνήσεις των χωρών που συμμετείχαν στην Συνδιάσκεψη της Κωνσταντινούπολης, δεσμεύτηκαν στην υλοποίηση της Habitat Agenda μέσω ενός *Παγκόσμιου Σχεδίου Δράσης για τους Ανθρώπινους Οικισμούς*, το οποίο καλούνται να εξειδικεύσουν σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Οι βασικοί στόχοι / δεσμεύσεις αυτού του

σχεδίου δράσης, που αποτελούν και τους κεντρικούς άξονες της Habitat Agenda είναι οι εξής:

1) "ΕΠΑΡΚΗΣ ΣΤΕΓΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ": Η στέγη προσδιορίζεται ως δικαίωμα όλων των πολιτών. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να εφαρμοσθούν πολιτικές και να αναληφθούν πρωτοβουλίες για:

- Την εξασφάλιση συνθηκών ομαλής λειτουργίας της αγοράς γης και κατοικίας, και των τομέων παραγωγής και χρηματοδότησης..
- Την διαμόρφωση κατάλληλης πολιτικής που να εξασφαλίζει πρόσβαση στη γη και την κατοικία όλων των κοινωνικών ομάδων και ιδιαίτερα των ασθενέστερων.
- Εξασφάλιση επαρκούς επιπέδου στέγασης σε ότι αφορά την ποιότητα κατοικίας, τις συνθήκες στέγασης και την πρόσβαση σε βασικές υποδομές και υπηρεσίες.
- Την αξιοποίηση της υπάρχουσας πολεοδομικής νομοθεσίας για την εξασφάλιση βιώσιμου πολεοδομικού και φυσικού περιβάλλοντος τόσο στο επίπεδο της πόλης όσο και της γειτονιάς. Την ανάπτυξη και ανασυγκρότηση υποβαθμισμένων περιοχών με συνολικές προσεγγίσεις που θα αφορούν την αποκατάσταση του πολεοδομικού χώρου, των κτιρίων και των κατοίκων.

2) "ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΜΩΝ": Οι έντονοι ρυθμοί αστικοποίησης-, δημιουργούν πολλαπλά προβλήματα και αντιθέσεις τόσο στο εσωτερικό των πόλεων όσο και στη σχέση τους με την αγροτική ενδοχώρα και το φυσικό περιβάλλον. Στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης των οικισμών θα πρέπει να εφαρμοσθούν πολιτικές και να αναληφθούν πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την διευθέτηση των αντιθέσεων σε όλα τα επίπεδα:

• Σε επίπεδο διαχείρισης της γης, με στόχο την διατήρηση της αγροτικής γης σε ικανοποιητικά επίπεδα από άποψη μεγέθους και ποιότητας, την ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος, την εξασφάλιση αστικής γης για τεχνικές και κοινωνικές υποδομές καθώς και για οικιστική χρήση.

• Σε επίπεδο δημογραφικής, κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης, με στόχο την δημογραφική ισορροπία των αγροτικών και αστικών πληθυσμών, την ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών, την εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων, την αύξηση της απασχόλησης, την εξάλειψη της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

• Σε επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, με στόχο τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας, την ορθολογική διαχείριση των φυσικών διαθεσίμων (υδάτινα απο-

θέματα, παραγωγή ενέργειας), τον περιορισμό της μόλυνσης από τις αστικές και βιομηχανικές δραστηριότητες και την προστασία της υγείας του πληθυσμού.

• Σε επίπεδο πρόληψης, περιορισμού και αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών.

Για την επιτυχή υλοποίηση των δύο αυτών κεντρικών στόχων, οι εθνικές και τοπικές κυβερνήσεις θα πρέπει επίσης να προωθήσουν και τα εξής:

3) "ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ": Η προώθηση των αρχών της Habitat Agenda προϋποθέτει μεταξύ άλλων την ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των μη κυβερνητικών οργανισμών, την ευελιξία στην εξεύρεση και αξιοποίηση χρηματοδοτικών πόρων και την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στους τομείς της πληροφορικής και της επικοινωνίας.

Οι προϋποθέσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα στο επίπεδο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία εκ των πραγμάτων καλείται να διαδραματίσει έναν ουσιαστικό ρόλο στην προώθηση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο.

4) "ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ": Η επαφή και ο συντονισμός με άλλες χώρες στους τομείς της τεχνικής συνεργασίας, της συνεργασίας των φορέων, της ανταλλαγής πληροφοριών και τεχνογνωσίας, της εξεύρεσης χρηματοδοτικών πόρων κατά της δημοσιοποίησης των πιο επιτυχημένων πρακτικών, αποτελούν αναγκαίες δράσεις προκειμένου να αναπτυχθεί ένα διεθνές πλαίσιο παροχής δυνατοτήτων για την επιτυχή εφαρμογή της Habitat Agenda.

Για την παρακολούθηση της προόδου στην υλοποίηση και εφαρμογή της Habitat Agenda, δίδεται μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη και χρήση αστικών δεικτών. Οι εθνικές κυβερνήσεις, η αυτοδιοίκηση, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και ο ιδιωτικός τομέας θα πρέπει να παρακολουθούν, σε τακτά χρονικά διαστήματα, τις επιδόσεις τους στην εφαρμογή των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης, με τη χρήση κατάλληλων δεικτών για τις πόλεις.

3.4 ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90 γίνεται λόγος για την βιώσιμη ανάπτυξη, στην Διάσκεψη Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών στο Ρίο ντε Τζανέιρο (1992), προωθήθηκαν οι αρχές της αειφόρου ανάπτυξης. Ενεργή συμμετοχή σ' αυτήν την νέα δια-

δικασία είχε η Τοπική Αυτοδιοίκηση, ως το επίπεδο διοίκησης που ασκεί τα καθήκοντα της απέναντι στον πολίτη έτσι ώστε μπορεί να σχεδιάσει και να εφαρμόσει προγράμματα δράσης για την αειφόρο ανάπτυξη.

3.4.1 ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΣΕ ΕΝΑΝ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΟΥΜΕΝΟ ΚΟΣΜΟ⁴⁵

Είναι γνωστό, ότι η δεκαετία του '90 σημαδεύτηκε από μια σειρά Διεθνών συνδιασκέψεων και συγκεκριμένων πρωτοβουλιών του Ο.Η.Ε. με θέματα που σχετίζονται με το Περιβάλλον, τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, τις Φυσικές Καταστροφές, τους Οικισμούς και τις Πόλεις κ.α. Στόχος των συνδιασκέψεων αυτών υπήρξε η έγκαιρη ενημέρωση της Παγκόσμιας Κοινότητας πάνω στα σοβαρά προβλήματα που απειλούν τον Πλανήτη μας, ιδιαίτερα κάτω από τις σημερινές κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες που διαμορφώνονται. Ιδιαίτερα στο χώρο των οικισμών και των πόλεων, τα προβλήματα συνδέονται με την ανεργία, τις περιβαλλοντικές συνθήκες, την κυκλοφοριακή συμφόρηση, τις κακές συνθήκες στέγασης ενός σημαντικού μέρους του πληθυσμού και της αυξανόμενης φτώχειας. Είναι γεγονός ότι οι προσπάθειες που καταβάλλονται όπως και τα προγράμματα δράσης που υιοθετούνται για την επίλυση των προβλημάτων αυτών, δίνουν ασφαλώς λύσεις σε αρκετά από αυτά. Όμως, η συνολική αντιμετώπιση τους απαιτεί νέους τρόπους δράσης μέσα από τη συνεργασία των φορέων που αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ακόμα, απαιτούν τη συνεχή και ενεργή παρουσία του «ευαισθητοποιημένου» Πολίτη, που πρέπει να υιοθετήσει Αστικά πρότυπα ζωής και συμπεριφοράς, έτσι ώστε να συμβάλλει και ο ίδιος στη διαμόρφωση μιας αειφόρου ανάπτυξης για τον Πλανήτη, για κάθε χώρο, για κάθε Περιφέρεια, για κάθε Πόλη και Οικισμό.

Οι Ο.Τ.Α. αποτελούν ουσιαστικό εταίρο στη διαμόρφωση βιώσιμων οικισμών, λόγω του ότι βρίσκονται κοντά στο πολίτη και μπορούν να συμβάλλουν αποφασιστικά στη δημιουργία τεχνικής υποδομής, στην εφαρμογή πολιτικών προστασίας του περιβάλλοντος, στην ευαισθητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και στην βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας σε αστικές και αγροτικές περιοχές. Πολλά από τα προβλήματα που τίγονται στην δράση Agenda 21 θεωρείται ότι βρίσκουν τη λύση τους μέ-

⁴⁵ ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΚΕΔΚΕ 1/2002 σελ. 60-61.

σα από διαδικασίες τοπικού χαρακτήρα και για το λόγο αυτό ο ρόλος της Τ.Α είναι σημαντικός ώστε να προωθήσουν την επίλυση μεγάλων και μικρότερων προβλημάτων.⁴⁶

3.4.2 ΤΟΠΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

(Local Agenda 21)

Η Τοπική Ατζέντα 21 είναι η συνεχής διαδικασία κατά την οποία ο Δήμος συνεργάζεται με όλους τους φορείς της τοπικής κοινωνίας προκειμένου να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν από κοινού προγράμματα δράσης για την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής τους. Για πρώτη φορά έγινε λόγος για την Τοπική Ατζέντα 21 τον Ιούνιο του 1992 στη Διάσκεψη Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών στο Ρίο ντε Τζανέιρο, όταν ηγέτες κρατών από όλον τον κόσμο συμφώνησαν να προωθήσουν τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, δηλαδή της ανάπτυξης που ικανοποιεί τις ανάγκες του σήμερα χωρίς να υπονομεύει την ικανότητα των επόμενων γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές του ανάγκες. Στην ίδια Διάσκεψη του Ρίο κλήθηκε η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως το επίπεδο διοίκησης που ασκεί τα καθήκοντα της απέναντι στον πολίτη και επομένως είναι σε θέση να τον επηρεάσει περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο και να συμβάλλει στην αλλαγή συμπεριφοράς όλων μας- να σχεδιάσει και να εφαρμόσει προγράμματα δράσης για την αειφόρο ανάπτυξη σε συνεργασία με όλους τους κοινωνικούς φορείς ή με άλλα λόγια την Τοπική Ατζέντα 21.

Μιλώντας πρακτικά θα λέγαμε ότι από 'δω και πέρα για το Δήμο που εφαρμόζει την Τοπική Ατζέντα 21 ο σχεδιασμός για τα κυκλοφοριακά, τα πολεοδομικά, τη διαχείριση απορριμμάτων, την εξοικονόμηση ενέργειας, την περιβαλλοντική εκπαίδευση ή το πράσινο δε θα πρέπει να γίνεται από το Δήμο μόνο του, αλλά σε συνεργασία με την κοινωνία ακολουθώντας συναινετικές διαδικασίες. Αυτό δε σημαίνει βέβαια ότι οι αποφάσεις δεν θα παίρνονται από το Δημοτικό Συμβούλιο. Απλά, με αυτή τη διαδικασία θα παίρνονται σίγουρα πιο σωστές αποφάσεις.

Κύριοι εταίροι στην προσπάθεια αυτή (Agenda 21) είναι πρωτίστως τα κράτη μέσα από ολοκληρωμένες εθνικές πολιτικές, στρατηγικές και σχεδιασμούς, ο συντονισμός των οποίων περνά μοιραίως από τον ρόλο κλειδί των Η.Ε, που με την σειρά του συμπληρώνεται από τη σημαντική στήριξη του όλου εγχειρήματος από τους ειδικευμέ-

⁴⁶ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ.Π, ΣΑΜΙΩΤΗΣ.Γ,ΤΣΑΛΤΑΣ.ΓΡ,Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ Η.Ε(RIO DE JANEIRO) ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ, ΕΚΔ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1993 σελ 115.

νους οργανισμούς του συστήματος ΟΗΕ. Στην όλη προσπάθεια η συμμετοχή των δια-
περιφερειακών και περιφερειακών οργανισμών θεωρείται προϋπόθεση και συνεπικου-
ρείται από τη συμμετοχική δράση των ΜΚΟ και άλλων ομάδων.⁴⁷

Οι υπηρεσίες τοπικής ανάπτυξης αφορούν στη συγκρότηση οργανισμών τοπικής
ανάπτυξης, που εξειδικεύονται σε ορισμένα ζητήματα για την επίλυση κοινοτικών προ-
βλημάτων, και αποτελούν μια διαδικασία μέσω της οποίας τα άτομα ενδυναμώνουν
τους εαυτούς τους και την κοινότητά τους. Αυτές οι υπηρεσίες μπορεί να έχουν εθελω-
νικό χαρακτήρα ή να ενισχύονται από κρατικά και δημόσια προγράμματα.⁴⁸

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Τοπικής Ατζέντας 21 μπορούν να συνοψι-
στούν στα εξής:

1. Η Τοπική Ατζέντα 21 αναγνωρίζει τον πολύ σημαντικό ρόλο που μπορεί να διαδρα-
ματίσει ο Δήμος στην επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης αφού λειτουργεί ταυτόχρο-
να ως καταναλωτής, προμηθευτής και εργοδότης.
2. Υποδεικνύει ότι ο καθένας από μας είναι υπεύθυνος σε μικρότερο ή μεγαλύτερο
βαθμό για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης και, επομένως, αν αλλάξουμε συ-
μπεριφορά μπορούμε να συμβάλλουμε λιγότερο ή περισσότερο στην επίτευξη της.
3. Στηρίζει την συνεργασία όλων των φορέων της τοπικής κοινωνίας και τις συναινετι-
κές διαδικασίες.

Τέλος, η Τοπική Ατζέντα 21 δεν είναι απλά ένα οικολογικό σχέδιο, αλλά ένα
ολοκληρωμένο πρόγραμμα που εξετάζει περιβαλλοντικά, κοινωνικά, οικονομικά και
πολιτιστικά θέματα για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Πρόκειται, δη-
λαδή, για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση ανάπτυξης σε μια πολιτισμένη πόλη. Σήμερα
η Τοπική Ατζέντα 21 αποτελεί έναν από τους άξονες της Ευρωπαϊκής πολιτικής και
αποτελεί τη σύγχρονη αντίληψη για τις αποφάσεις σε τοπικό επίπεδο σε θέματα στρα-
τηγικής.

Τα κοινά σημεία, λοιπόν, της εφαρμογής της Τοπικής Ατζέντα 21 είναι τα εξής:

Όσον αφορά στην εσωτερική λειτουργία του Δήμου είναι σημαντικό ο Δήμος να
βελτιώνει τις δικές του επιδόσεις σε όλους τους τομείς με το να κάνει, π.χ. εξοικονόμη-
ση ενέργειας στα κτίρια του, να μειώνει τις παραγόμενες ποσότητες απορριμμάτων και

⁴⁷ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ,Π, ΣΑΜΙΩΤΗΣ,Γ,ΤΣΑΛΤΑΣ,ΓΡ,Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ Η.Ε(RIO DE JANEIRO)
ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ, ΕΚΔ ΠΑ-
ΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1993 σελ 100.

⁴⁸ Γ.ΖΑΙΜΑΚΗΣ: ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΑ 2002, ΣΕΛ.172.

να ανακυκλώνει να λαμβάνει υπ' όψιν οικολογικά κριτήρια στις προμήθειες του, να εφαρμόζει συστήματα οικολογικής διαχείρισης και ελέγχου, όπως το EMAS, κλπ.

Αφ' ετέρου θα πρέπει ο Δήμος να ενσωματώσει τις αρχές της αειφορίας σε όλα τα προγράμματα, σχέδια, πολιτικές και δραστηριότητες του, είτε αφορούν τον πολεοδομικό σχεδιασμό, τα κυκλοφορικά και το φυσικό περιβάλλον, είτε την πολιτιστική κληρονομιά ή την υγεία και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Αναφορικά με τις δράσεις που απευθύνονται στην κοινωνία τα κύρια σημεία είναι τα ακόλουθα:

1. Ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και εκπαίδευση όχι μόνο των κοινωνικών φορέων και των πολιτών αλλά και των εκλεγμένων εκπροσώπων και του προσωπικού των Δήμων.
2. Η υποστήριξη συμμετοχής των κοινωνικών φορέων και των πολιτών στην διαδικασία λήψης αποφάσεων.
3. Η συνεργασία μεταξύ του Δήμου και όλων των φορέων: επαγγελματικών σωματείων, επιχειρήσεων, επιστημόνων, γυναικείων οργανώσεων, εκπαιδευτικών οργανισμών, περιβαλλοντικών οργανώσεων, κλπ.
4. Η διαμόρφωση μιας στρατηγικής επιστημονικά τεκμηριωμένης σε καθέναν από τους τομείς, όπως πολεοδομικός σχεδιασμός, κυκλοφοριακά, διαχείριση απορριμμάτων, εξοικονόμηση ενέργειας, πράσινο και περιβαλλοντική εκπαίδευση. Η στρατηγική αυτή πρέπει να περιλαμβάνει τη διατύπωση του οράματος και ενός προγράμματος δράσης το οποίο περιγράφει ποιος κάνει τι και πότε προκειμένου να εφαρμοστεί η στρατηγική και πραγματοποιηθεί το όραμα για την αειφόρο ανάπτυξη και τέλος.
5. Η μέτρηση, παρακολούθηση και αναφορά της προόδου που έχει σημειωθεί προς την αειφόρο ανάπτυξη, η συμμετοχή των πολιτών και των φορέων (ιδιωτικών και δημόσιων) μπορεί να υλοποιηθεί μέσα από το μηχανισμό ενός Περιβαλλοντικού Forum.

3.4.3 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ «ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ»

Ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι μια μορφή διοίκησης και εξουσίας που είναι πλησιέστερη προς τον πολίτη διοίκηση.

«Η σύγχρονη ερμηνεία της αρχής της επικουρικότητας στην οργάνωση του κράτους θέτει ένα διπλό τεκμήριο αφ' ενός μεν, υπέρ της πιο λιτής και ευέλικτης παρέμβασης της διοίκησης στην κοινωνική και την οικονομική σφαίρα αφ' ετέρου δε, υπέρ της

ευρύτερης δυνατής αποσυγκέντρωσης της εξουσίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο». ⁴⁹ Και μέσα από αυτή την αρχή της επικουρικότητας αναδεικνύεται σημαντικός ο ρόλος της Τ.Α. στη διαμόρφωση πολιτικής για το περιβάλλον. Η «Κοινωνία των πολιτών» έννοια που συναντάμε ολόένα και πιο συχνά και η αναφορά της στο σύνολο των μη κυβερνητικών οργανώσεων, που αναπτύσσουν τη δράση τους μεταξύ του κράτους και της αγοράς σφαίρας του κοινωνικού πράττειν, το οποίο έτσι διακρίνεται σε ένα τρίπτυχο αλληλένδετων όσο και αυτοτελών πεδίων (κράτος, αγορά, κοινωνία πολιτών).

Στον ίδιο πάντα χώρο, της οργανωμένης βάσης των πολιτών, έρχεται και η Τ.Α να αναπτύξει με την σειρά της δράσεις σε επίπεδο όπως α) συνειδητοποίηση της κοινής γνώμης της περιφέρειας τους σχετικά με το σύνολο των περιβαλλοντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει β) την προώθηση του τομέα εκπαίδευσης και κατάρτισης για την περιβαλλοντική προστασία γ) άμεση λήψη συγκεκριμένων μέτρων αντιμετώπισης των όποιων περιβαλλοντικών προβλημάτων. ⁵⁰

Ένα ακόμα γνώρισμα της εποχής είναι είτε λόγω της παγκοσμιοποίησης, είτε λόγω της κλίμακας και της συνθετότητας των προβλημάτων, σχεδόν κανείς πια δεν μπορεί να τα αντιμετωπίσει μόνος του. Αντίθετα η συνεργασία και η συνεννόηση καθίσταται ολόένα και περισσότερο αναγκαίο ή έστω σε όλο και περισσότερους τομείς. Στη μελέτη μας αναδείξαμε σε μεγάλο βαθμό ότι αυτή η συνεργασία, πολιτών, περιβαλλοντικών οργανώσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και του κράτους είναι βέβαιο ότι με την συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων θα επιτευχθεί κατ' αρχήν ένα θετικό βήμα με στόχο την συλλογική προσπάθεια επίλυσης τοπικών και περιφερειακών προβλημάτων. Ζητήματα όπως το περιβάλλον είναι αυτά που αναμφισβήτητα βρίσκονται στην πρώτη προτεραιότητα της ατζέντα συζήτησης και επίλυσης με την εφαρμογή μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος.

Βαθύτερο νόημα ως ζητούμενο να είναι εφικτή η διαμόρφωση μιας ισορροπίας ανάμεσα στο πνευματικό, το ηθικό το φυσικό και υλικό κεφάλαιο της ανθρώπινης κοινότητας την οποία υπηρετούν. Αυτό κρίνεται αναγκαίο είναι μια νέα συνενέργεια και επικοινωνία ανάμεσα στο κράτος και την κοινωνία των πολιτών όπου καθοριστικό ρόλο θα έλεγα ότι έχει οι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

⁴⁹ ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΑΚΡΥΔΗΜΗΤΡΗΣ: ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ, ΜΕΤΑΜΕΣΟΝΥΚΤΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ, ΑΘΗΝΑ 2003, ΣΕΛ.185.

⁵⁰ Επιμ. ΓΡ.ΤΣΑΛΤΑΣ, ΓΙΟΧΑΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ, ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ Η.Ε ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ,ΕΚΔ Ι.ΣΙΔΕΡΗ,ΑΘΗΝΑ 2003 σελ.278.

Όσον αφορά στην εφαρμογή της Τοπικής Ατζέντα 21 σε Ευρωπαϊκό επίπεδο διαπιστώνεται ότι οι χώρες της Βόρειας Ευρώπης, έχοντας μια μακρά παράδοση σε συμμετοχικές, δημοκρατικές διαδικασίες, έχουν προχωρήσει σε μεγάλο βαθμό στην εφαρμογή της. Έτσι, στην Αγγλία το 90% των Δήμων ενώ στη Δανία περίπου τα 2/3 των Δήμων έχουν αρχίσει την εφαρμογή της Τοπικής Ατζέντα 21. Στην Ιρλανδία και τη Σουηδία όλοι οι Δήμοι εφαρμόζουν την Τοπική Ατζέντα 21.

Στην Ιρλανδία μάλιστα η κυβέρνηση έχει πάρει την πρωτοβουλία να οργανώσει μια εκστρατεία σε εθνικό επίπεδο για την προώθηση της εφαρμογής της. Στην Ιταλία, αν και δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία, εκτιμάται ότι περίπου το 30% των Δήμων εφαρμόζουν διαδικασίες που σχετίζονται με την Τοπική Ατζέντα 21. Στην Ελλάδα, τέλος, η Τοπική Ατζέντα 21 εφαρμόζεται σε περιορισμένο αριθμό Δήμων. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη μέχρι τώρα εφαρμογή της Τοπικής Ατζέντα 21 στην Ελλάδα και την υπόλοιπη Ευρώπη συνοψίζονται στα εξής: Η αειφόρος ανάπτυξη δεν αναφέρεται σε μεμονωμένα ζητήματα όπως είναι η ανακύκλωση ή τα κυκλοφοριακά, παρά εμπεριέχει τη θεώρηση τόσο περιβαλλοντικών όσο και κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών παραγόντων. Είναι πολύ βασικό ο ίδιος ο Δήμος με την πολιτική του, κάνοντας για παράδειγμα, εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια του ή αγοράζοντας με οικολογικά κριτήρια, να αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση. Επίσης, ο Δήμος δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στο σχεδιασμό, αλλά για να πείθει περισσότερο, να προχωρεί και σε δράσεις. Πρέπει, επίσης, να γίνει κατανοητό ότι η Τοπική Ατζέντα 21 είναι μια συνεχής διαδικασία -δεν είναι κάτι που έγινε μια φορά και τελείωσε- παρά ένα προϊόν και μπορεί να απαιτηθεί χρόνος μέχρι να ωριμάσει και να φανούν τα αποτελέσματά της. Σε ολόκληρη τη διαδικασία θα πρέπει, λοιπόν, από νωρίς να τεθούν ξεκάθαροι στόχοι και επιπλέον να μοιραστούν οι ευθύνες για την επίτευξη αυτών των στόχων ενώ θα πρέπει να υπάρχει και επιστημονική τεκμηρίωση της πολιτικής που θα ακολουθηθεί σε κάθε τομέα. Όσον αφορά στις προοπτικές περαιτέρω προώθησης της εφαρμογής της Τοπικής Ατζέντα 21 στην Ελλάδα οι Δήμοι θα μπορούσαν να συμμετέχουν σε προγράμματα συνεργασίας με άλλους Ευρωπαϊκούς Δήμους, οι οποίοι έχουν μεγάλη εμπειρία στην εφαρμογή της Τοπικής Ατζέντα 21, έτσι ώστε να υπάρχει ανταλλαγή εμπειριών και να βοηθήσουν στο έργο τους.

3.5 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΕΔΚΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η προστασία του περιβάλλοντος και η ορθή περιβαλλοντική πολιτική αποτελεί πλέον την σημαντικότερη δράση όχι μόνο σε εθνικό, αλλά σε πανευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. Η ποιότητα ζωής των σημερινών αλλά και των μελλοντικών γενεών, εξαρτάται άμεσα από στοχευμένες, γρήγορες και αποτελεσματικές ενέργειες.

Ειδικότερα σήμερα, που η παγκόσμια οικονομική δυσπραγία των κρατών αγγίζει τα όρια της οικονομικής ύφεσης, θα πρέπει τα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να διασφαλίσουν με κάθε τρόπο την συνέχιση της χρηματοδότησης δράσεων για την προστασία του περιβάλλοντος, με ακρογωνιαίο λίθο, το 6^ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, με τίτλο: "Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας η επιλογή μας".

Τα διατομεακά ζητήματα αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο θεματικών στρατηγικών, οι οποίες αφορούν τη ρύπανση του αέρα, την πρόληψη αποβλήτων και την ανακύκλωσή τους, την προστασία του υδροφόρου ορίζοντα, το θαλάσσιο περιβάλλον, το έδαφος, τα φυτοφάρμακα, τη χρήση των πόρων, το αστικό περιβάλλον κλπ.

Στο πλαίσιο της στρατηγικής της για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος με βάση το Πρωτόκολλο του Κιότο, η Ε.Ε θέσπισε το πρώτο παγκοσμίως σύστημα εμπορίας εκπομπών. Θετική για την Ελλάδα ήταν η έκθεση των Επιθεωρητών του ΟΗΕ για το Ελληνικό Σύστημα Απογραφής των αερίων του θερμοκηπίου. Η έκθεση συμπεραίνει, όπως ανακοινώθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ, ότι το Σύστημα Απογραφής λειτουργεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις του πρωτοκόλλου του Κιότο και τις προδιαγραφές που έχει θέσει ο διεθνής οργανισμός.

Η ορθολογική διαχείριση στερεών αποβλήτων, είναι ένα σοβαρό ζήτημα που απασχολεί όχι μόνο την Ελληνική κοινωνία, αλλά ολόκληρο τον πλανήτη. Γεγονός είναι ότι η Ελλάδα κινείται προς την σωστή κατεύθυνση με μεγάλη όμως καθυστέρηση.

Συγκεκριμένα η ΤΕΔΚΝΑ έχει καταθέσει προτάσεις όπως:

- Να κατασκευαστούν οι τρεις ολοκληρωμένες εγκαταστάσεις διαχείρισης απορριμμάτων (ΟΕΔΑ) που προβλέπει ο Περιφερειακός Σχεδιασμός για την Αττική.
- Να προχωρήσουν με γοργούς ρυθμούς η ολοκλήρωση των Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών, το Εργοστάσιο Επεξεργασίας Σύμμεικτων Απορριμμάτων, η Μονάδα Κομποστοποίησης, αλλά και η Μονάδα διαχείρισης Ανακυκλώσιμων μη Αστικών Υλικών.

- Να ολοκληρωθούν οι σταθμοί Μεταφόρτωσης που προβλέπονται, από τον Περιφερειακό Σχεδιασμό.
- Να δοθούν οικονομικά και άλλα κίνητρα για εκείνους τους Δήμους που επιτυγχάνουν μείωση παραγωγής αποβλήτων ούτως ώστε να ακολουθήσουν και οι υπόλοιποι δήμοι.
- Αύξηση των ποσοστών ανακύκλωσης, επεξεργασία των απορριμμάτων, σωστή διαλογή στην πηγή, και αξιοποίηση τους πριν την τελική διάθεση.

3.5.1 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

- Διαμόρφωση ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου για τους φορείς διαχείρισης με εκπόνηση επιχειρηματικών σχεδίων, καθώς επίσης και επιστημονική στελέχωση των φορέων διαχείρισης για την δημιουργία νέων τεχνολογικών σύμφωνα με τον Περιφερειακό Σχεδιασμό.
- Προσδιορισμός πλαισίου χρηματοδότησης αναγκαίων επενδύσεων
- Πρόβλεψη συστημάτων παρακολούθησης της αποκατάστασης των ανενεργών χώρων
- Τήρηση όρων περιβαλλοντικής προστασίας

Ειδικότερα στον τομέα επιβάρυνσης των φορέων διαχείρισης και κατ' επέκταση των πολιτών προτείνονται:

- Ενθάρρυνση, ενίσχυση και διευκόλυνση για την συμμετοχή του πολίτη στην ανακύκλωση, με ταυτόχρονη ευαισθητοποίησή του ακόμα και από την σχολική ηλικία
- Λύσεις οικονομική ανταποδοτικότητας μέσα από την ορθή διαχείριση στερών αποβλήτων
- Συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα καθώς η υπόθεση στερεών αποβλήτων έχει σοβαρό οικονομικό κίνητρο

Η υλοποίηση των παραπάνω θα συνέβαλε καθοριστικά:

- Στην προστασία του Υδροφόρου Ορίζοντα και στην διαφύλαξη Υδάτινων πόρων
- Στην αποφυγή προστίμων
- Στην βελτίωση της αισθητικής των πόλεων.

3.5.2 ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΧΩΡΟΙ

Με ολοκληρωμένες πολιτικές διαχείρισης θα πρέπει να διαφυλαχθεί ο φυσικό πλούτος και τα Εργαλεία είναι τα ακόλουθα:

- ολοκλήρωση του πολεοδομικού σχεδιασμού

- διασφάλιση των χρήσεων γης και ολοκλήρωση του κτηματολογίου
- διασφάλιση και χρηματοδότηση από Εθνικούς πόρους και το Δ' Κ.Π.Σ. των ελευθέρων χώρων για κοινόχρηστες και κοινωφελείς χρήσεις (αιγιαλός, παραλίες, στρατόπεδα, ρέματα και μεγάλοι αδόμητοι χώροι όπως ο Ελαιώνας, το Γουδί, το πάρκο περιβαλλοντικής συνείδησης «Αντώνης Τρίτσης», το εργοστάσιο λιπασμάτων της Δραπετσώνας και το πάρκο Ελληνικού, που πρέπει στο σύνολό τους να αναπτυχθούν σε υπερτοπικούς πόλους πρασίνου.
- αναδάσωση όλων των καμένων εκτάσεων
- αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών ενέργειας
- έργα αποχέτευσης και βιολογικών καθαρισμών σε όλη την Αττική
- προστασία του υδάτινου δυναμικού από τις ρυπογόνες χρήσεις (όπως ο Ασωπός, το Θριάσιο, ο Κηφισός κ.λ.π.).

3.5.3 ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ

Η ανάπτυξη και εφαρμογή ολοκληρωμένων διαχειριστικών σχεδίων των περιοχών προστασίας της βιοποικιλότητας (NATURA 2000, Εθνικοί Δρυμοί), σε συνδυασμό με την ένταξη των προστατευόμενων περιοχών σε ένα ολοκληρωμένο χωροταξικό σχεδιασμό για όλη τη χώρα είναι απαραίτητες ενέργειες. Χρειάζεται όμως συντονισμένη διαχείριση, με άμεση ολοκλήρωση του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου.

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση όλων των αναγκαίων μέτρων αποκατάστασης με επιστημονική εγκυρότητα και με γνώμονα την διατήρηση των οικολογικών αξιών κάθε περιοχής, η απομάκρυνση όλων των εγκαταλελειμμένων εγκαταστάσεων που βρίσκονται εντός των ορίων του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας και η άμεση κατεδάφιση όλων των αυθαιρέτων στις παρυφές του, καθώς επίσης και ο περιορισμός των υπάρχουσών ειδικών εγκαταστάσεων.

Επίσης να γίνουν σεβαστά για την Πεντέλη και την Πάρνηθα τα υπάρχοντα Προεδρικά Διατάγματα για την προστασία του φυσικού πλούτου των ορέων, καθώς επίσης και η εφαρμογή της χρήσης γης όπως περιγράφεται σε αυτά.

Σε ότι αφορά τον Υμηττό, πρέπει να γίνει η επικαιροποίηση του Προεδρικού Διατάγματος για την προστασία και την χρήση γης, καθώς επίσης την μετατροπή της Β ζώνης σε Α ζώνη, την ανάδειξη του όρους σε Εθνικό Πάρκο, καθώς επίσης και την λειτουργία ξεχωριστού Δασαρχείου κάτι για το οποίο το αρμόδιο Υπουργείο κινείται θετικά.

Τα παραπάνω θα πρέπει να συνδυαστούν με τη σταδιακή αντικατάσταση των εναερίων καλωδίων της ΔΕΗ με υπόγεια καθώς και να εκπονηθεί μελέτη για την διαχείριση των πυλώνων της ΔΕΗ στις περιφερειακές ζώνες λόγω πιθανότητας πρόκλησης πυρκαγιών.

Νέες μορφές υποδομών πρέπει να ξεκινήσουν βάσει μελέτης ευρύτερου διαχειριστικού σχεδίου, με ανάπτυξη δικτύου τηλεανίχνευσης, και τηλεσκόπησης πυρκαγιών. Εντατική παρακολούθηση χρειάζονται και οι χωματερές. Θα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί ο τρόπος λειτουργίας των νόμιμων χωματερών, πάντα με γνώμονα την προστασία του φυσικού πλούτου της περιοχής που εδρεύει. Στην περίπτωση των παράνομων χωματερών η λύση είναι μονόδρομος. Δεν θα πρέπει να λειτουργήσουν ούτε μια μέρα παραπάνω.

Η προστασία των ρεμάτων με τον καθορισμό ζωνών χρήσεων γης στις παραρεμάτιες ζώνες και η ένταξή τους στο δίκτυο των ελεύθερων χώρων πρασίνου και πράσινων διαδρομών πρέπει να αποτελέσει βασική επιδίωξη.

3.5.4 ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΟ ΠΡΑΣΙΝΟ

Ένα άλλο σημαντικό κεφάλαιο στην προστασία του περιβάλλοντος και της διατήρησης του φυσικού μας πλούτου είναι ο καθορισμός των χρήσεων γης διότι αποτελεί τμήμα του ευρύτερου χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, καθόσον είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το σχέδιο πόλης. Η αναθεώρηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου αφορά στον περιορισμό της διάχυσης της δόμησης, στην προστασία του περιαστικού χώρου, την εξασφάλιση κοινόχρηστων χώρων και την προστασία του περιβάλλοντος.

Η Αθήνα είναι ένα υδροκέφαλο κέντρο που απομυζεί τόσο τους πόρους της περιφέρειας αλλά και τους φυσικούς πόρους του ίδιου του χώρου που καταλαμβάνει. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι ελάχιστοι ελεύθεροι χώροι διατίθενται πλέον στην Αθήνα, η αναλογία πρασίνου ανά κάτοικο είναι από τις μικρότερες στην Ευρώπη και το αστικό και περιαστικό πράσινο συνεχώς μειώνεται.

Προκύπτει λοιπόν ότι η τροποποίηση και η επέκταση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου είναι το έναυσμα για μια σειρά δράσεων που θα ακολουθήσουν (όπως νέες πολεοδομικές μελέτες και αναθεωρήσεις υπάρχοντων μελετών) και θα ολοκληρώσουν τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό της Αττικής γης για τις επόμενες δεκαετί-

ες. Από μόνο του είναι πολύ σημαντικό γεγονός του αναπτυξιακού σχεδιασμού των περιοχών μας, που μας προκαλεί να αφήσουμε πίσω μας τις ιδέες και τις λογικές του παρελθόντος και να σχεδιάσουμε το μέλλον με εργαλεία του μέλλοντος.

3.5.5 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΥΔΡΟΦΟΡΟΥ ΟΡΙΖΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ & ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΑΥΤΟΥ

Ένα επίσης σύνθετο ζήτημα είναι και η προστασία και η διαχείριση των υδάτινων πόρων της χώρας μας. Τα υδρολογικά χαρακτηριστικά – υδρογραφικό δίκτυο της Ανατολικής Αττικής, δόθηκαν στην πρόσφατη μελέτη του Περιφερειακού σχεδιασμού διαχείρισης απορριμμάτων Αττικής για την αξιολόγηση εναλλακτικών θέσεων για την χωροθέτηση εγκαταστάσεων Δ.Σ.Α.

3.5.6 ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Η σύγχρονη τεχνολογία μάς δίνει τη δυνατότητα εκμετάλλευσης της ενέργειας της ηλιακής ακτινοβολίας με τη χρήση των ηλιακών φωτοβολταϊκών συστημάτων για μηδενική ρύπανση.

Σημαντική συνεισφορά στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι και η αιολική.

Οι λόγοι που υπαγορεύουν την ανάπτυξη της Αιολικής ενέργειας καλύπτουν όλο το φάσμα των κριτηρίων που θα μπορούσαν να τεθούν. Πιο συγκεκριμένα: Η τεχνολογία είναι απόλυτα αποδοτική, ενεργειακά, αλλά και επιχειρηματικά. Η συνεισφορά της Αιολικής Ενέργειας στην Εθνική Οικονομία, είναι ανεκτίμητη αφού οδηγεί σε απεξάρτηση από ακριβά εισαγόμενα καύσιμα, ελκύει την εισροή ξένων επενδύσεων και ενισχύει την περιφερειακή ανάπτυξη. Ικανοποιεί τις δεσμεύσεις της χώρας μας που απορρέουν από υπάρχουσες διεθνείς συνθήκες όπως η Κοινοτική οδηγία 77/2001, και το πρωτόκολλο του Κιότο, οι οποίες σίγουρα θα ανανεωθούν και θα γίνουν αυστηρότερες. Είναι η πιο περιβαλλοντικά φιλική λύση στο ενεργειακό και ένα από τα πιο αξιόπιστα όπλα στη φαρέτρα μας στη μάχη με τις κλιματικές αλλαγές.

Η δημιουργία θαλάσσιων αιολικών πάρκων, με ελεγχμένο περίγυρο, είναι σαφώς προτιμότερη αντί της οικολογικής επιβάρυνση των μεγάλων αιολικών στα βουνά. Το ανταποδοτικό τέλος 3% να πηγαίνει στο Ταμείο της πλησιέστερης κοινότητας, Δήμου ή της ΚΕΔΚΕ.

Δημιουργία δημοτικών επιχειρήσεων ενέργειας. Είναι μια πρακτική με μεγάλη εφαρμογή στην Ευρώπη.

3.5.7 ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΤΕΔΚΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Συγκεκριμένα, προτείνεται η δημιουργία ενός παρατηρητηρίου το οποίο θα συλλέγει και θα επεξεργάζεται τα αποτελέσματα ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων για θέματα που σχετίζονται με το αστικό περιβάλλον στην Ελλάδα, την διάχυση βέλτιστων πρακτικών και την κατάρτιση και υποβολή σχετικών μελετών και προτάσεων προς την Πολιτεία και κάθε άλλο ενδιαφερόμενο καθώς και η συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά και διεθνή δίκτυα με σκοπό την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εμπειρίας.

Οι θεματικές ενότητες με τις οποίες θα ενασχοληθεί το Παρατηρητήριο Περιβάλλοντος είναι οι παρακάτω:

Απορρίμματα, ενέργεια, υδάτινοι πόροι, θόρυβος, βιώσιμη κινητικότητα, αειφόρες κατασκευές, περιβαλλοντική εκπαίδευση, φυσικοί πόροι, υγεία, ποιότητα ατμοσφαιρικού αέρα κλπ.

3.5.8 ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΤΤΙΚΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ~ ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Αποτυπώνοντας την σημερινή κατάσταση μπορεί κανείς να εκτιμήσει ότι υπάρχει μία συνεχώς αυξανόμενη πληθυσμιακή και οικονομική ανάπτυξη της Αθήνας, εμφανής και συνεχής αύξηση του αριθμού των κυκλοφορούντων Ι.Χ., καθώς και συνεχής διαφοροποίηση στη δομή της ζήτησης μετακινήσεων.

Ως πιθανές λύσεις στο πρόβλημα προτείνονται οι εξής:

- πεζοδρόμηση ιστορικού και σύγχρονου κέντρου
- δημιουργία εκτεταμένου δικτύου τραμ
- ανάπτυξη του δικτύου των λεωφορειοδρόμων
- διαπλάτυνση πεζοδρομίων
- δημιουργία πλούσιου δικτύου ποδηλατοδρόμων
- θωράκιση όλων των πεζοδρομίων
- Η εκλογίκευση της χρήσης του Ι.Χ.
- Η προνομακή αντιμετώπιση των ΜΜΜ και η προώθηση της χρήσης τους
- Η απόδοση χώρου στις Ήπιες Μορφές Μετακίνησης

- Η ενίσχυση της διατροφικότητας
- Η καλύτερη πληροφόρηση και ενημέρωση των μετακινούμενων πολιτών
- Η ενίσχυση της ασφάλειας και άνεσης στις μαζικές αστικές μετακινήσεις

Σύμφωνα με τις οδηγίες της Ε.Ε «Ο ΡΥΠΑΙΝΩΝ ΠΛΗΡΩΝΕΙ». Αυτό σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις που μολύνουν το περιβάλλον ή θα πρέπει να συμμορφωθούν στους διεθνείς κανονισμούς, ή θα πρέπει να πληρώσουν πρόστιμα ανάλογα με την ατμοσφαιρική ρύπανση την οποία προκαλούν. Το ζητούμενο όμως σε μια τέτοια περίπτωση είναι ότι τα πρόστιμα από τις ρυπογόνες επιχειρήσεις θα πρέπει να δοθούν για το περιβάλλον.

Με αυτό το σκεπτικό ως γνώμονα προτείνουμε την δημιουργία ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ το οποίο αξιοκρατικά και με διαφάνεια θα διαχειρίζεται τα έσοδα από τα πρόστιμα των ρυπογόνων επιχειρήσεων της Αττικής και θα τα αξιοποιεί ορθολογιστικά, με σκοπό την εκπόνηση μελετών για την περιοχές που χρήζουν περιβαλλοντικής φροντίδας.

Ως αυτοδιοίκηση διαπιστώνουμε όμως μία δυσκολία συντονισμού όσον αφορά στα συστήματα διαχείρισης. Η λύση είναι ένα συντονιστικό όργανο το οποίο θα είναι δικτυωμένο με τους φορείς της αυτοδιοίκησης ούτως ώστε να μην γίνονται αυτοσχεδιασμοί που δεν οδηγούν πουθενά. Αυτά τα ζητήματα θα πρέπει όλοι μαζί Πολιτεία, Αυτοδιοίκηση και Πολίτες να τα δούμε υπεύθυνα με μακροπρόθεσμη λογική, με επιμερισμό ευθυνών και υποχρεώσεων, με δεσμεύσεις, χρονοδιαγράμματα, εφικτούς και συγκεκριμένους στόχους

3.5.9 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ

Η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί την βασική συνιστώσα της πολιτικής στην κατεύθυνση μιας ολοκληρωμένης και πολύπλευρης αναπτυξιακής πορείας. Ένα από τα κρίσιμα σημεία της πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη αυτή την περίοδο, είναι η ορθολογική διαχείριση των στερεών αποβλήτων με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος, της δημόσιας υγείας, καθώς επίσης και τον περιορισμό της κατανάλωσης πρώτων υλών και φυσικών πόρων.

Ορθολογική Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων: Σύμφωνα με την ΚΥΑ 50910/2003 άρθρο 7, οι ΟΤΑ α' βαθμού είναι αρμόδιοι μόνο για την συλλογή, την αρχική διαλογή και την μεταφορά αποβλήτων. Την ευθύνη και αρμοδιότητα για την αξιοποίηση και διάθεση των απορριμμάτων την έχει ο Φορέας Διαχείρισης Στερεών Απο-

βλήτων, που σήμερα για την Αττική είναι μόνο ο ΕΣΔΚΝΑ. Πρόσφατες μελέτες έδωσαν στοιχεία τα οποία αναφέρουν ότι η μέση παραγωγή απορριμμάτων ανά κάτοικο στην Αττική είναι 1,3 kg/ημέρα κι έχουν την υποχρέωση οι ΟΤΑ, να τα διαχειριστούν.

Οι δεσμεύσεις που απορρέουν από τη Νομοθεσία είναι: Η μείωση του βιοαποικοδομήσιμου κλάσματος των στερεών αποβλήτων που θα οδηγούνται σε ΧΥΤΑ μέχρι το 2010 στο 75% του παραγόμενου, μέχρι το 2013 στο 50% και μέχρι το 2020 στο 35% με βάση τις ποσότητες που είχαν παραχθεί το 1995.

Η ανάπτυξη συστημάτων Ανακύκλωσης των υλικών συσκευασίας και η αξιοποίησή τους, με συγκεκριμένους χρονικούς και ποσοτικούς περιορισμούς. Ενώ ανάλογες δεσμεύσεις αλλά με διαφορετικούς χρονικούς και ποσοτικούς περιορισμούς ισχύουν και για άλλα προϊόντα (ελαστικά, χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια, συσσωρευτές, παλαιά οχήματα, ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές).

3.5.10 Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Παρ' όλο που η χώρα μας διαθέτει ένα επαρκές και σύγχρονο νομοθετικό πλαίσιο για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων (ΚΥΑ 22912/2005), παρ' όλο που η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει στη διάθεσή της το απαραίτητο θεσμικό πλαίσιο, παρ' όλο που έχει επιτευχθεί, ως πρώτος στόχος, στα τέλη του 2006 να αυξηθεί το ποσοστό της ετήσιας ανακύκλωσης στο 20% της συνολικής ποσότητας των παραγόμενων αποβλήτων, έναντι μόλις 6% στα τέλη του 2003, παρ' όλο που το ΥΠΕΧΩΔΕ υποστηρίζει την δημιουργία των τριών νέων ΟΕΔΑ, παρ' όλο που τα έργα χρηματοδοτούνται από το ταμείο συνοχής και εθνικούς πόρους, παρουσιάζονται μεγάλες καθυστερήσεις στην πρακτική εφαρμογή του πλαισίου και σοβαρές αποκλίσεις από την εθνική στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη, για την οποία έχει δεσμευτεί η χώρα μας έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι Δήμοι και οι Κοινότητες, οι τοπικές κοινωνίες, στους οποίους ανήκει η αρμοδιότητα της διαχείρισης των απορριμμάτων, δεν έχουν μέχρι σήμερα κατορθώσει να ξεπεράσουν τις αδυναμίες και τις αγκυλώσεις τους παρελθόντος, ως προς τη λήψη αποφάσεων, ενώ με την περιορισμένη οικονομική τους δύναμη, δεν έχουν αποφύγει τη δημιουργία πληθώρας οξύτατων προβλημάτων, με επιπτώσεις στη δημόσια υγεία, το περιβάλλον αλλά και στην οικονομία.

Ειδικότερα στην Αττική η σημερινή κατάσταση έχει ξεφύγει από οποιονδήποτε σχεδιασμό που είχε καταρτισθεί σε περιφερειακό επίπεδο.

Στην περιοχή των Άνω Λιοσίων και της Φυλής και γενικότερα στην Δυτική Αττική έχει γίνει την τελευταία δεκαετία μια τρομακτική συγκέντρωση ποσοτήτων απορριμμάτων.

Όλα αυτά συμβάλουν αρνητικά και έχουν σαν αποτέλεσμα οι ΧΥΤΑ στην περιοχή των Άνω Λιοσίων να έχουν διάρκεια ζωής το 1/3 της προγραμματισμένης από το 1997 (ο προγραμματισμός προέβλεπε την λειτουργία αυτών των εγκαταστάσεων για 24 έτη ενώ έχουν κορεσθεί στην δεκαετία).

Είναι απαράδεκτο το γεγονός ότι ολόκληρο το Λεκανοπέδιο επί τόσες δεκαετίες έμεινε με μόνο έναν χώρο υγειονομικής ταφής (τον ΧΥΤΑ Άνω Λιοσίων) και μόνο με μια μέθοδο διαχείρισης των απορριμμάτων (την υγειονομική ταφή). Ο ΕΣΔΚΝΑ προβλέποντας τα αδιέξοδα, προώθησε σε συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών και την Περιφέρεια Αττικής τη δημιουργία του χωροθετημένου ΧΥΤΑ στην περιοχή της Φυλής, με τη δημιουργία ενδιάμεσων κυττάρων, που χρηματοδοτούνται από Εθνικούς πόρους και που σήμερα υποδέχονται τα απορρίμματα, και αναμένετε η έναρξη της λειτουργίας της Α' φάσης των έργων του ΧΥΤΑ Φυλής, που έχουν ήδη εγκριθεί για χρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής από τον Δεκέμβριο του 2003.

Ουσιαστικά υπάρχουν δύο αποτελεσματικές μέθοδοι που μπορούν να εφαρμοστούν για την διαχείριση των απορριμμάτων:

Η πρώτη περιλαμβάνει εναλλακτική διαχείριση, δηλαδή ανακύκλωση, στη συνέχεια επεξεργασία του βιοαποδομήσιμου κλάσματος προς παραγωγή κομπόστας και τελικά τα υπολείμματα να καταλήγουν σε ΧΥΤΥ, μέθοδος που εφαρμόζεται σήμερα από τον ΕΣΔΚΝΑ.

Η δεύτερη μέθοδος προβλέπει ανακύκλωση, στη συνέχεια θερμική επεξεργασία με παραγωγή ενέργειας και τελικά τα υπολείμματα να καταλήγουν σε ΧΥΤΥ.

Στόχος είναι: Η ενεργοποίηση και ενίσχυση των Δήμων ώστε να αναλάβουν ουσιαστικά την διαχείριση των απορριμμάτων.

3.6. HABITAT 2 – ΟΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Το Υπουργείο περιβάλλοντος, χωροταξίας και Δημοσίων Έργων ως αρμόδιος φορέας για την προστασία του Περιβάλλοντος και για το Σχεδιασμό Βιώσιμων και Ανθρώπινων Πόλεων και Οικισμών, έχει αναλάβει μια σημαντική πρωτοβουλία για την υποστήριξη της προσπάθειας αυτής έχοντας ήδη διαμορφώσει το Εθνικό μας Πρόγραμμα Δράσης της διετίας με συνεργασία των φορέων που εκπροσωπούνται στην **Εθνική Επιτροπή HABITAT**.

Επιδίωξη αυτού του Προγράμματος Δράσης είναι να αποτελέσει ένα κατευθυντήριο πλαίσιο στρατηγικής και ιεραρχήσεως δράσεων για την ενεργοποίηση και τη συνεργασία όλων όσων αναπτύσσουν δραστηριότητες και έχουν ευθύνη στον τομέα του σχεδιασμού και της ανάπτυξης των πόλεων και των οικισμών της Χώρας. Θέτει ως προτεραιότητα να δημιουργηθούν στις πόλεις και τους οικισμούς οι προϋποθέσεις και οι όροι για την κατοχύρωση και ενίσχυση της κοινωνικής και της παραγωγικής συνοχής τους και για την ανάδειξη της περιβαλλοντικής και πολιτισμικής ταυτότητας τους.

Όμως για να είναι αποτελεσματικές οι παρεμβάσεις, η υλοποίηση του Σχεδιασμού πρέπει να στηριχθεί στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α) μέσα από τις νέες θεσμοθετημένες αρμοδιότητες τους, σε συνεργασία με όλες τις ενδιαφερόμενες κοινωνικές ομάδες και την ενεργό συμμετοχή των Πολιτών.

Τι είναι η HABITAT II:

Είναι η δεύτερη συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για τους ανθρώπινους οικισμούς, που πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη τον Ιούνιο του 1996. Το θέμα της συνδιάσκεψης ήταν η δημιουργία βιώσιμων ανθρώπινων οικισμών και η εξασφάλιση επαρκούς στέγης για όλους, σε ένα συνεχώς αστικοποιούμενο κόσμο.

Γιατί δίδεται έμφαση στις πόλεις:

- σήμερα, σχεδόν το μισό του παγκόσμιου πληθυσμού κατοικεί σε πόλεις, που συνολικά αυξάνουν κατά 1.000.000 κατοίκους κάθε εβδομάδα.
- το άλλο μισό όλο και περισσότερο εξαρτάται από τις πόλεις για την οικονομική του επιβίωση.

- η οικονομική ευημερία των χωρών εξαρτάται από τις λειτουργίες και δραστηριότητες των πόλεων.
- η ζωή στις πόλεις όμως επηρεάζεται σοβαρά από:
- τον υπερπληθυσμό
- την υποαπασχόληση και την ανεργία
- τη φτώχεια
- την περιβαλλοντική υποβάθμιση
- την κοινωνική αποσύνθεση
- την υποβαθμισμένη στέγαση, τις υποδομές και τις υπηρεσίες.

Ο ΟΗΕ είναι ο κατάλληλος φορέας για την παγκόσμια ευαισθητοποίηση υπέρ της υποβοήθησης των πόλεων στην επίλυση των προβλημάτων τους.

Πως ορίζεται ο Βιώσιμος Ανθρώπινος Οικισμός:

- Ασφαλής
- Υγιεινός
- Ισόνομος
- Αειφόρος

Τι είναι η Agenda 21:

Παγκόσμιο Πρόγραμμα Δράσης για την Ανάπτυξη και το Περιβάλλον. Αποσκοπεί στη διάσωση του πλανήτη που κινδυνεύει από την υπερεκμετάλλευση και παραμέληση του περιβάλλοντος και που μαστιάζεται από τη φτώχεια και την υπανάπτυξη. Οι περισσότεροι από τους στόχους της Agenda 21 μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσα από δράσεις σε τοπικό επίπεδο στις πόλεις (Local Agenda 21).

Τι είναι η HABITAT Agenda:

Το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Δράσης για τους Βιώσιμους Ανθρώπινους Οικισμούς που διαμορφώθηκε και υιοθετήθηκε κατά τη HABITAT II. Περιέχει μια σειρά δεσμεύσεων που αναλαμβάνονται σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και τις στρατηγικές για την εφαρμογή του.

Γιατί εμπλέκονται οι Ο.Τ.Α. με την HABITAT Agenda:

Οι Ο.Τ.Α. ως υπο-κρατικές ενότητες, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων και του σύγχρονου ρόλου τους, συμμετέχουν στις διαδικασίες και στις δράσεις που αναπτύσσονται σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο και αποσκοπούν στην εφαρμογή πολιτικών υλοποίησης των στόχων της HABITAT Agenda. Επίσης, υφίστανται τις συνέπειες των

προβλημάτων που σχετίζονται με την οικονομική κρίση, την κοινωνική αποσύνθεση, την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής των πολιτών και τις κάθε είδους διακρίσεις.

Οι δήμαρχοι και τα Δημοτικά Συμβούλια είναι οι εμπνευστές και η κινητήρια δύναμη για τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται σε τοπικό επίπεδο. Πρέπει ακόμη να έχουν ηγετικό ρόλο και ενεργό δράση στις εταιρικές σχέσεις που συνάπτουν με κοινωνικούς ή ιδιωτικούς φορείς.

Τι είναι το Παγκόσμιο Αστικό Παρατηρητήριο (Global Urban Observatory, QUO):

Είναι ένα διεθνές δίκτυο ανάπτυξης ικανοτήτων σε όλα τα επίπεδα διοίκησης, που δημιουργήθηκε από το Κέντρο Ανθρωπίνων Οικισμών του ΟΗΕ. Αποτελεί ένα θεσμοθετημένο μηχανισμό παρακολούθησης της εφαρμογής της HABITAT Agenda και της Agenda 21 ο οποίος παρέχει επίσης την απαιτούμενη πληροφόρηση για τις αστικές συνθήκες και τάσεις. Τοπικά και Εθνικά Αστικά Παρατηρητήρια συνιστούν τμήμα του Παγκόσμιου Αστικού Παρατηρητηρίου.

Γιατί πρέπει οι Ο.Τ.Α. να συμμετέχουν στα Τοπικά Αστικά Παρατηρητήρια:

Αποτελούν το μηχανισμό παρακολούθησης για την εφαρμογή της HABITAT Agenda σε τοπικό επίπεδο. Η επιτακτικότητα της δημιουργίας τους έγκειται στην ανάγκη βελτίωσης των αστικών πολιτικών με την υποστήριξη συμμετοχικών διαδικασιών λήψης αποφάσεων και την ενθάρρυνση της κοινωνικής συναίνεσης σ' αυτές τις διαδικασίες.

Γιατί πρέπει οι Ο.Τ.Α. να θεσπίσουν Πρόγραμμα Αστικών Δεικτών:

Οι Ο.Τ.Α. καλούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα να παρακολουθούν και να αξιολογούν την αποδοτικότητα των λειτουργιών και των δραστηριοτήτων τους για τη δημιουργία βιώσιμων ανθρώπινων οικισμών, με τη χρήση συγκρίσιμων δεικτών ως μέσου λήψης αποφάσεων. Οι Ο.Τ.Α. έχουν ως αρμοδιότητα από τον ίδιο το Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα (ΔΚΚ), την εξασφάλιση στέγης προς τους δημότες, τη μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης, την προστασία του περιβάλλοντος.

3.6.1 ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

- Οι Ο.Τ.Α. αποτελούν ουσιαστικό εταίρο στη διαμόρφωση βιώσιμων οικισμών, λόγω του ότι βρίσκονται κοντά στον πολίτη και μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά στη δημιουργία τεχνικής υποδομής, στην εφαρμογή πολιτικών προστασίας του περιβάλλοντος, στην ευαισθητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και στη βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας σε αστικές και αγροτικές περιοχές.

Η πρόληψη των φυσικών ή από ανθρώπινες αιτίες καταστροφών, στις οποίες οι πόλεις καθίστανται όλο και πιο ευάλωτες, λόγω αυτής καθ'αυτής της αστικοποίησης και η προετοιμασία για την αντιμετώπιση τους, για τη δημιουργία αισθήματος ασφάλειας των κατοίκων, και για την αποκατάσταση ζημιών που διαταράσσουν την κοινωνική και οικονομική ζωή της πόλης.

Η βελτίωση της αστικής οικονομίας, ως παράμετρος της βιώσιμης ανάπτυξης, συνεπάγεται για τους Ο.Τ.Α. μια ακόμα δράση μέσα στα πλαίσια τοπικής περιβαλλοντικής πολιτικής.

3.6.2 ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΟΤΑ – ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΩΝ – ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Οι ΟΤ.Α. πρέπει να αξιωνουν πολιτική αποκέντρωσης και να εφαρμόζουν πολιτική ένταξης των συμμετοχικών διαδικασιών στη λήψη των αποφάσεων.

- Να δημιουργούν εταιρικές σχέσεις με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Να εφαρμόζουν πρότυπα σχέδια και να ενσωματώνουν, στις τοπικές προτεραιότητες και τους στόχους που θέτουν, τις απόψεις όλων των τοπικών παραγόντων, αξιοποιώντας κάθε δυνατότητα που παρέχει το θεσμικό πλαίσιο για συμμετοχικές διαδικασίες, κατά τη λήψη αποφάσεων, από τα δημοτικά συμβούλια ή άλλες τοπικές αρχές.
- Να καθιερώνουν διαδικασίες αναθεώρησης της κοινωνικής και περιβαλλοντικής πολιτικής και τοπικά πρότυπα για την παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης, δημόσιας υγείας, δημόσιας ασφάλειας, περιβαλλοντικής διαχείρισης και φροντίδας των νέων και της οικογένειας.

3.6.3 ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ - ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Η προώθηση των στόχων της HABITAT Agenda προϋποθέτει την εφαρμογή των θεσμών παρέμβασης στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, που παρέχουν ο ΔΚΚ και οι ειδικοί νόμοι. Προϋποθέτει επίσης και την εφαρμογή συμμετοχικών διαδικασιών

(λαϊκές συνελεύσεις, δημοψηφίσματα, παρουσία στις συνεδριάσεις των δημοτικών συμβουλίων, κατά περίπτωση, εκπροσώπων τοπικών ομάδων ή φορέων ή ειδικών, τη δημιουργία συμβουλευτικών μηχανισμών και μηχανισμών στήριξης των Επιτροπών των δημοτικών συμβουλίων). Στο πλαίσιο αυτό, επιβάλλεται ιδιαίτερα η ανάπτυξη των δημοτικών επιχειρήσεων και της διαδημοτικής συνεργασίας (π.χ στην ύδρευση-αποχέτευση και τη διαχείριση των απορριμμάτων) και η ανάληψη κοινών πρωτοβουλιών με εξειδικευμένους ανά τομέα φορείς, με τον ΟΑΣΠ για τις καταστροφές από τους σεισμούς, με τον ΟΑΣΑ για τις αστικές μεταφορές, καθώς και με Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Ινστιτούτα, σε ειδικές παρεμβάσεις. Επιβάλλεται επίσης η ευρεία δημοσιοποίηση των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν οι Ο.Τ.Α. στους τομείς της HABITAT, ώστε να εξασφαλίζεται η μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση, με αξιοποίηση των τοπικών μέσων ενημέρωσης.

Ιδιαίτερα, οι Ο.Τ.Α. σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να αξιοποιούν τα επιχειρησιακά προγράμματα, τα ειδικά προγράμματα χρηματοδότησης των Ο.Τ.Α.

Οι Ο.Τ.Α. πρέπει να παρακολουθούν την εφαρμογή της HABITAT Agenda, συνεργαζόμενοι με περιφερειακές, εθνικές και άλλες αρχές σε διεθνές επίπεδο και να αξιολογούν την υποβοήθηση του κράτους, στην εγκαθίδρυση μηχανισμών παρακολούθησης. Ένα Τοπικό Αστικό Παρατηρητήριο αποτελεί το μηχανισμό παρακολούθησης της εφαρμογής της HABITAT Agenda σε τοπικό επίπεδο. Ένα Τοπικό Αστικό Παρατηρητήριο γίνεται μέρος του Εθνικού Αστικού Παρατηρητηρίου και μέσω αυτού, συνιστά μέρος του Παγκόσμιου Αστικού Παρατηρητηρίου. Με την υλοποίηση ενός Προγράμματος Αστικών Δεικτών, οι Ο.Τ.Α. συμμετέχουν ενεργά στις σχέσεις που αναπτύσσονται και στις διαδικασίες που ακολουθούνται σε παγκόσμιο επίπεδο για την παρακολούθηση της HABITAT Agenda. Το Παγκόσμιο Αστικό Παρατηρητήριο (Global Urban Observatory- GUO) είναι ένα αποκεντρωμένο πρόγραμμα δικτύωσης και ανάπτυξης, που ιδρύθηκε από το Κέντρο Ανθρωπίνων Οικισμών του ΟΗΕ και συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της HABITAT Agenda και της Agenda 21. Η αποστολή του έγκειται στη δημιουργία μιας παγκόσμιας βάσης δεδομένων για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, προκειμένου να καλυφθεί η ανάγκη της πληροφόρησης για τις αστικές συνθήκες και προοπτικές.

Οι κύριοι τομείς ενεργοποίησης και επικέντρωσης των λειτουργιών του Παγκόσμιου Αστικού Παρατηρητηρίου είναι:

I. Ανάπτυξη ικανοτήτων (capacity building)

Τα προγράμματα ανάπτυξης ικανοτήτων στοχεύουν στην ενδυνάμωση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης και των κυβερνητικών και μη οργανισμών, σε κρίσιμους τομείς συμμετοχικού σχεδιασμού, προγραμματισμού, εφαρμογής και αξιολόγησης, οικονομικής και χρηματοοικονομικής ανάλυσης, έρευνας και πληροφόρησης, συμβούλευσης και δικτύωσης.

II. Δικτύωση (networking)

Η HABITAT Agenda ενισχύει τη δέσμευση προώθησης, σε παγκόσμιο επίπεδο, της συνεργασίας (μέσω της ανταλλαγής και διάχυσης της κατάλληλης πληροφόρησης για τους ανθρώπινους οικισμούς και τις συνθήκες παροχής στέγης) στη βάση ενός διεθνούς δικτύου.

III. Υποδομές Πληροφόρησης (information infrastructures)

Προωθούνται μηχανισμοί παροχής εργαλείων για τη συλλογή διαχείριση στοιχείων και δεδομένων του αστικού χώρου, την ανάλυση και παρουσίαση στοιχείων, την εφαρμογή τους στη λήψη αποφάσεων και την εκμάθηση μέσω των βέλτιστων πρακτικών.

IV. Τοπικά και Εθνικά Αστικά Παρατηρητήρια (local and national urban observatories)

Ένα Τοπικό Αστικό Παρατηρητήριο είναι ένας δημόσιος φορέας ή οργανισμός, ένα ερευνητικό κέντρο, σχεδιαζόμενο ως "εργαστήριο", όπου αναπτύσσονται και εξετάζονται αστικοί δείκτες. Το Τοπικό Αστικό Παρατηρητήριο σε δήμο ή πόλη θα πρέπει επίσης να είναι το επίκεντρο ανάπτυξης και σχεδιασμού των αστικών πολιτικών, με την υποστήριξη και τη συνεργασία των φορέων λήψης αποφάσεων (policy makers), τεχνικών εμπειρογνομόνων και αντιπροσώπων των ενδιαφερόμενων ομάδων. Η ιδέα του Τοπικού Αστικού Παρατηρητηρίου, η οποία προέκυψε μετά τη Συνδιάσκεψη της Κωνσταντινούπολης, ως μηχανισμός υποβοήθησης της διαδικασίας εφαρμογής της HABITAT Agenda, ανταποκρίνεται στη διπλή απαίτηση για τοπική προσαρμοστικότητα και παγκόσμια συνέχεια των αστικών δεικτών.

Ένα Τοπικό Αστικό Παρατηρητήριο είναι επίσης μια θεσμοθετημένη Ομάδα Εργασίας Δεικτών, μια μονάδα ανάπτυξης αποτελεσματικών εργαλείων και μεθόδων αντιμετώπισης κοινών ζητημάτων αστικής ανάπτυξης.

Οι ενέργειες της HABITAT Agenda ως Παγκόσμιου Προγράμματος Δράσης επικεντρώνονται στην επίτευξη των εξής τριών βασικών στόχων: α. επαρκής στέγη για όλους, β. βιώσιμοι ανθρώπινοι οικισμοί σε έναν αστικοποιούμενο κόσμο, γ. ανάπτυξη ικανοτήτων και θεσμών. Κάτω απ' αυτό το πρίσμα αναπτύσσονται δείκτες περιγραφής της απόδοσης των αστικών συστημάτων και εκτίμησης της προόδου επίτευξης διατομεακών στόχων πολιτικής, (όπως ισότητα και κοινωνική ένταξη, μείωση της φτώχειας, βιωσιμότητα, συνθήκες ποιότητας ζωής, κοινωνική συναίνεση, επάρκεια πόρων και ανταγωνιστικότητα). Η βιώσιμη ανάπτυξη σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης δεν πρέπει να συνεπάγεται απλά και μόνο αποτελεσματική διαχείριση, αλλά πρέπει να είναι άμεσα συνυφασμένη με διαφανείς διαδικασίες αστικής ανάπτυξης, που είναι συμβατές με τις ανάγκες και τις επιταγές του τοπικού πληθυσμού.

3.7 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ HABITAT ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Στη Δεύτερη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τους Ανθρώπινους Οικισμούς (HABITAT II), δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση **στο ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη βιώσιμη ανάπτυξη των οικισμών**. Η Βιώσιμη Ανάπτυξη απαιτεί οπωσδήποτε αλλαγές στα καθιερωμένα πρότυπα ζωής και κατανάλωσης και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τέτοιες αλλαγές μπορούν να επέλθουν μόνο με τη σωστή πληροφόρηση, την περιβαλλοντική και κοινωνική ευαισθητοποίηση και την ουσιαστική ενεργοποίηση των κατοίκων, των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των αρχών. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), που αποτελούν τα κύτταρα της τοπικής δημοκρατίας, οφείλουν να προωθούν την εμπλοκή στη διαδικασία σχεδιασμού όλων των φορέων και των κατοίκων της περιοχής εξασφαλίζοντας την ευρύτερη δυνατή συναίνεση και συμβολή όλων των ενδιαφερομένων.

Σε διεθνές εξάλλου επίπεδο το θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο των ΟΤΑ θεωρείται ικανοποιητικό και επομένως κατάλληλο για προώθηση της διαρκούς ανάπτυξης διεθνώς.⁵¹

⁵¹ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Π., ΣΑΜΙΩΤΗΣ Γ., ΤΣΑΛΤΑΣ Γ.Ρ., Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ Η.Ε (RIO DE JANEIRO) ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ, ΕΚΔ ΠΑΠΑΣΗΣ, ΑΘΗΝΑ 1993 σελ 115.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Τοπική Αυτοδιοίκηση οφείλει να δραστηριοποιηθεί για την εφαρμογή της Habitat Agenda σε τέσσερις άξονες:

α. Ενίσχυση της Habitat Agenda σε τοπικό επίπεδο

Η επιτυχία των στρατηγικών για τους ανθρώπινους οικισμούς εξαρτάται, σε τελευταία ανάλυση, από την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της Habitat Agenda στο επίπεδο των ανθρώπινων οικισμών, δηλαδή σε τοπικό επίπεδο. Οι τοπικές αρχές, που είναι πολύ πιο κοντά στις ανάγκες των πολιτών, είναι αυτές που μπορούν να προωθήσουν τη συνεργασία με την κοινωνία και τις διάφορες επιχειρήσεις, εισάγοντας καινοτομίες και δίνοντας ώθηση στη ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας. Η ενίσχυση της τοπικής διάστασης συνεπάγεται την εύρεση περιεκτικών και ρεαλιστικών προτάσεων με την κυβέρνηση.

β. Εδραίωση της θέσης και του ρόλου των ΟΤΑ στις εθνικές και διεθνείς πολιτικές

Οι στόχοι της Habitat και η αναγνώριση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελούν ένα σημαντικό βήμα για όλους τους ΟΤΑ. Οι κυβερνήσεις αναγνωρίζουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζονται στην επίλυση κοινωνικών, ανθρωπιστικών και οικονομικών προβλημάτων ανάπτυξης σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Οι ΟΤΑ οφείλουν να συμμετέχουν ενεργά σε διάλογους με την Κυβέρνηση και να είναι υπεύθυνοι για την εφαρμογή και παρακολούθηση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, καθώς και να παρέχουν και να δημοσιοποιούν τις εμπειρίες αλλά και τις ανάγκες τους.

γ. Διεθνής συνεργασία

Η εφαρμογή της Habitat Agenda απαιτεί την εξασφάλιση οικονομικών πόρων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και αποτελεσματικότερη συνεργασία ανάμεσα στους φορείς. Για το λόγο αυτό, η Habitat Agenda απαιτεί τη διεθνή συνεργασία οργανισμών, του ιδιωτικού τομέα και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

δ. Χρήση των πόρων του ιδιωτικού τομέα

Οι πόροι του ιδιωτικού τομέα μπορούν να αποτελέσουν κινητήρια δύναμη της τοπικής ανάπτυξης. Η συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα θα πρέπει να αποτελεί μία σημαντική προτεραιότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η εφαρμογή της Η.Α. σε τοπικό επίπεδο, απαιτεί την εμπλοκή των ΟΤΑ, του ιδιωτικού τομέα και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στους τομείς της οικιστικής ανάπτυξης και της ανάπτυξης αστικών υποδομών, της στέγασης, της εκπαίδευσης, της

υγείας, της εξάλειψης της φτώχειας, των ανθρώπινων δικαιωμάτων και της κοινωνικής ολοκλήρωσης. Βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική παρέμβαση στους τομείς αυτούς, είναι η διαμόρφωση μιας συνολικής στρατηγικής σε τοπικό επίπεδο.

Ο σχεδιασμός του Ολοκληρωμένου Τοπικού Προγράμματος Habitat θα πρέπει να ξεκινήσει με τη διατύπωση του Οράματος του ΟΤΑ, ή διαφορετικά τη διατύπωση των γενικών στόχων που θέτει ο Δήμος στα πλαίσια των Local & Habitat Agendas. Οι γενικοί αυτοί στόχοι θα αποτελέσουν τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές της βιώσιμης ανάπτυξης του Δήμου με χρονικό ορίζοντα τουλάχιστον μια δεκαετία, θα πρέπει να αντιμετωπίζουν τα κυριότερα προβλήματα και, παράλληλα, να αξιοποιούν τις αναπτυξιακές του δυνατότητες. Το όραμα θα πρέπει να περιλαμβάνει τους στόχους και τις φιλοδοξίες της τοπικής κοινωνίας για το μέλλον σε θέματα όπως η οικιστική ανάπτυξη, η ποιότητα ζωής, η ποιότητα του περιβάλλοντος, η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη κ.λ.π και να δίνει μια απάντηση στην ερώτηση για το πώς, η τοπική κοινωνία, θα ήθελε να είναι η περιοχή της στο μέλλον. Η διατύπωση του οράματος δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι αρχίζει κανείς από το μηδέν. Η κατάρτιση και υλοποίηση του προγράμματος προϋποθέτει την ανάπτυξη συμμετοχικών διαδικασιών και συνεργασιών, τη συνειδητοποίηση των συνεπειών του τρόπου ζωής, παραγωγής και κατανάλωσης και των αιτιών που δημιουργούν τα προβλήματα. Η ενεργή συμμετοχή των πολιτών μπορεί να αναπτυχθεί τόσο στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης (νομαρχία, δήμος) μέσα από επικοινωνιακές πρακτικές, όσο και στο επίπεδο της κοινωνίας πολιτών μέσα από την εθελοντική συμμετοχή, τη δραστηριοποίηση των μη κυβερνητικών οργανώσεων και την αξιοποίηση τοπικών πρωτοβουλιών. Τα δίκτυα τοπικής επικοινωνίας μπορούν να οργανώσουν το διάλογο και την ανταλλαγή απόψεων αφενός ανάμεσα σε οργανώσεις ή ομάδες της τοπικής κοινωνίας και στους φορείς εξουσίας, και αφετέρου ανάμεσα στους κατοίκους και στις ομάδες της κοινότητας. Με αυτό τον τρόπο δύναται να προαγάγουν τα αιτήματα για περισσότερη διαφάνεια στις δράσεις της τοπικής εξουσίας και για ενίσχυση της δημοκρατίας από τα κάτω.⁵²

3.7.1 Ενσωμάτωση Αστικών Δεικτών βιώσιμης ανάπτυξης

Για την υλοποίηση των στόχων της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, δίδεται μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη και χρήση *Αστικών Δεικτών*. Η Habitat Agenda ορίζει σαφώς

⁵² Μ ΨΥΛΛΑ: ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ (ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ), ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, 115(2)ΑΘΗΝΑ 1998, ΣΕΛ.34.

πως "Όλοι οι εταίροι, περιλαμβανομένων των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων, του ιδιωτικού τομέα και των τοπικών κοινοτήτων, θα πρέπει κατά τακτά χρονικά διαστήματα να παρακολουθούν και να αξιολογούν την επίδοση τους στην εφαρμογή της *Habitat Agenda* μέσω συγκρίσιμων δεικτών για τις πόλεις και τη στέγαση.." Οι δείκτες παρέχουν ποιοτικές και ποσοτικές πληροφορίες για συγκεκριμένα θέματα και προβλήματα και αποτελούν σημαντικό εργαλείο.

Στο επίπεδο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η εφαρμογή και χρήση των δεικτών θα απαιτήσει την ανάπτυξη μιας άλλης φιλοσοφίας στην άσκηση πολιτικής με την υιοθέτηση της Λογικής των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων και των συμμετοχικών διαδικασιών στη διαμόρφωση των προγραμμάτων.

Έχει ενδιαφέρον, αφού αναφερόμαστε σε δείκτες, να σημειώσουμε ότι το περιβάλλον είναι ένας από τους τομείς όπου η χώρα μας έχει δυστυχώς τις χειρότερες επιδόσεις μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ. Η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώνεται από διεθνή έρευνα που διεξήχθη στις 30 χώρες του ΟΟΣΑ και αφορά την «ικανότητα μεταρρυθμίσεων».⁵³ Η έρευνα διοργανώθηκε από το γερμανικό ερευνητικό ινστιτούτο Bertelsmann Stiftung και τοποθετεί την Ελλάδα στις τελευταίες θέσεις της σχετικής λίστας.

3.8 ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ Ο.Τ.Α ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

3.8.1 Περιβάλλον - Αστική κυκλοφορία⁵⁴

Θα αναφερθούμε στα πιο σημαντικά παραδείγματα πόλεων κυρίως στη Δυτική Ευρώπη όπως στον τομέα του φυσικού περιβάλλοντος και τις λεγόμενες «πράσινες»

ή βιώσιμες πόλεις. Το Λέστερ στη Μεγάλη Βρετανία υπήρξε η πρώτη πόλη σε εθνική κλίμακα που έλαβε το τίτλο της «Περιβαλλοντικής Πόλης». Το Βερολίνο συχνά αποκαλείται «ανακυκλωμένη πόλη», αφού μέσω προγραμμάτων αστικής οικολογίας αναζωογονήθηκε.

Πρότυπο πράσινης ενέργειας παγκοσμίως είναι η Δανία καθώς τα αιολικά πάρκα της παράγουν το 20% της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ μέχρι το 2050 η ενέργεια από τα αιολικά πάρκα θα καλύπτει το 50%.

⁵³ Άρθρο του KEVIN FEATHERSTONE - είναι καθηγητής στο London School of Economics όπου διευθύνει το Ελληνικό Παρατηρητήριο / Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ – ΓΝΩΜΕΣ 12/4/2009 σελ 29.

⁵⁴ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΤΣΟΥΛΗΣ: Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΧΩΡΙΟ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Α ΛΙΒΑΝΗ, ΑΘΗΝΑ 2006, σελ.298, 299.

Στις **Κάτω Χώρες** το μέλλον της σύγχρονης πόλης επικεντρώνεται σε τέσσερις έννοιες – κλειδιά της τοπικής ανάπτυξης. **Αειφόρος πόλη, ανθρωπίνως κατοικήσιμη, ευνομούμενη και οικονομικά βιώσιμη.**

Στο **Παλέρμο** προχωρά η εισαγωγή **φωτοβολταικών κυττάρων** για συνδυασμένη παραγωγή ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας. Στην **Πάρμα** τα πλαστικά απορρίμματα μετατρέπονται σε οικοδομήσιμα υλικά και στο **Ρίμινι** τα οργανικά απόβλητα των ξενοδοχείων σε γεωργικό λίπασμα.

Ο δήμος της **Ούιρα** στη μητροπολιτική περιοχή της **Λισσαβόνας**, προχωρά ένα πρόγραμμα παραγωγής λιπάσματος από οργανικά απόβλητα. Το λίπασμα αυτό παραχωρείται ανταποδοτικά για ιδία χρήση στους κατοίκους που συμμετέχουν στη μείωση των οργανικών σκουπιδιών. Στις **Κάτω Χώρες** η διαλογή των σκουπιδιών ανέρχεται, εκεί που είναι υποχρεωτική, στο 90%. Στη **Ζυρίχη** η ανταποδοτική τιμολόγησή τους είχε εκπληκτικά αποτελέσματα.

Ο τομέας της αστικής συγκοινωνίας, των μετακινήσεων και της κυκλοφορίας μέσα στις πόλεις, είναι ένα σημαντικό πεδίο άσκησης καινοτόμων δράσεων. Οι πεζοί και τα ποδήλατα φαίνεται πως είναι τα «εργαλεία» που αν αναβαθμισθούν μπορεί να ασκηθεί μια άλλη κυκλοφοριακή πολιτική μέσα στις πόλεις.

Η «**πόλη χωρίς αυτοκίνητα**» είναι ο στόχος και η πρόκληση των καιρών.

Το **Άμστερνταμ**, μετά την **Μπολόνια**, για να περιορίσει τη χρήση των ιδιωτικών αυτοκινήτων κατέφυγε και στο δημοψήφισμα. Σήμερα αποτελεί το ευρωπαϊκό κέντρο με το πιο ανεπτυγμένο δίκτυο ποδηλατοδρόμων.

Η **Ζυρίχη** ανέπτυξε ένα ορθολογικό σύστημα από τράμ και εντελώς τροποποιημένες λεωφορειακές γραμμές, όπου τα λεωφορεία διασχίζουν τις διασταυρώσεις χωρίς να σταματούν. Η **Κοπεγχάγη** ήταν πρωτοπόρος πόλη στην αναγνώριση της κοινωνικής χρησιμότητας των πεζοδρόμων.

Στη **χώρα μας** οι επίγειες μεταφορές εξαρτώνται κατά 97,7% από το οδικό δίκτυο. Είναι 1,5 φορές υψηλότερος του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Δαπανήσαμε το 17,53% των κονδυλίων του Γ' ΚΠΣ στην κατασκευή δρόμων, όταν κατά μέσο όρο τ' άλλα κράτη ξοδεύουν μόλις το 3,2%. Στις σιδηροδρομικές μεταφορές είμαστε οι τελευταίοι στην Ε.Ε, με μερίδιο έξι φορές μικρότερο του αντίστοιχου της Ε.Ε.

3.8.2 ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ

ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ

Πρόκειται για την πρώτη ανάλογη σύμβαση που υπογράφεται για την κατασκευή βιοκλιματικού ή "πράσινου" κτιρίου στη Λάρισα.

Στόχος του βιοκλιματικού σχεδιασμού του κτιρίου είναι η ένταξη στη φυσική τοποθεσία, σε συνάρτηση με το ποτάμι, ενώ με τη χρήση της θερμικής αδράνειας, τα υαλοστάσια ειδικού τύπου, την ενισχυμένη θερμομόνωση, την παθητική αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας, το φυσικό αερισμό, φωτισμό και δροσισμό με ήπια συστήματα, επιτυγχάνεται η εξοικονόμηση ενέργειας.

Βασικό στοιχείο του σχεδιασμού του κτιρίου αποτελεί ο προσαρτημένος βιοκλιματικός χώρος πρασίνου, που θα λειτουργεί ως θερμική καμινάδα για όλο το κτίριο - όαση για το καλοκαίρι και θερμοκήπιο για τον χειμώνα- και ως φίλτρο για το έντονο νότιο ηλιακό φως

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ 21 Ο.Τ.Α. Β.Α. ΑΘΗΝΑΣ

4.1. ΣΤΟΧΟΙ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Τον Ιούνιο του 1996, στη Δεύτερη Παγκόσμια Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τους Ανθρώπινους Οικισμούς (HABITAT II) που πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, οι κυβερνήσεις και εθνικές αντιπροσωπείες των χωρών μελών του, δεσμεύτηκαν σε ένα πλαίσιο αρχών, προτεραιοτήτων και δράσεων, με στόχο την εξασφάλιση βιώσιμων οικισμών και επαρκούς στέγης για όλους τους πολίτες τους.

Τα βασικά κείμενα στα οποία συνοψίζονται τα αποτελέσματα της συνδιάσκεψης είναι η «Διακήρυξη της Κωνσταντινούπολης» και η «Habitat Agenda».

Η Habitat Agenda θέτει μία σειρά από αρχές οι οποίες θα πρέπει να διέπουν όλες τις προσπάθειες για τη δημιουργία βιώσιμων ανθρώπινων οικισμών. Οι κυβερνήσεις των χωρών που συμμετείχαν στην Συνδιάσκεψη της Κωνσταντινούπολης, δεσμεύτηκαν στην υλοποίηση της **Habitat Agenda** μέσω ενός **Παγκόσμιου Σχεδίου Δράσης για τους Ανθρώπινους Οικισμούς**, το οποίο καλούνται να εξειδικεύσουν σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Οι βασικοί στόχοι/ δεσμεύσεις αυτού του σχεδίου δράσης, που αποτελούν και τους κεντρικούς άξονες της Habitat Agenda είναι οι εξής: α) Επαρκής στέγη για όλους, β) Βιώσιμη ανάπτυξη οικισμών, γ) Δόμηση ικανοτήτων και θεσμική ανάπτυξη, δ) Διεθνής συνεργασία και συντονισμός, ε) Υλοποίηση και παρακολούθηση εφαρμογής της Habitat Agenda – Αστικοί δείκτες και Αστικά παρατηρητήρια.

Το παγκόσμιο Σχέδιο Δράσης για την Ελλάδα εξειδικεύτηκε στο **Εθνικό Σχέδιο Δράσης** με τις εξής βασικές Αρχές: α) Εθνικό φυσικό περιβάλλον και ρύπανση, β) Φυσικοί πόροι και διαχείρισή τους, γ) Οικισμοί και αειφόρος, υγιεινή και ασφαλής διαβίωση, δ) Οικιστική ανάπτυξη και προκλήσεις από σύγχρονες τάσεις αλλαγής της λειτουργίας των πόλεων, του επιπέδου διαβίωσης και του τρόπου συμπεριφοράς ατόμων και νοικοκυριών, ε) Πρόσβαση σε επαρκή, κατάλληλη και προσιτή σε όλους κατοικία, στ) Αξιοποίηση και ανάπτυξη του δυναμικού όλων των κοινωνικών και οικονομικών τομέων, ζ) Δημοκρατικοί θεσμοί: αποδοχή και εφαρμογή τους, η) Ισότητα ατόμων και ομάδων πολιτών, θ) Κοινωνική συνοχή, κοινωνική μέριμνα και κοινωνική δικαιοσύνη, ι) Διεθνής συνεργασία.

4.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Με την Habitat Agenda δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη Βιώσιμη ανάπτυξη των οικισμών. Η Βιώσιμη Ανάπτυξη απαιτεί οποσδήποτε αλλαγές στα καθιερωμένα πρότυπα ζωής και κατανάλωσης και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τέτοιες αλλαγές μπορούν να συμβούν μόνο με τη σωστή πληροφόρηση, την περιβαλλοντική και κοινωνική ευαισθητοποίηση και την ουσιαστική ενεργοποίηση των κατοίκων, των εργαζομένων, των επιχειρήσεων, των τοπικών και των διοικητικών αρχών.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), που αποτελούν τα κύτταρα της τοπικής δημοκρατίας, οφείλουν να προωθούν την εμπλοκή στη διαδικασία σχεδιασμού όλων των φορέων και των κατοίκων της περιοχής εξασφαλίζοντας την ευρύτερη δυνατή συναίνεση και συμβολή όλων των ενδιαφερομένων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η τοπική αυτοδιοίκηση οφείλει να δραστηριοποιηθεί για την εφαρμογή της Habitat Agenda για τέσσερις λόγους:

- α) Ενίσχυση της Habitat Agenda σε τοπικό επίπεδο*
- β) Εδραίωση της θέσης και του ρόλου των ΟΤΑ στις εθνικές και διεθνείς πολιτικές*
- γ) Διεθνής συνεργασία*
- δ) Χρήση των πόρων του ιδιωτικού τομέα.*

4.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

4.3.1 Γενικά χαρακτηριστικά συνδέσμου

Η ευρύτερη περιοχή των 21 ΟΤΑ εντάσσεται στο τμήμα αυτό του Λεκανοπεδίου της μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας που αποτελεί αυτοτελή περιφέρεια της Χώρας, την περιφέρεια Αττικής.

Η περιοχή των 21 ΟΤΑ διοικητικά ανήκει στην Νομαρχία Αθηνών της Υπερνομαρχίας Αθηνών – Πειραιώς που καλύπτει μεγάλο μέρος της υποενότητας του Λεκανοπεδίου Αθήνας, που χωρικά ανήκει στην περιοχή της Ανατολικής Αττικής.

Η περιοχή των 21 ΟΤΑ χωροθετείται ως προς το Ιστορικό και Μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας, βόρεια και ανατολικά περιλαμβάνει ένα δευτερεύον κέντρο του Λεκανοπεδίου, το Μαρούσι και τρία κέντρα του Δήμου με υπερτοπική σημασία Αγ. Παρασκευή, Χαλάνδρι και Ν. Ιωνία.

Η περιοχή οριοθετείται, στα βορειοανατολικά και νοτιοδυτικά από δύο υπερτοπικούς πόλους αναψυχής τουρισμού και πολιτιστικών λειτουργιών τα Τουρκοβούνια και την Πεντέλη.

Οι οδικοί άξονες του Μητροπολιτικού Κέντρου, Κηφισίας- Μεσογείων- Πατησίων- Αχαρνών- Πειραιώς- Συγγρού διατάσσονται ακτινικά ως προς το μητροπολιτικό Κέντρο της Πρωτεύουσας εκφράζοντας έτσι το κυρίαρχο μονοκεντρικό σύστημα αστικής ανάπτυξης στο οποίο αρθρώνονται τα υπόλοιπα περιφερειακά κέντρα.

Η περιοχή των 21 ΟΤΑ με βάση τα στοιχεία των τελευταίων απογραφών χρήσεις γης παρουσιάζει σε γενικές γραμμές την παρακάτω οικιστική δομή:

- α) Δευτερεύον υπερτοπικό κέντρο στο Μαρούσι
- β) Τοπικά κέντρα με υπερτοπική σημασία Χαλάνδρι, Ν. Ιωνία, Αγ. Παρασκευή
- γ) Τοπικά κέντρα Γαλάτσι, Κηφισιά, Ν. Ερυθραία, Ν. Ηράκλειο με ισχυρή έλξη ομόρων αστικών περιοχών
- δ) Γραμμή ανάπτυξης στα μέτωπα οδικών αξόνων (Κηφισίας, Λ. Πεντέλης, Δημοκρατίας, Λ. Ιωνίας, Μεσογείων, κλπ.).

Γενικά η περιοχή λειτουργεί σήμερα σαν περιοχή προέκτασης του Μητροπολιτικού κέντρου της Αθήνας με λειτουργίες που σχετίζονται κυρίως με υπηρεσίες διοικήσεως και γραφείων αναπτυγμένες στους μεγάλους οδικούς άξονες καθώς και εγκαταστάσεων περίθαλψης, υγείας και αθλητισμού (Ο.Α.Κ.Α.) καθώς και σαν προνομιακή περιοχή καλής ποιότητας κατοικίας για κατοίκους με μεσαία και ανώτερα εισοδήματα.

4.3.2 Ειδικά χαρακτηριστικά του συνδέσμου

Η περιοχή των 21 ΟΤΑ οριοθετείται προς τα βόρεια και ανατολικά, από μεγάλους φυσικούς χώρους, ρέμα Κηφισού, Πεντέλη και Υμηττού σε σχέση με άλλες περιοχές, γεγονός που τείνει προς μια ανθρωπογεωγραφική ομογενοποίηση.

Η άμεση επαφή της με το Αθηναϊκό κέντρο με το οποίο επικοινωνεί προνομιακά, ενώ μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70 λειτουργούσε σαν η βόρεια προαστιακή περιοχή της μητρόπολης, προοδευτικά αστικοποιήθηκε χάνοντας σε μεγάλη έκταση ποιότητες φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος. Ως προς την έκταση η περιοχή με 94.878 στρ. (9.448Ha) εξαιρουμένων των δασικών εκτάσεων της Κοινότητας Πεντέλης, αντιπροσωπεύει το 33,4% του Λεκανοπεδίου της Αθήνας. Γενικώς στην περιοχή των 21 ΟΤΑ καταγράφεται μεγάλη αύξηση του πληθυσμού και απασχόλησης. Η περιοχή των 21 ΟΤΑ έχει αναπτυγμένη αστική δομή μειωμένη προς τις βόρειες οικιστικές περιοχές

και στις παρυφές της Πεντέλης. Μεγάλη διακύμανση παρουσιάζει ο Πολεοδομικός ιστός και το αστικό τοπίο ως προς την αναγνωρισιμότητά του, που συνδέεται με την φύση και την τεχνητή φυτοκάλυψη την ποιότητα του πολεοδομικού σχεδίου και του κτιριακού πλούτου. Διακρίνονται στοιχεία ποιότητας και παράλληλα δυνατότητες αναβάθμισης.

Οι χρήσεις γης χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό ανάμειξης σε ορισμένα τμήματα των περισσότερων Δήμων, ενώ σε άλλες κυριαρχεί η αμιγής κατοικία και σε 4 ΟΤΑ (Ψυχικό – Φιλοθέη – Εκάλη – Παπάγου) η αποκλειστική κατοικία.

4.3.3 Συγκριτικά πλεονεκτήματα

Η περιοχή των 21 ΟΤΑ παρουσιάζει σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές του Μητροπολιτικού Συγκροτήματος της Πρωτεύουσας ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα που είναι αντίστοιχα χαρακτηριστικά βιωσιμότητας σε σχέση με άλλα διαμερίσματα.

- Γεωγραφικά πλεονεκτήματα (υψόμετρο, θέες, προσανατολισμούς)
- Γειτνίαση με ορεινούς όγκους
- Μεγάλο ποσοστό φυτοκάλυψης
- Δυνατότητα ανάπτυξης πρασίνων αξόνων
- Χαμηλές συγκριτικά μέσα γενικής πυκνότητας κατοίκησης
- Ποιότητα τοπικών και υπερτοπικών εξυπηρετήσεων (Υγεία- Πρόνοια- Εκπαίδευση- Εμπόριο- Αθλητισμό- Διοίκηση Υπουργείου Εθνικής Αμυνας- Μεταφορών- Αναψυχή- Αθλητισμός- Διοίκηση)
- Σημαντική συγκέντρωση θέσεων εργασίας
- Ποιότητα ευρύτερου περιβάλλοντος
- Προσβασιμότητα προς το κέντρο, τους μεγάλους οδικούς άξονες (Εθνική Οδό Αθηνών – Λαμίας, Αττική Οδό, το Μετρό, Προαστ. Σιδηρόδρομος, Αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος, Λιμάνια Ραφήνας - Λαυρίου κλπ.).

4.4 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Από τη μελέτη και την έρευνα στοιχείων προκύπτει πως υπάρχει δυνατότητα Δραστηριοτήτων Διαδημοτικού Χαρακτήρα, οι οποίες θα μπορούσαν να προσδιοριστούν καταρχήν στα παρακάτω πλαίσια:

- Κοινή πολιτική και ενέργειες των 21 ΟΤΑ για τις φορτίσεις με υπερτοπικές χρήσεις στους μεγάλους οδικούς άξονες και έλεγχο για την διαχείριση των προσβάσεων και των τροφοδοσιών από και προς αυτούς για την προστασία των ομόρων περιοχών κατοικίας.
- Κοινή αντιμετώπιση της ανεξέλεγκτης δράσης των επιχειρήσεων στο δημόσιο χώρο, (αυθαίρετη εγκατάσταση μη προβλεπομένων από τις κείμενες διατάξεις χρήσεων, επιθετική εισβολή της διαφήμισης κλπ).
- Κοινή δράση για την ολοκλήρωση της κατασκευής σημαντικών συγκοινωνιακών έργων (επέκταση λεωφόρου Κύμης, διαμόρφωση προσβάσεων, κατασκευή γραμμής Μετρό κλπ).
- Κοινές ενέργειες για την δημιουργία πρασίνων αξόνων μεταξύ ομόρων ΟΤΑ και αξιοποίηση και ανάδειξη των ρεμάτων.
- Κοινά κυκλοφοριακά μέτρα για την αντιμετώπιση των οχλήσεων από τις προσβάσεις και τις διαμπερείς κινήσεις. Αποτροπή αρνητικών επιπτώσεων από τις διαμπερείς κινήσεις βαρέων οχημάτων.
- Προστασία από την ηχορύπανση – πράσινη ζώνη.
- Καλά σχεδιασμένες τοπικές πολυσυλλεκτικές συγκοινωνίες.
- Αξιοποίηση πλεονεκτημάτων από τις αναπλάσεις των Ολυμπιακών Έργων.
- Προστασία του αποθέματος γης με κοινή στρατηγική.
- Διαδημοτική επεξεργασία σε θέματα Κοινωνικής Πολιτικής και Υγείας.

4.5 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ 21 ΟΤΑ

Οι άξονες πολιτικής που προτείνονται για το πλαίσιο Βιώσιμης Ανάπτυξης των 21 ΟΤΑ εξειδικεύονται και αφορούν σε στόχους και δράσεις όπου παρακάτω αναφέρονται περιληπτικά οι βασικοί άξονες πολιτικής.

4.5.1 Άξονας πολιτικής: Προστασία και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος

Γενικός στόχος: **να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής**, να διασφαλιστεί η ανθρώπινη υγεία και να προστατευθούν τα τοπικά οικοσυστήματα. Πρέπει να περιοριστεί η συνολική περιβαλλοντική επίπτωση των αστικών δραστηριοτήτων, εφόσον αυτό θα βελτιώσει το περιβάλλον των αστικών περιοχών.

Ειδικότεροι στόχοι:

- Η βελτίωση της ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, της επάρκειας και της ποιότητας των αποθεμάτων πόσιμου νερού, η προστασία και διαχείριση επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, η μείωση στην πηγή προέλευσης της ποσότητας των απορριμμάτων, για τα οποία απαιτείται τελική διάθεση και η μείωση της ηχορύπανσης.
- Η προστασία και βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς και η προώθηση της βιοποικιλότητας και των χώρων αστικού πρασίνου.
- Η προώθηση οικιστικών σχεδίων που βασίζονται στην αποδοτική χρησιμοποίηση των πόρων και περιορίζουν στο ελάχιστο την καταπάτηση γης και την άναρχη αστική δόμηση.
- Ο περιορισμός στο ελάχιστο των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των μεταφορών, μέσω της επιδίωξης μιας οικονομικής ανάπτυξης που να βασίζεται λιγότερο στις μεταφορές και μέσω της ενθάρρυνσης της χρησιμοποίησης περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον συστημάτων μεταφορών.
- Βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των επιχειρήσεων, μέσω της προώθησης ορθής περιβαλλοντικής διαχείρισης σε όλους τους τομείς.
- Επίτευξη μετρήσιμων και σημαντικών μειώσεων των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, κυρίως μέσω της ορθολογικής χρήσης ενέργειας, της αυξημένης χρησιμοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της συνδυασμένης παραγωγής ισχύος και θερμότητας και της μείωσης της παραγωγής αποβλήτων.
- Περιορισμός στο ελάχιστο και αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών κινδύνων στις αστικές περιοχές.

4.5.2 Δράσεις

Δράση 1: Καλύτερη εφαρμογή της υφιστάμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας σε επίπεδο αστικών περιοχών. Συμπληρωματική νομοθεσία για τα απόβλητα, την ποιότητα του αέρα, τα ύδατα και την ηχορύπανση. Ειδικοί κανονισμοί στα πλαίσια του ΣΒΑ

- Αποτελεσματική εφαρμογή των υφισταμένων οδηγιών για την ποιότητα του αέρα, για τα αστικά λύματα, για το πόσιμο νερό, για τα απόβλητα, για τον ολοκληρωμένο έλεγχο της ρύπανσης και για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

- Θα πρέπει να καταρτιστούν προγράμματα χωριστής συλλογής αποβλήτων και να βρεθούν λύσεις για τρόπους διάθεσης ειδικών αποβλήτων, όπως διάφορα καταναλωτικά προϊόντα που δεν χρησιμοποιούνται πλέον (κυρίως οχήματα που εγκαταλείπονται συνήθως στους κοινόχρηστους χώρους, ηλεκτρικές συσκευές, κλπ) και οργανικές ύλες.

Δράση 2: Μεγαλύτερη καταπολέμηση της ρύπανσης και απορρύπανση μικρών και μεγάλων εκτάσεων

- Προστασία μεγάλων ακάλυπτων αδόμητων εκτάσεων, προσωρινή αξιοποίηση τους με χρήση πρασίνου.
- Προστασία και καθαρισμός ρεμάτων.

Δράση 3: Συμβολή στη μείωση της περιβαλλοντικής επίπτωσης των αστικών μεταφορών

- Η μείωση της ποσότητας ρύπων που εκπέμπει κάθε μεταφορικό μέσο ανά χιλιόμετρο, η ενθάρρυνση της μεταστροφής φιλικά προς το περιβάλλον συστήματα μεταφορών.
- Να προωθούνται φιλικά προς το περιβάλλον οχήματα και κινητήρες και εναλλακτικά καύσιμα σε συγκεκριμένους τύπους μεταφορικών μέσων, όπως τα υπεραστικά οχήματα των ΟΤΑ, τα ταξί, τα λεωφορεία και τα εμπορικά οχήματα τροφοδοσίας.

Δράση 4: Η επέκταση του οικολογικού σήματος και της οικολογικής διαχείρισης και του συστήματος ελέγχου (EMAS)

Η συμμετοχή των επιχειρήσεων στα συστήματα αυτά είναι εθελοντική, υπάρχουν όμως κίνητρα marketing και διαφημίσεις που θα πρέπει να τους αναφερθούν.

- Μέτρα που θα προωθούν την ορθολογική χρησιμοποίηση και την αποτελεσματική διαχείριση ενέργειας και τη χρησιμοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας από τις ΜΜΕ, την ελάχιστη δυνατή παραγωγή αποβλήτων και την εφαρμογή καθαρών τεχνολογιών, τη βιωσιμότητα των μεταφορών και τη βελτίωση των δημόσιων μεταφορικών μέσων, την ευέλικτη μικτή χρήση γης για τους σκοπούς της αστικής ανάπτυξης, με την ανάπλαση και αποκατάσταση του αστικού ιστού.

- Τα κριτήρια βιώσιμης ανάπτυξης υποδεικνύουν ότι δεν είναι δυνατό να στηριχθούν προτάσεις για βελτίωση τοπικών και μητροπολιτικών οδικών δικτύων, που θα είχαν σαν αποτέλεσμα την επιδείνωση των προβλημάτων κυκλοφοριακής συμφόρησης, - ακόμη και πρόσκαιρα για διάστημα 3-5 χρόνων κατά την περίοδο κατασκευής τους.

Αντίθετα αναγνωρίζεται ότι οι κατάλληλες βελτιώσεις του συστήματος δημοσίων μεταφορών, που θα εντάσσονται σε μια ευρύτερη αντίληψη περιφερειακής ανάπτυξης, μπορεί να βελτιώσουν την ικανότητα των αστικών περιοχών να δημιουργούν θέσεις εργασίας και να συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη, στην αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας και στη βελτίωση του περιβάλλοντος.

Δράση 5: Ανάπτυξη τεχνογνωσίας και ανταλλαγή εμπειριών για το αστικό περιβάλλον

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα συνεχίσει να χρηματοδοτεί μελέτες, πρότυπα έργα και οργάνωση δικτύων πόλεων και συναντήσεις σε διεθνικό επίπεδο που θα αφορούν σε θέματα αστικού περιβάλλοντος, τα οποία απαιτούν αποτελεσματική δράση σε τοπικό επίπεδο. Συμπληρωματικά προς τα υφιστάμενα μέτρα που αποσκοπούν στη μείωση των περιβαλλοντικών κινδύνων, θα συνεχιστεί η στήριξη τεχνογνωσίας σε θέματα προστασίας των πολιτών, περιλαμβανομένης της πρόληψης κατολισθήσεων, πυρκαϊών, πλημμύρων και εκτίμησης της καταλληλότητας των κτιρίων μετά από σεισμούς.

4.6 Η ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

Η HABITAT AGENDA αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον συνολικό προγραμματισμό δράσεων των Δήμων για την περίοδο έως το 2020. Εκπονείται στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την βιώσιμη ανάπτυξη.

Για τη διαμόρφωση των δεικτών σε πρώτη φάση και στη συνέχεια, για την διατύπωση των τελικών προτάσεων της μελέτης ως εγγράφου προγραμματισμού, αξιοποιούνται πηγές από ένα αριθμό υφιστάμενων σχεδίων και κατευθύνσεων - πολιτικών επιλογών σε δημοτικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ποσοτικών δεδομένων και μελετών, που τυποποιούνται σε 2 επίπεδα:

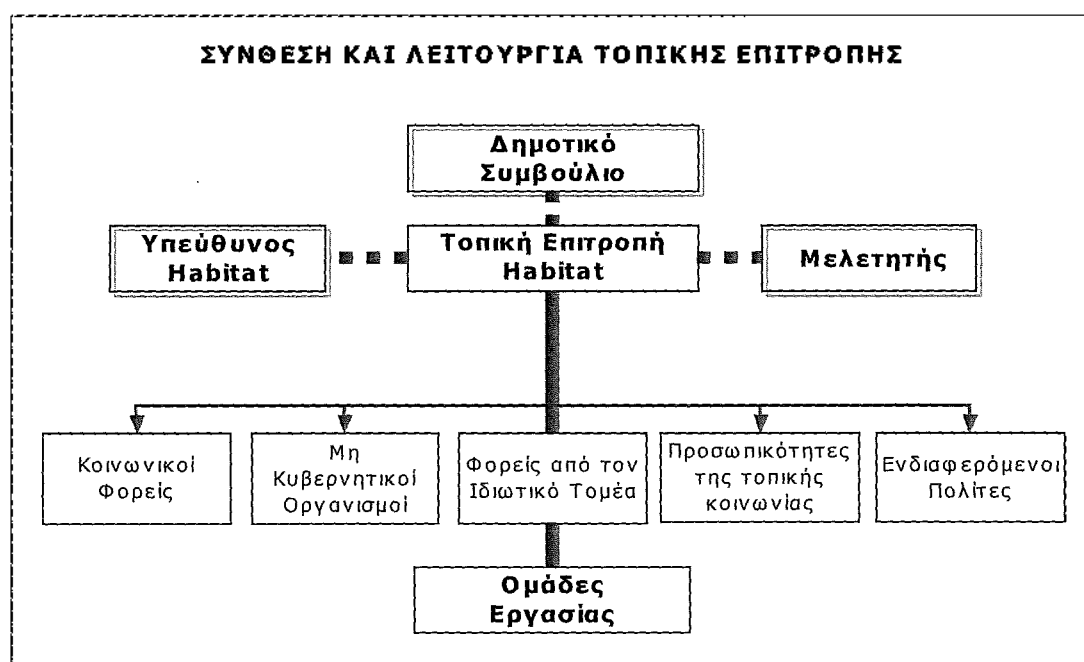
- Στο επίπεδο του **κοινωνικού διαλόγου και της διαβούλευσης**
- Στο επίπεδο των **τεχνικών αναλύσεων και μελετών**.

4.6.1 Κοινωνικό επίπεδο – Τοπική Επιτροπή HABITAT

Ο στρατηγικός σχεδιασμός είναι αποτέλεσμα μίας απαιτητικής προσπάθειας σύνθεσης προτάσεων και συγκερασμού προτεραιοτήτων και καλύπτει μια πολυεπίπεδη προσέγγιση που αγγίζει τις συνολικές αναπτυξιακές επιλογές της οικονομίας και της κοινωνίας των περιοχών στο σύνολό τους, αλλά και ανά Δήμο ξεχωριστά. Οφείλει δε, να λαμβάνει υπόψη τις εθνικές κατευθύνσεις και τις αντίστοιχες της Ε.Ε., την οικονομική συγκυρία και τις αντικειμενικές δυνατότητες αποτελεσματικής και αποδοτικής υλοποίησης των έργων.

Επιπλέον, βασικό αντικείμενό της Επιτροπής HABITAT κάθε Δήμου, είναι η ενεργός συμμετοχή της στη διαδικασία αναγνώρισης προβλημάτων αιτιών και τάσεων καθώς και δυνατοτήτων βιώσιμης ανάπτυξης.

Τέλος, η επιτροπή οφείλει να διατυπώσει το *Όραμα* του κάθε δήμου καθώς και να διαμορφώσει τους *ειδικότερους στόχους* του Ολοκληρωμένου Τοπικού Προγράμματος. Ο ρόλος της δεν είναι μόνο συμβουλευτικός αλλά και ουσιαστικός, αφού καλείται – βάσει των προδιαγραφών της μελέτης – να διατυπώσει και να εισηγηθεί προς το Δημοτικό Συμβούλιο, τις τελικές παρεμβάσεις-προτάσεις της μελέτης.

Η αναγνώριση και καταγραφή προβλημάτων, αιτιών και τάσεων απαιτεί ως βασική προϋπόθεση την ρεαλιστική και σε βάθος διάγνωση των τοπικών προβλημάτων και την ιεράρχησή τους, με τρόπο που να αντικατοπτρίζει τις κοινωνικές προτεραιότη-

τες και προβληματισμούς, τις υλικοτεχνικές δυνατότητες του δήμου και τις δυνατότητες βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής.

4.7 Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΤΩΝ 21 ΟΤΑ

Στον Αττικό χώρο, είναι σημαντικές οι μεταλλαγές της ανάπτυξης κοινωνικών και οικονομικών δραστηριοτήτων. Διαπιστώνεται ότι επεκτείνεται διαρκώς το δίκτυο των «κεντρικών λειτουργιών», τείνοντας στη διαμόρφωση ομογενοποιημένων λειτουργικών συμπλεγμάτων και δικτυώσεων όπως για παράδειγμα στα κέντρα – τόπους ορισμένων δήμων τα οποία ενδυναμώνονται και αποκτούν τοπικές οικονομίες υπερτοπικού χαρακτήρα με ποικίλες ιεραρχήσεις και εξειδικεύσεις.

Από την επικαιροποίηση των στοιχείων της τρέχουσας κοινωνικοοικονομικής κατάστασης της Περιφέρειας των 21 και μάλιστα από την εμπειρική και ποιοτική τους ερμηνεία προκύπτει εξ αρχής ότι η ανάπτυξη της Περιφέρειας των ΟΤΑ Β/Α Αττικής επηρεάζει συνολικά την ανάπτυξη της Περιφέρειας Πρωτευούσης, με βάση την αποδεδειγμένη διεθνώς μεθοδολογικά «επιρροή» των μητροπολιτικών περιοχών και των επιδράσεων των μεγαλουπόλεων, συμβάλλοντας αφενός στην ανασυγκρότηση και στον συμπληρωματικό εμπλουτισμό του οικιστικού και κοινωνικοοικονομικού χάρτη της χώρας και αφετέρου, στην ανασυγκρότηση του παραγωγικού, ενεργειακού και τεχνολογικού ιστού προδιαγράφοντας σε μμεγάλο βαθμό την ποσότητα αλλά και την «ποιότητα» του στρατηγικού αναπτυξιακού σχεδιασμού της Αττικής.

Επιπλέον, οι επιπτώσεις από τον οξύτερο διεθνούς οικονομικού ανταγωνισμού, διαπερνούν όλα τα επίπεδα της ανάπτυξης των οικισμών και των Περιφερειών και μπορούν να διαφανούν στη μη ισόρροπη ανάπτυξη ακόμη και γειτονικών περιοχών.

4.7.1 Η Εθνική στρατηγική ανάπτυξης και οι τοπικές κοινωνίες

Ο κεντρικός ρόλος της Περιφέρειας Αττικής, είχε αναγνωρισθεί στα προγραμματικά υποστηρικτικά κείμενα του Γ' ΚΠΣ.⁵⁵

Τα κείμενα αυτά συνέκλιναν «...στην ανάδειξη του διεθνούς ρόλου της χώρας και στην προσέλκυση καινοτομικών δραστηριοτήτων και τεχνολογιών αιχμής...», ενώ αναφερόταν ότι «η πολυκεντρική δομή θα ενισχυθεί αφενός με τη διεύρυνση του περι-

⁵⁵ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΟΥ ΥΟ.ΟΙ.Ο ΓΙΑ ΤΟ Γ' ΚΠΣ, 1998.

φερειακού και διαπεριφερειακού ρόλου ορισμένων δυναμικών αστικών κέντρων και, αφετέρου, με τη διάχυση της νέας δυναμικής που αναπτύσσουν οι μητροπολιτικές περιοχές της Αθήνας σε διευρυμένες λειτουργικές περιφέρειες επιρροής τους, που υπερβαίνουν τα διοικητικά όρια των περιφερειών και περιλαμβάνουν πολλά αστικά κέντρα εντός και εκτός συνόρων της χώρας».

Οι επιδόσεις των χωρών, των περιφερειών αλλά και των τοπικών αυτοδιοικήσεων διέπονται και προσδιορίζονται άμεσα από τις παρακάτω οκτώ διαφορετικές κατευθύνσεις-προκλήσεις, οι οποίες αντιστοιχούν σε ισάριθμους στόχους της.

Στρατηγική της Λισσαβώνας:

1. Κοινωνία της Πληροφορίας,
2. Καινοτομία, Έρευνα και Ανάπτυξη,
3. Απελευθέρωση της Αγοράς (Ενιαία Αγορά, Κρατικές Ενισχύσεις),
4. Δίκτυα (Επικοινωνίες, Υποδομές και Μεταφορές)
5. Αποδοτικές και ολοκληρωμένες οικονομικές υπηρεσίες,
6. Επιχειρηματικό περιβάλλον (Συνθήκες ίδρυσης επιχειρήσεων, Ρυθμιστικά εμπόδια),
7. Κοινωνική συνοχή (Δια βίου εκπαίδευση, Εκατοχρονισμός κοινωνικής προστασίας),
8. Αειφόρος ανάπτυξη (Περιβάλλον, Κλιματικές αλλαγές).

Η Στρατηγική της Λισσαβώνας είναι η καλύτερη απάντηση στις νέες προκλήσεις για τη διατήρηση του κοινωνικού προτύπου και την εκπλήρωση των νέων στόχων της ΕΕ, δηλαδή για μία Ευρώπη επικεντρωμένη στην καινοτομία και την υψηλή τεχνολογία, η οποία θα παράγει πλούτο και νέες θέσεις εργασίας.

Το πρόβλημα ως τώρα έγκειται στην κατανόησή της και στον τρόπο και τη διαδικασία υλοποίησής της.

Πράγματι, σε επίπεδο Περιφέρειας Αττικής, η αξιοποίηση του μητροπολιτικού χαρακτήρα, η οποία –σύμφωνα με το προγραμματικό κείμενο της περιόδου 2000-2006- διασφαλίζει την «εδραίωση» και την «καταξίωση» της Περιφέρειας στο Ευρωπαϊκό και Μεσογειακό καταμερισμό του ανταγωνισμού, έλαβε προγραμματικά μόνο το 28% των πόρων (407,5 Μ€) και διατηρήθηκε στο πλαίσιο της αναθεώρησης με ελαφριά ποσοστιαία αύξηση (464,4 Μ€ ή 30% των πόρων). Με αυτό τον τρόπο, ως αποτέλεσμα, οι

«ειδικές στρατηγικές» σχετικά με δράσεις για την καινοτομία και την απασχόληση εμφανίζουν σημαντική υστέρηση και έλλειψη συνοχής.⁵⁶

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η διάγνωση και ιεράρχηση των κοινωνικών και οικονομικών θεμάτων και κατ'επέκταση η «νέα» στρατηγική των Δήμων και της Περιφέρειας των 21 οφείλει να εξειδικευθεί και να επικεντρωθεί στη «μετάβαση» από την «Δημοτική Περιφέρεια» του 2006 στην «Περιφέρεια του Σύνδεσμου των ΟΤΑ» του 2020, με γνώμονα ισόρροπη παραγωγή, προαγωγή, διάχυση και αξιοποίηση τεχνογνωσίας και καινοτομίας, την προσέλκυση και διοίκηση σύγχρονων επενδύσεων, την κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων και την δυνατότητα «μεταφοράς» της αναπτυξιακής γνώσης σε τοπικό επίπεδο.

4.8 ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΣΣΑ) 2007-2013⁵⁷

4.8.1 Το ΕΣΣΑ και ο σύνδεσμος των 21 ΟΤΑ

Ο σχεδιασμός και η εξειδίκευση της ανάπτυξης κατά την 4η προγραμματική περίοδο βασίζεται σε συγκεκριμένους Στρατηγικούς Στόχους – Άξονες Ανάπτυξης.

Κατά συνέπεια, για όλους τους Δήμους της περιοχής του συνδέσμου τίθεται επί τάπητος ο συντονισμός της πολιτικής συνοχής με τις υπόλοιπες εθνικές πολιτικές, ιδιαίτερα με τη δημοσιονομική πολιτική, την πολιτική απασχόλησης και την περιβαλλοντική πολιτική.

Υπάρχει λοιπόν ανάγκη ανά ΟΤΑ για μία πρώτη σαφή ταξινόμηση στόχων, προτεραιοτήτων και πηγών χρηματοδότησης αντίστοιχη των πολιτικών που ορίζει το ΕΣΣΑ.

Ο Σύνδεσμος των 21 ακολουθώντας τις βασικές γραμμές της περιφέρειας Αττικής μπορεί να αναπτύξει ένα «σύνθετο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα», χρησιμοποιώντας και αναδεικνύοντας ένα μοναδικό «μείγμα»:

- στρατηγικών επιχειρηματικών συμμαχιών και δικτύων με διεθνή προοπτική,
- της κοινωνίας και της γνώσης, παράγοντας εξειδικευμένα «προϊόντα» που να κατοχυρώνουν την ελκυστικότητα της περιοχής ως επενδυτικού τόπου και την σοβαρή προστιθέμενη αξία των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων μπορούν να φιλοξενηθούν.

⁵⁶ ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ ΥΠ.ΟΙ.Ο, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2004.

⁵⁷ ΔΟΜΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΕΝΟΨΕΙ ΤΟΥ 1^{ου} ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007-2013, ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.

- σύνδεσης τοπικών κοινωνικών δράσεων με θέμα τον πολιτισμό με έμφαση στη νεωτερικότητα και στη χρήση νέων τεχνολογιών.

Επίσης πρέπει να ακολουθηθεί η σαφή πρόθεση της Περιφέρειας Αττικής για συνδυασμένη κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων, κύρια μέσω των Συμπράξεων Δημοσίου-Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ)⁵⁸.

4.9 ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ⁵⁹

Οι βασικές προτεραιότητες της Περιφέρειας συστηματοποιούνται σε τέσσερις «κεντρικούς» και δύο συμπληρωματικούς Άξονες Προτεραιοτήτων. Οι «κεντρικοί» Άξονες Προτεραιοτήτων έχουν ως εξής:

I. Αειφόρος ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στη Μητροπολιτική Αττική:

- Στρατηγική και Λειτουργική Ολοκλήρωση των βασικών μεταφορικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών και τεχνολογικών υποδομών που ενισχύουν την Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα, αναβαθμίζουν το περιβάλλον, διασφαλίζουν τη βιώσιμη και ισόρροπη ανάπτυξη της Αττικής.

II. Βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος - Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας:

- Ενίσχυση και Προαγωγή συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας με έμφαση στην τουριστική ανάπτυξη, τις τεχνολογικές υποδομές (π.χ. δίκτυα ευρυζωνικότητας) και την καινοτομία, που ενισχύουν την εξωστρέφεια της Περιφέρειας.
- Συστηματική τόνωση της επιχειρηματικότητας, ιδίως των ΜΜΕ (μεταποίηση, τουρισμός, πληροφορική, ρομποτική κ.ο.κ.), και διευκόλυνση της εισόδου νέων επιχειρήσεων σε νέους κλάδους με προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Ειδικές δράσεις ενίσχυσης της Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας.

III. Ανάδειξη του ρόλου του «Συνδέσμου»: Ενίσχυση της Διαπεριφερειακής Συνεργασίας και Δράσεις Δικτύωσης.

- Εφαρμογή καινοτόμων δράσεων διακρατικής συνεργασίας, μέσω δικτύων διακρατικής συνεργασίας με κοινά προβλήματα, προτεραιότητες και ευκαιρίες ανάπτυξης,

⁵⁸ ΣΔΙΤ: Νόμος 3389/2005.

⁵⁹ 1^η και 2^η ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΟΥ ΥΠ.ΟΙ.Ο ΓΙΑ ΤΟ ΕΣΣΑ.

με στόχο την προώθηση της «έρευνας και ανάπτυξης», την κοινωνία της γνώσης, τη αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων.

- Ενίσχυση της διαπεριφερειακής συνεργασίας, για ανταλλαγές, συνεργασία και δικτύωση των Μητροπόλεων και των περιφερειών της Ευρώπης και της χώρας με την Αττική Μητρόπολη.

IV. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προαγωγή της απασχολησιμότητας.

- Δημιουργία αφενός, νέων και ποιοτικών θέσεων εργασίας σε συνδυασμό με τη διασφάλιση ευελιξίας στη βελτίωση των δεξιοτήτων των εργαζομένων διαφόρων ομάδων στόχου, μεταξύ των οποίων και των στελεχών της διοίκησης και αφετέρου, στη συστηματική διασύνδεση της νεανικής και γυναικείας επιχειρηματικότητας με την εκπαίδευση και την δια βίου κατάρτιση.
- Ειδικές και εντοπισμένες δράσεις αντιμετώπισης των φαινομένων αποκλεισμού από την αγορά εργασίας ευαίσθητων ομάδων του πληθυσμού (νέοι, γυναίκες μετανάστες και παλιννοστούντες), μέσω της προσαρμογής και αναπροσαρμογής των δεξιοτήτων, της ανάπτυξης μηχανισμών πρόσβασης στην αγορά εργασίας, δράσεων ευαισθητοποίησης και προσαρμοστικότητας εργοδοτών και εργαζομένων.

Οι απαιτήσεις που τίθενται από το πλαίσιο της περιόδου 2007-2013 τόσο για το Σύνδεσμο των 21 Δήμων, όσο και για κάθε ΟΤΑ ξεχωριστά, αναζητούν την αυξημένη δεσμευτικότητα του σχεδιασμού για την εξασφάλιση της ανάπτυξης και την αποτελεσματική λειτουργία των Συστημάτων Διαχείρισης και Ελέγχου.

Για τους ΟΤΑ, μια αναπτυξιακή στρατηγική προσανατολισμένη προς την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα πρέπει να είναι στοχευμένη, ιεραρχημένη και συνθετική.

4.10 ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007 – 2013

4.10.1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ

Παράμετρος για την κατάρτιση της αναπτυξιακής στρατηγικής και της στοχοθέτησης του ΠΕΠ Αττικής 2007-2013 είναι η εξυπηρέτηση του αναπτυξιακού

οράματος της Περιφέρειας, όπως αναδείχθηκε στο Αναπτυξιακό της Συνέδριο, στο οποίο συμπυκνώνεται η βούληση των φορέων της κοινωνίας, των πολιτών, της Αυ-

τοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, αποτελώντας ταυτόχρονα και εθνικό στόχο, όπως αυτός αποτυπώνεται στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, που είναι «*Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΩΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ*» και το οποίο αποτελεί και το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας Αττικής για τη νέα προγραμματική περίοδο. Επίσης, και με δεδομένο ότι η προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την οικονομική και κοινωνική συνοχή ρυθμίζεται από την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη, τόσο το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα συνολικά όσο και το στρατηγικό του όραμα είναι σαφώς σε πλήρη ευθυγράμμιση με τους 4 πυλώνες της συγκεκριμένης στρατηγικής (Προστασία του Περιβάλλοντος, Κοινωνική Δικαιοσύνη και Συνοχή, Οικονομική ευημερία, Ανάλυση των διεθνών ευθυνών μας), όπως αυτό τεκμηριώνεται και από την σχετική Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Η εξυπηρέτηση του οραματικού στόχου βρίσκεται στο επίκεντρο του αναπτυξιακού σχεδιασμού για την νέα προγραμματική περίοδο, συμβάλλοντας σημαντικά στην επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος, διασφαλίζοντας παράλληλα την συνέχιση των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και την επίτευξη των στόχων της αναθεωρημένης στρατηγικής της Δισσαβόνας. Για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος τίθενται 4 γενικοί στόχοι οι οποίοι αναφέρονται παρακάτω.

4.11 ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013

Η επιλογή των γενικών στόχων του ΠΕΠ 2007 – 20013 γίνεται με γνώμονα:

- Την εξυπηρέτηση του αναπτυξιακού οράματος της Περιφέρειας Αττικής.
- Τις κατευθυντήριες γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση της Ε.Ε
- Την Εθνική Αναπτυξιακή πολιτική, όπως αποτυπώνεται στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013 (ΥΠΟΙΟ, Μάρτιος 2007).
- Τη συμβολή στην επίτευξη των στόχων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) 2005 – 2008
- Τις κατευθύνσεις της Ε.Ε για το ρόλο των πόλεων στην Ανάπτυξη και την Απασχόληση.

4.11.1 Γενικός Στόχος 3: Η βελτίωση της ποιότητας ζωής και η προστασία του περιβάλλοντος

Ο τομέας του Περιβάλλοντος συνολικά για τη χωρική ενότητα της Αττικής θα ενισχυθεί από κοινού από το τομεακό ΕΠ «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» και το ΠΕΠ. Στην Περιφέρεια Αττικής για την αειφόρο διαχείριση του περιβάλλοντος έμφαση θα δοθεί σε υποδομές διαχείρισης των υγρών και στερεών αποβλήτων για την εναρμόνιση με τις σχετικές οδηγίες της Ε.Ε., στη μείωση των κινδύνων από τεχνολογικούς κινδύνους και φυσικές καταστροφές με προτεραιότητα στην αναβάθμιση της αντιπλημμυρικής προστασίας. **Η επίτευξη των στόχων αυτών προϋποθέτει και την άσκηση συνεπούς περιβαλλοντικής πολιτικής μέσω της δημιουργίας μηχανισμών και μέσων και στην ενίσχυση των φορέων και θεσμών ελέγχου και άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής. Θα εφαρμοστεί το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την προστασία και τη διαχείριση της Φύσης και της Βιοποικιλότητας 2007-2013.** Ιδιαίτερο ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί, είναι το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής. Ως μέτρο αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, είναι χαρακτηριστική αλλά ίσως όχι αρκετή η υιοθέτηση του Πρωτοκόλλου του Κιότο, Ο συγκεκριμένος γενικός στόχος συμβάλλει στην προώθηση των ακόλουθων θεματικών προτεραιοτήτων που είναι:

- **Περιβάλλον**, με έμφαση στην υποδομή για τη διαχείριση των υγρών και στερεών αποβλήτων σε εναρμόνιση με τις σχετικές οδηγίες της Ε.Ε, την υδροδότηση, την προαγωγή της βιοποικιλότητας,

- **Πρόληψη κινδύνων από φυσικές καταστροφές**, τομέα που η Περιφέρεια Αττικής παρουσιάζει υψηλή επικινδυνότητα (πυρκαγιές, πλημμύρες).

Κοινωνία της Πληροφορίας μέσω

- Της κοινωνίας της πληροφορίας για τον πολίτη, μέσω της ανάπτυξης ψηφιακών υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του στις σχέσεις του με την Κεντρική Διοίκηση και την Αυτοδιοίκηση με στόχο τη βελτίωση της καθημερινής του ζωής.

Οι ανωτέρω προτεραιότητες εξειδικεύουν για την Περιφέρεια Αττικής τη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ «Ελκυστικότητα της Ελλάδος και των Περιφερειών της ως τόπων επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» στο τομέα του περιβάλλοντος.

4.12 ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013

Με βάση της επιλεχθέντες γενικούς- στόχους του Προγράμματος της τις θεματικές και χωρικές προτεραιότητες διαμορφώνονται οι Άξονες Προτεραιότητας του Προγράμματος, που είναι:

Άξονας Προτεραιότητας 2: Αειφόρος Ανάπτυξη και Βελτίωση της Ποιότητας ζωής

Στον Άξονα περιλαμβάνονται παρεμβάσεις για την ορθολογική και περιβαλλοντικά αποδεκτή και με βάση τις σχετικές οδηγίες της Ε.Ε, διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, την ορθολογική διαχείριση υδάτινων πόρων, την πρόληψη και αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων Ο Άξονας Προτεραιότητας εξυπηρετεί κατά προτεραιότητα τους Γενικούς Στόχους «Βελτίωση της ποιότητας ζωής και της προστασίας του περιβάλλοντος» και «Δημιουργία προϋποθέσεων για καλύτερες και περισσότερες θέσεις εργασίας.

4.13 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013

Η χρηματοδότηση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Αττικής 2007- 2013 από πόρους Κοινοτικής Συνδρομής (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης – ΕΤΠΑ) ανέρχεται σε ποσό της τάξης των 2.438.000.000 €.

Συνδυασμός Στοιχείων των ΕΠΟΠ με το ΕΣΠΑ

Αναφέρονται στη συνέχεια δράσεις και μέτρα τα οποία συνδυάζουν στοιχεία από τα ΕΠΟΠ (Ειδικά Προγράμματα Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων) και με τα οποία οι Ο.Τ.Α. μπορούν να συμμετέχουν στο ΕΣΠΑ, ως φορείς υλοποίησης στρατηγικής και ανάπτυξης.

4.14 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Οι ευρωπαϊκές στρατηγικές κατευθύνσεις δίνουν ιδιαίτερο βάρος στο ρόλο των περιφερειακών και τοπικών αρχών, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αειφόρο ανάπτυξη.

Στο κεφάλαιο «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» του Ε.Σ.Π.Α., γίνεται αναλυτική παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης, των αναπτυξιακών αναγκών, του αναπτυξιακού οράματος, των προτεραιοτήτων και των μέτρων πολιτικής.

Οι Ο.Τ.Α. σύμφωνα με προηγούμενη εμπειρία, έχουν επιδείξει δράσεις σε θέματα όπως:

- Διαχείριση υδατικών πόρων και αστικών λυμάτων
- Διαχείριση στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων
- Μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης
- Προστασία – αποκατάσταση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος – Προστατευόμενες περιοχές
- Προστασία – αποκατάσταση και αναβάθμιση της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών – Περιβαλλοντική Εκπαίδευση – Διασφάλιση της πρόσβασης σε Εθνικό Δίκτυο Περιβαλλοντικής Πληροφορίας
- Προστασία φυσικών και ενεργειακών πόρων – Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
- Πρόληψη φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών – Πολιτική Προστασία
- Βελτίωση της οικολογικής ποιότητας της παραγωγής και της κατανάλωσης προϊόντων και υπηρεσιών – Ασφάλεια Τροφίμων
- Αναβάθμιση δεξιοτήτων του Ανθρώπινου Δυναμικού σε θέματα περιβαλλοντικής έρευνας, προστασίας και διαχείρισης – Υποβοήθηση του Τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας σε περιβαλλοντικές δραστηριότητες κλπ.

Ενδεικτικά Μέτρα των Ο.Τ.Α. που εντάσσονται στα πλαίσια του ΕΣΠΑ είναι:

- Ορθολογικός σχεδιασμός των χρήσεων γης και λήψη μέτρων για την εφαρμογή του.
- Χωροταξικά και πολεοδομικά σχέδια.
- Βελτίωση της διαχείρισης του νερού και των στερεών και υγρών αποβλήτων (αστικών, αγροτικών και βιομηχανικών). Έμφαση στην ενημέρωση των πολιτών και στην ανακύκλωση.
- Κατασκευή έργων και λήψη μέτρων στις προστατευόμενες περιοχές. Έργα προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος.
- Αποκατάσταση και αξιοποίηση υποβαθμισμένων βιομηχανικών χώρων, ανάπλαση υποβαθμισμένων βιομηχανικών / βιοτεχνικών περιοχών.

- Διατήρηση και ανάπτυξη της ιστορικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Έργα και μέτρα βελτίωσης του αστικού περιβάλλοντος και των δομημένων περιοχών.
- Ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών ενέργειας και πραγματοποίηση επενδύσεων για την εξοικονόμηση ενέργειας.
- Τεχνικά έργα και μέτρα πρόληψης των κινδύνων. Πολιτική προστασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5. ΝΕΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

5.1. ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ένα από τα ποιο επείγοντα προβλήματα που απαιτούσαν κοινή πολιτική ήταν εκείνο της εξάλειψης των βιομηχανικών και αστικών απορριμμάτων. Ακόμη και αν οι οχλητικές επιδράσεις των αποβλήτων δεν ξεπερνούσαν τα πλαίσια μίας περιοχής, μια ευρωπαϊκή δράση θα ήταν αναγκαία. **Η εξάλειψη ή η ανακύκλωση των απορριμμάτων**⁶⁰ απαιτούσε υψηλές δαπάνες και προκαλούσε διαφορές στις συνθήκες παραγωγής και διανομής ορισμένων αγαθών μέσα στην κοινωνική αγορά. Τα ποιο σημαντικά για την Κοινότητα ήταν φυσικά τα απόβλητα των οποίων η εξάλειψη, λόγω της τοξικότητας, της μη βιοδιασπασιμότητάς τους, του όγκου τους ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο, απαιτούσαν λύσεις που ξεπερνούσαν τα πλαίσια μίας περιοχής ή ενός κράτους. Η διαχείριση των απορριμμάτων αποτελεί ένα από τα πλέον σύνθετα και δύσκολα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα μας, όπως και κάθε σύγχρονη κοινωνία. Με τα σημερινά δεδομένα, στη χώρα μας παράγουμε κάθε χρόνο περίπου 4.8 εκατομμύρια τόνους αστικών στερεών απορριμμάτων⁶¹ (απορρίμματα που προέρχονται από κατοικίες και εμπορικές δραστηριότητες), χωρίς να συμπεριλαμβάνονται στις ποσότητες αυτές τα απόβλητα της γεωργίας, του οικοδομικού τομέα και της βιομηχανίας. Με το Νόμο 2939/01 η πολιτική διαχείρισης των απορριμμάτων δεν αποτελεί μόνο αντικείμενο μιας τεχνικής διαδικασίας αλλά επιπλέον κοινωνικής και πολιτικής. Απαιτείται συνολική και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του προβλήματος. Απαιτούνται αλλαγές στις κοινωνικές συμπεριφορές και νοοτροπίες.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην οποία ανήκει η αρμοδιότητα της διαχείρισης των απορριμμάτων, οφείλει να προσαρμόσει την πολιτική της στις νέες μεθόδους διαχείρισης, να τηρήσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την εφαρμογή της νέας νομοθεσίας για την εφαρμογή της εναλλακτικής διαχείρισης, να συνεργασθεί με τα εγκεκριμένα

⁶⁰ Πηγή ΥΠΕΧΩΔΕ.

⁶¹ ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΣΗΣ, ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ: ΔΙΚΑΙΟ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ (9^η αναθ. Έκδοση) ΑΘΗΝΑ 2001 σελ 340.

συστήματα και να αναλάβει ενεργό ρόλο στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού στις νέες συνθήκες.

5.2 ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ⁶²

Στην πράξη, οι στόχοι της ανακύκλωσης καθορίζονται σε διάφορα επίπεδα. Αρχικά οι στόχοι τίθενται σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Η οδηγία 94/62 ορίζει του δείκτες ανακυκλωμένων υλικών μεταξύ 25 και 45% με ένα ελάχιστο 15% ανά υλικό, ποσοστά που εν τούτοις ισχύουν μόνο για τα απορρίμματα συσκευασιών.

Έπειτα, πρέπει κανείς να λάβει υπ' όψιν τη μεταφορά αυτών των στόχων ανακύκλωσης στην εθνική νομοθεσία των διάφορων κρατών μελών. Υπάρχουν αισθητές διαφοροποιήσεις επ' αυτού του θέματος (βλ. πίνακα 1).

Πίνακας 1: Επίσημοι δείκτες ανακύκλωσης απορριμμάτων συσκευασιών για το 2001 παγκοσμίως

Βέλγιο	50%
Δανία	50%
Φιλανδία	42%
Γαλλία	25-45%
Γερμανία	64-72%
Ιρλανδία	27%
Ισπανία	25-45%
Ιταλία	32-35%
Πορτογαλία	25% (2005)
Ολλανδία	60%
Ηνωμένο Βασίλειο	25%

Οι Δήμοι θα πρέπει να θέσουν αντικειμενικούς σκοπούς στο χρόνο και το χώρο (ανά περιοχή και ζώνη συλλογής) λαμβάνοντας υπ' όψιν πολλαπλές παραμέτρους. Στην

⁶² ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΟΙΚΙΑΚΩΝ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ: THE ASSOCIATION OF CITIES FOR RECYCLINE-BRUSSELS-KEΔKE ΑΘΗΝΑ 1997,σελ.10.

πράξη, οι σκοποί αυτοί θα καθορίζονται ανά «ανακυκλώσιμο υλικό» και όχι μόνο για τα απορρίμματα συσκευασίας. Ωστόσο, συνιστάται να γίνουν συγκεκριμένοι υπολογισμοί για τις συσκευασίες, λαμβάνοντας υπ' όψιν την προαναφερόμενη νομοθεσία. Κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού ενός προγράμματος επιλεκτικής συλλογής, μια πόλη που διαθέτει αποδοτικές εγκαταστάσεις για την ενεργειακή αξιοποίηση δεν θα προσεγγίσει το θέμα με τον ίδιο τρόπο που θα το έκανε μια πόλη όπου το σύνολο των απορριμμάτων της διατίθεται σε χώρο ταφής. Θα πρέπει επίσης να εξετασθεί εάν οι τοπικές ή οι περιφερειακές αρχές παρέχουν υποστήριξη στους Δήμους για να αναπτύξουν προγράμματα επιλεκτικής συλλογής. Εξάλλου, στο πλαίσιο της αρχής της συνυπευθυνότητας, αναμένεται επίσης ότι ο ιδιωτικός τομέας θα στηρίζει οικονομικά την τοπική αυτοδιοίκηση.

Στην πραγματικότητα, σε θέματα επιλεκτικής συλλογής και ανακύκλωσης παρεμβαίνουν πολυάριθμοι τοπικοί παράγοντες και προκύπτουν πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις. Πουθενά δεν μπορεί κανείς να συναντήσει το ίδιο πρότυπο σε πόλεις της ίδιας χώρας ή της ίδιας περιφέρειας. Ακόμα και μέσα στην ίδια πόλη, οι διάφορες φυσικές και κοινωνικο-οικονομικές πραγματικότητες που απαντώνται σε κάθε περιοχή δεν επιτρέπουν την εκτέλεση της επιλεκτικής συλλογής με τον ίδιο τρόπο και με τα ίδια αποτελέσματα παντού.

5.3 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ένα από τα μεγάλα σφάλματα που οφείλει να αποφύγει κανείς είναι η αντιμετώπιση των προβλημάτων του περιβάλλοντος από μια και μόνο οπτική γωνία. Είναι πολύ σημαντικό να γίνει η προσέγγιση των προβλημάτων με διάφορους τρόπους, δηλαδή, με μια πολυοργανική προοπτική που να συμπεριλαμβάνει το σχεδιασμό, τη νομοθεσία, τα οικονομικά κίνητρα, την ενημέρωση κτλ. Συνιστάται, επομένως, η δημιουργία διεπιστημονικής ομάδας για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της επιλεκτικής συλλογής, μιας ομάδας στην οποία οι δεξιότητες των υπευθύνων διαχείρισης απορριμμάτων, των νομικών, των οικονομολόγων, των πολιτικών μηχανικών, των στατιστικών και άλλων θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά.

Παρ' όλο που είναι γνωστό ότι η καταστολή δεν είναι η καταλληλότερη μέθοδος για την αποδοτική πολιτική, ωστόσο, θα πρέπει να εφαρμοστεί μια νομοθεσία σε

θέματα δημόσιας καθαριότητας και να υπάρξουν νομικοί περιορισμοί που θα υποχρεώσουν το κοινό να συμμετάσχει. Θα πρέπει, επίσης, τη νομοθεσία να συμπληρώσουν μηχανισμοί που θα παρακινούν το κοινό σε δράση, π.χ. φορολογικοί μηχανισμοί ή βραβεία συμμετοχής στα σχολεία. Οποσδήποτε η εξήγηση στο κοινό των σκοπών, των τρόπων και των αποτελεσμάτων της ανακύκλωσης θεωρείται μείζον ζήτημα για την εξασφάλιση ευρείας συμμετοχής. Η εφαρμοζόμενη πολιτική οφείλει να είναι όσο το δυνατόν πιο διαφανής, καθώς η ενημέρωση και η εκπαίδευση του κοινού αποτελούν προϋπόθεση για ένα αποδοτικό και αποτελεσματικό πρόγραμμα ανακύκλωσης. Είναι, επομένως, πολύ σημαντικό να υπάρχει μια πολυοργανική προσέγγιση για την επιλεκτική συλλογή, αλλά στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης θα πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στη δημιουργία νομοθετικών εργαλείων, διότι θα υπάρξουν άτομα που θα έχουν την τάση να αντιδράσουν στο νέο σύστημα διαχείρισης απορριμμάτων. Μόνο νομοθετικοί περιορισμοί μπορεί να είναι αποτελεσματικοί απέναντι σε αυτή την κατηγορία του κοινού. Έτσι συνιστάται μια γενική προσέγγιση του προβλήματος των απορριμμάτων καθώς και η καθιέρωση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου για την διαχείριση των απορριμμάτων και σε τοπικό επίπεδο. Ανάμεσα στους πρωταγωνιστές της ανακύκλωσης των απορριμμάτων, η τοπική αυτοδιοίκηση έρχεται σχεδόν πάντα πρώτη. Πράγματι, η τοπική αυτοδιοίκηση στις περισσότερες χώρες έχει την αποκλειστική νομική αρμοδιότητα για την εξασφάλιση της διαχείρισης των απορριμμάτων συσκευασίας, τουλάχιστον αυτών που παράγονται σε οικιακό επίπεδο. Ακόμα και αν η αρμοδιότητα αυτή δεν είναι νομοθετικά καθορισμένη, η τοπική αυτοδιοίκηση θεωρείται ότι θα πρέπει να αναλάβει όλες τις ευθύνες για την επίβλεψη της διαχείρισης των απορριμμάτων, δεδομένης της γενικής ευθύνης την οποία έχει ως προς όλες τις δραστηριότητες που ενδεχομένως θα είχαν επιπτώσεις στη ζωή της πόλης. Η τοπική αυτοδιοίκηση όμως δεν είναι ο μοναδικός πρωταγωνιστής στον τομέα της ανακύκλωσης απορριμμάτων. Πράγματι, χωρίς την ενεργή συνεργασία του πολίτη, των παραγωγών των αγαθών καθώς και των επιχειρήσεων ανακύκλωσης, η ανακύκλωση δεν θα ήταν εφικτή.

5.4 ΚΟΜΠΟΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

Το πρώτο πιλοτικό πρόγραμμα κομποστοποίησης έγινε στο Μαρούσι και ακολούθησαν οι δήμοι Ελευσίνας, Άνοιξης, Πετρούπολης, Μελισσίων και Αγίου Δημητρίου.

ου Τα τσόφλια των αυγών, το κατακάθι του καφέ, η σαλάτα που περίσσειε και το υπόλοιπο του φαγητού μας που είναι για πέταμα μπορούν παρά πολύ εύκολα να γίνουν λίπασμα για τα φυτά μας. Πρόκειται για το οικιακό λίπασμα που παράγεται πολύ εύκολα, από τα υπολείμματα της κουζίνας ή ακόμη και του κήπου μας.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση πετάμε όλο και περισσότερα απορρίμματα κάθε χρόνο. Από το 1995 μέχρι και το 1998, η ποσότητα των σκουπιδιών μας αυξήθηκε κατά 15%. Εάν συνεχίσουμε το τους ίδιους ρυθμούς έως το 2020, θα πετάμε 45% περισσότερα σκουπίδια από το 1995. Η χώρα μας, με κοινή υπουργική απόφαση, εναρμονίστηκε με την κοινοτική οδηγία, θέτοντας ως ποσοτικούς στόχους τη μείωση στα βιοαποικοδομήσιμα απόβλητα κατά 25%, 50% και 65%, σε σχέση με το 1995, μέχρι το 2010, το 2013, και το 2020 αντίστοιχα.⁶³ Η οικιακή κομποστοποίηση, που κάνει θραύση στην Ευρώπη, είναι η πιο εύκολη και οικονομική λύση. Σ' ένα ειδικό κάδο βάζουμε τα οργανικά υλικά της κουζίνας μας, προσθέτουμε φύλλα και κλαδιά με λίγο χώμα, στο οποίο βρίσκονται γαιοσκώληκες, βακτήρια και μύκητες. Ανακατεύουμε τα υλικά μας κατά τακτά διαστήματα και το πρώτο μας λίπασμα ή «κομπόστ» είναι έτοιμο σε λίγους μήνες.⁶⁴

5.4.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΟΜΠΟΣΤ

Πρόκειται για ένα φυσικό λίπασμα που όχι μόνο δεν επιβαρύνει το έδαφος, όπως τα χημικά λιπάσματα, αλλά το βελτιώνει, πετυχαίνοντας συγχρόνως και εξοικονόμηση νερού. Μ' αυτό τον τρόπο, συμμετέχουμε στον κύκλο της φύσης, καθώς όλα τα υλικά που μπαίνουν στον κάδο επιστρέφουν εκεί απ' όπου ξεκίνησαν: Στη γη. Το κομπόστ μπορούμε να το ρίξουμε σε δέντρα, θάμνους, εποχικά, αρωματικά ακόμα και σε λαχανικά. Σύμφωνα με τους επιστήμονες, δεν υπάρχει κίνδυνος για την υγεία μας, καθώς οι θερμοκρασίες που αναπτύσσονται κατά την κομποστοποίηση φθάνουν στους 650 C° με 700C°, όπου δεν επιβιώνει το σύνολο των παθογόνων οργανισμών που ενδέχεται να εισέλθει στο υπό κομποστοποίηση μείγμα. Ακόμη, ο κάτοχος του κάδου είναι αυτός που αποφασίζει τι θα ρίξει μέσα, άρα αυτός που καθορίζει την καθαρότητα του λιπάσματος.

⁶³ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ Τεύχος 3 ΑΘΗΝΑ 9/10/2008, σελ.24.

⁶⁴ Χρήσιμες οδηγίες στην ιστοσελίδα της Οικολογικής Εταιρείας. Ανακύκλωσης www.ecorec.gr/DocumentsOEA/composter.pdf.

5.4.2 ΟΙ ΔΗΜΟΙ ΠΟΥ ΠΡΩΤΟΠΟΡΗΣΑΝ

Το πρώτο πιλοτικό πρόγραμμα κομποστοποίησης έγινε στο Μαρούσι και ακολούθησαν οι δήμοι Ελευσίνας, Άνοιξης, Πετρούπολης, Μελισσίων και Αγίου Δημητρίου. Τα οργανικά αποτελούν το 40% με 60% των σκουπιδιών μας κατά βάρος και από 40% κατ' ελάχιστο, το 80% μπορούμε να το βάλουμε στο δικό μας κάδο. Με αυτό τον τρόπο, το κάθε νοικοκυριό μπορεί να διαχειριστεί μόνο του το 1/3 των σκουπιδιών του. Έτσι, ο κάθε δήμος, θα μαζεύει και θα θάβει λιγότερα απορρίμματα, με σημαντική μείωση του κόστους συλλογής, μεταφοράς και τελικής διάθεσης των απορριμμάτων, αυξάνοντας παράλληλα το χρόνο ζωής των ΧΥΤΑ. Στην Ελλάδα δημιουργήθηκαν δύο εργοστάσια κομποστοποίησης, ένα στα Άνω Λιόσια και ένα στην Καλαμάτα. Το πρώτο των Άνω Λιοσίων δεν κατάφερε να λειτουργήσει ποτέ και δουλεύει ακόμη πιλοτικά παράγοντας μέτρια ποιότητα κομπόστ, ενώ της Καλαμάτας, όπου λειτούργησε με διακοπές και προβλήματα λειτουργίας από το 1999, έχει παράγει μόνο 1 κιλό κομπόστ.

Τα τελευταία χρόνια μια σειρά έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων έχουν ενταχθεί σε διάφορα χρηματοδοτικά προγράμματα (ΕΠΠΕΡ, ΠΕΠ, ΕΤΕΡΠΣ, Ταμείο Συνοχής) και έχουν ολοκληρωθεί ή βρίσκονται σε στάδιο υλοποίησης. Στα έργα αυτά περιλαμβάνονται: 23 Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ), 2 Κέντρα Ανακύκλωσης Υλικών, 9 Σταθμοί Μεταφόρτωσης στερεών Αποβλήτων (ΣΜΑ) και ένα Εργοστάσιο Composting. Σημειώνεται εδώ η δυσκολία πολλών τοπικών κοινωνιών να αποδεχθούν την εγκατάσταση τέτοιων μονάδων στην περιοχή τους. Παράλληλα, έχουν παύσει να λειτουργούν πολλές ανεξέλεγκτες χωματερές, ενώ γίνονται έργα αποκατάστασης των χώρων.

5.5 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Τ.Α. ΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

5.5.1 Δράσεις που αναλαμβάνουν οι Δήμοι σε συνεργασία με ΜΚΟ και ΑΕΙ

Δεν είναι τυχαίο ότι, σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, σε όλες τις αποτελεσματικές μορφές διαχείρισης περιοχών «Natura» οι ΟΤΑ παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο. Η δημιουργία των προστατευομένων περιοχών, πολλές φορές στο παρελθόν, έχει δημιουργήσει τοπικές αντιδράσεις. Οφείλονται στο γεγονός ότι η περιβαλλοντική προστασία δεν συνδέθηκε με την τοπική κοινωνία, δεν επεξηγήθηκαν επαρκώς τα οφέλη και κυρίως η ώθηση που μπορεί να δώσει στην τοπική βιώσιμη ανάπτυξη. Οι προστατευόμενες περιοχές μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες: α) σε αυτές που έχουν

ήδη ενταχθεί σε φορείς διαχείρισης και β) σε όλες τις υπόλοιπες. Για την πρώτη κατηγορία υπάρχει σαφής χρηματοδότηση από το Γ' ΚΠΣ και σχετική πρόβλεψη χρηματοδότησης στο ΕΣΠΑ. Οι περιοχές αυτές αναμφιβόλου οικολογικής σημασίας, καλύπτουν μόλις λίγο παραπάνω από το 10% του συνόλου των προστατευόμενων περιοχών της χώρας.

5.5.2 Στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος

Για όλες τις υπόλοιπες προστατευόμενες περιοχές, οι οποίες δεν έχουν ενταχθεί σε φορείς διαχείρισης, προτείνεται να δημιουργηθεί ένα ειδικό επιχειρησιακό πρόγραμμα. Στόχος του προγράμματος θα είναι η προστασία των περιοχών «Natura» να γίνει κτήμα και αντικείμενο όλου του τοπικού πληθυσμού. Οι προστατευόμενες περιοχές να αποτελέσουν σημαντικούς πόλους ανάπτυξης αλλά και διάχυσης της καινοτομίας. Στην υλοποίηση αυτής της πολιτικής σημαντικό ρόλο έχει να παίζει η συνεργασία των ΟΤΑ, με τις περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και τα ΑΕΙ. Με βάση τα παραπάνω είναι φανερό ότι για να μπορέσει να είναι αποτελεσματική οποιαδήποτε πολιτική σχετική με τις προστατευόμενες περιοχές θα πρέπει να βασίζεται σε αρχές όπως η διαφάνεια, η αποκέντρωση και η συμμετοχή.

5.5.3 Οι άξονες του Προγράμματος

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα θα έχει τέσσερις βασικούς άξονες:

- 1) Ενημέρωση- ευαισθητοποίηση,
- 2) Παρακολούθηση υπό προστασία πληθυσμών, αποκατάσταση, αναβάθμιση,
- 3) Υιοθεσία περιοχών, επιτήρηση, πρόληψη, φύλαξη,
- 4) Προώθηση της τοπικής βιώσιμης ανάπτυξης.

Τελικοί δικαιούχοι

Τελικοί δικαιούχοι του Προγράμματος θα είναι οι ΟΤΑ, στα διοικητικά όρια των οποίων υπάρχουν προστατευόμενες περιοχές, που δεν έχουν ενταχθεί σε φορείς διαχείρισης. Τονίζεται ότι ο αριθμός των ΟΤΑ εντός των διοικητικών ορίων των οποίων υπάρχουν προστατευόμενες περιοχές ανέρχεται στους 612.

5.5.4 Δράσεις του Προγράμματος

- Ενημέρωση - ευαισθητοποίηση, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει εκδόσεις φυλλαδίων, εντύπων, αφισών, δημιουργία ημερίδων, περιπτέρων, κέντρων ενημέρωσης, ενημερώσεις στα σχολεία, διαγωνισμούς σχολικής περιβαλλοντικής εφημερίδας ή έκθεσης με θέμα την προστασία των περιοχών. Η δράση αυτή θα καλύπτει το 10% του συνολικού προϋπολογισμού
- Παρακολούθηση (monitoring), αποκατάσταση, αναβάθμιση. Δηλαδή καταγραφή πληθυσμών, αποτύπωση βιοποικιλότητας, καθαρισμός και διατήρηση περιοχών, ήπιες παρεμβάσεις αποκατάστασης και αναβάθμισης.

Η δράση αυτή θα καλύπτει το 30% του συνολικού προϋπολογισμού

- Υιοθεσία περιοχών, επιτήρηση, πρόληψη, φύλαξη.
- Ενεργοποίηση εθελοντών, δασοπροστασία. Η δράση αυτή θα καλύπτει το 30% του συνολικού προϋπολογισμού.
- Προώθηση της τοπικής βιώσιμης ανάπτυξης.

Περιλαμβάνει τη δημιουργία γραφείου ενημέρωσης για κοινοτικά και άλλα προγράμματα σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Υποστηρικτικές δράσεις σε επιχειρηματικές πρωτοβουλίες που σχετίζονται με τις προστατευόμενες περιοχές (οικολογική πιστοποίηση, προώθηση βιολογικών καλλιεργειών- προϊόντων, πράσινο «Επιχειρείν») και δημιουργία δικτύου ανταλλαγής τεχνογνωσίας στη διαχείριση μορφών βιώσιμης ανάπτυξης. Η δράση αυτή θα καλύπτει το 30% του συνολικού προϋπολογισμού.

Προδπόθεση για την υλοποίηση

Σημειώνεται ότι οι ΟΤΑ που θα ενταχθούν στο πρόγραμμα θα πρέπει να καλύπτουν το σύνολο των δράσεων με τη διάρθρωση του προϋπολογισμού τους όπως παραπάνω αναφέρεται.

Χρηματοδότηση του Προγράμματος

Το πρόγραμμα θα είναι συνολικού ύψους 10 εκ. €. Η χρηματοδότηση του θα προέρχεται από τα σχετικά κονδύλια του ΕΤΕΡΠΣ.

Διάρκεια

Το πρόγραμμα θα είναι διετές, Μάρτιος 2009- Μάρτιος 2011.

5.6 ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση θέτει στις πρώτες θέσεις των πολιτικών της τη προστασία του περιβάλλοντος και την αειφορική διαχείριση των τοπικών υποθέσεων. Μεριμνά καθημερινά μέσα από τις αρμοδιότητες και τις πολιτικές της, να συμβάλλει ουσιαστικά στη περιβαλλοντική προστασία και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών ερχόμενη σε σύγκρουση πολλές φορές με οργανωμένα οικονομικά συμφέροντα με κατεστημένες αντιλήψεις.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δίνουν τη καθημερινή μάχη της προστασίας τους παρά το γεγονός ότι δεν διαθέτουν ούτε ουσιαστικές αρμοδιότητες, ούτε και ενεργό ρόλο στους φορείς διαχείρισης των περιοχών αυτών.

Οι φορείς διαχείρισης συγκροτούνται και λειτουργούν υπό τη κρατική διοίκηση και ταυτόχρονα ο ρόλος των τοπικών φορέων και της Αυτοδιοίκησης περιορίζεται σε μια απλή εκπροσώπηση στο Διοικητικό Συμβούλιο του φορέα. Την εικόνα αυτή συμπληρώνει η έλλειψη ολοκληρωμένων μέτρων και σχεδίων διαχείρισης, ώστε να μη χάνονται οι ευκαιρίες για ανάπτυξη και καινοτόμες δράσεις.

Είναι ανάγκη λοιπόν να πολλαπλασιαστούν τις προσπάθειές και να αξιοποιηθούν στο έπακρο οι δυνατότητες προστασίας που παρέχει η διεθνής και Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Η υποστήριξη της λειτουργίας των προστατευόμενων περιοχών και η ανάληψη περισσότερων πρωτοβουλιών διεκδίκησης πόρων με ποιοτικά χαρακτηριστικά που να ανταποκρίνονται πλήρως στους όρους επιλεξιμότητας που θέτουν τα εθνικά ή κοινοτικά προγράμματα, αλλά και αποτελεσματική και ορθή αξιοποίησή τους είναι απαίτηση των καιρών. Η σωστή παρέμβαση στο πεδίο των υδροβιότοπων θέτει τις σωστές βάσεις για αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων τους. Παράλληλα, προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για τη γενικότερη κατάσταση της οικολογικής ισορροπίας μιας περιοχής.

Μεμονωμένες δράσεις και προγράμματα παρακολούθησης που στην πλειοψηφία τους σχεδιάζονται από περιβαλλοντικές οργανώσεις και σπανιότερα από τοπικές αρχές (π.χ. προγράμματα LIFE-φύση) είναι αυτά που υλοποιούνται κυρίως στη χώρα μας.

Ωστόσο η Πολιτεία πρέπει να αναλάβει περισσότερες ευθύνες για τη βελτίωση της κατάστασης των υδροβιότοπων και την αειφορική διαχείρισή τους και σε αυτό πρέπει να εμπλακεί ολόκληρη η κοινωνία και ιδιαίτερα οι τοπικοί φορείς.

5.7 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑ- ΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Καταληκτικά είναι ανάγκη να υπάρξει ένα σαφές χρονοδιάγραμμα και να δοθεί απόλυτη προτεραιότητα στα εξής ζητήματα:

- Πρέπει να ολοκληρωθεί η διαδικασία έκδοσης Προεδρικών Διαταγμάτων για τις προστατευόμενες περιοχές.
- Να ληφθούν ουσιαστικά μέτρα για τη βελτίωση εφαρμογής της κείμενης νομοθεσίας ιδίως στους τομείς της διαχείρισης και καταπολέμησης της μόλυνσης υδατίνων σωμάτων, της καταπάτησης δημοσίων εκτάσεων, της ανάταξης καμένων περιοχών και υποβαθμισμένων λιμναίων οικοσυστημάτων.
- Να προωθηθούν οι διαδικασίες υπογραφής Διακρατικών Συμφωνιών για τη διασυννοριακή ρύπανση, με έμφαση στους διεθνείς ποταμούς Αξιό, Νέστο, Στρυμόνα, Έβρο καθώς και περιφερειακών συμφωνιών διακρατικής συνεργασίας φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στα πρότυπα των «ευρωπαϊκών».
- Να ενταθούν οι διαδικασίες για τη βελτίωση της απορρόφησης περιβαλλοντικών κονδυλίων από τα ΚΠΣ.
- Να θεσμοθετηθεί ειδική εισαγγελία περιβάλλοντος.
- Να ενισχυθούν από την Πολιτεία οι Φορείς Διαχείρισης αστικών στερεών και υγρών αποβλήτων, ώστε να παύσει η σοβαρή επιβάρυνση των οικοσυστημάτων από τις ανεξέλεγκτες απορρίψεις.
- Να αναβαθμιστεί, με θεσμοθετημένο τρόπο, ο διάλογος και η συνεργασία μεταξύ της Διοίκησης και των πολιτών για ζητήματα Περιβάλλοντος, τόσο σε ότι αφορά την ευαισθητοποίηση των πολιτών, όσο και σε ότι αφορά τη συμβολή τους στην εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας.
- Τέλος, ένα επίκαιρο και θεμελιώδες αίτημα για την ίδρυση αυτοτελούς Υπουργείου Περιβάλλοντος.

5.8 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ»

Μείωση εκπομπών ρύπων και ενεργειακή αποδοτικότητα υποδομών

Το Επιχειρησιακό πρόγραμμα «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ» είναι αποτέλεσμα του Υπουργείου Ανάπτυξη, της ΚΕΔΚΕ και του Ινστιτούτου Τοπικής Αυτοδιοίκησης και αποβλέπει στην ενεργειακή αποδοτικότητα στις υποδομές και λειτουργίες των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στη μείωση των εκπομπών ρύπων, την αναβάθμιση των κτηρίων, τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος κ.α. Κάθε Δήμος, που θα κριθεί επιλέξιμος σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια επιλεξιμότητας, θα υποβάλει Σχέδιο Δράσης για υλοποίηση Δράσεων Εξοικονόμησης Ενέργειας. Στο Σχέδιο θα προσδιορίζονται και θα καταγράφονται παρεμβάσεις που θα χρηματοδοτηθούν από το πρόγραμμα «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ». Κάθε Δήμος θα υποβάλει ένα Σχέδιο Δράσης για έναν ή περισσότερους άξονες δράσεων.

5.8.1 Αντικείμενο του Προγράμματος «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ»

Αντικείμενο του Προγράμματος είναι η εφαρμογή δράσεων και αποδεδειγμένων καλών πρακτικών για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης στο αστικό περιβάλλον με έμφαση στον κτιριακό τομέα (δημοτικά κτίρια) και στην αναβάθμιση των κοινόχρηστων χώρων και δευτερευόντως στον τομέα των δημοτικών και ιδιωτικών μεταφορών και στις ενεργοβόρες δημοτικές εγκαταστάσεις μέσω της υλοποίησης τεχνικών παρεμβάσεων και δράσεων ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης πολιτών, Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εταιρειών και φορέων. Σε ότι αφορά στα Δημοτικά κτίρια προβλέπονται έργα αναβάθμισης υφιστάμενων κτιρίων (μελέτη, κατασκευή) στο κτιριακό κέλυφος, στις εγκαταστάσεις ΗΜ (θέρμανση / κλιματισμός), στον φωτισμό (τεχνητό και φυσικό), στην εγκατάσταση Συστήματος Ενεργειακής διαχείρισης (Building Energy Management System - BEMS). Τα αναμενόμενα οφέλη από την εφαρμογή των παραπάνω είναι η εξοικονόμηση ενέργειας για θέρμανση έως και 40%, και έως 30% για ψύξη ανάλογα και με την επιμέρους παρέμβαση που θα πραγματοποιηθεί. Σε ότι αφορά στους κοινόχρηστους χώρους το Πρόγραμμα προβλέπει τεχνικά έργα για τον δημοτικό φωτισμό (φωτιστικά, λαμπτήρες και σύστημα διαχείρισης) και για τη βελτίωση του μικροκλίματος σε πεζοδρόμια, πλατείες, περιβάλλοντα χώρο δημοτικών εγκαταστάσεων. Επιλεγμένες παρεμβάσεις θα γίνουν και στον τομέα των μεταφορών και της αστικής κινητικότητας. Ειδικότερα θα αφορούν περιορισμένες επεμβάσεις για βελτίωση ενεργειακής απόδοσης και περιβαλλοντικής επίδοσης ήδη κυκλοφορούντων βαρέων οχημάτων του δημοτικού στόλου, ενώ θα εκπονηθούν συγκοινωνιακές μελέτες σε δήμους με υψη-

λό δείκτη αστικότητας και πυκνότητας. Όλα τα παραπάνω μέτρα θα συνδυαστούν με σειρά δράσεων για την ενημέρωση των υπευθύνων των Δήμων αλλά και των ίδιων των πολιτών.

5.8.2 Στόχοι του Προγράμματος

Στους στόχους του Προγράμματος είναι: η μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης και του φορτίου αιχμής, η μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και ο περιορισμός της κλιματικής αλλαγής, η αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης στα κτίρια και στις πόλεις, η δημιουργία ευνοϊκού αστικού περιβάλλοντος και ο περιορισμός του φαινομένου της αστικής θερμικής νησίδας, η στήριξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των πολιτών για την εφαρμογή μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας, η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας στα θέματα της περιβαλλοντικής διαχείρισης και η αλλαγή της καθημερινής συμπεριφοράς, η κινητοποίηση των δυνάμεων της αγοράς και η προώθηση επενδύσεων προς την κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης

Δράσεις

Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας σε υφιστάμενα δημοτικά κτίρια. Αναβάθμιση υπαίθριων αστικών χώρων, ανάπτυξη σχεδίων αστικής κινητικότητας, μελέτες αναβάθμισης των δημοτικών μεταφορών και υποδομών, δράσεις ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης Δράσεις ενίσχυσης εθελοντικών συμφωνιών, δημόσιων συμβάσεων και νέων χρηματοδοτικών σχημάτων.

Δικαιούχοι

Δικαιούχοι του Προγράμματος είναι όλοι οι Δήμοι που έχουν εξασφαλίσει πιστοποίηση διαχειριστικής επάρκειας για την υλοποίηση προγραμμάτων και έργων της Δ' Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013. Στην Α' Φάση του Προγράμματος συμμετέχουν αστικοί Δήμοι με πληθυσμό μεγαλύτερο των 10.000 κατοίκων.

Χρηματοδότηση

Τα σχέδια δράσης του Προγράμματος «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ» συγχρηματοδοτούνται από το ΕΠΑΕ του ΕΣΠΑ κατά 70% και τους επιλέξιμους Δήμους κατά 30% από ίδια συμμετοχή των Δήμων. Ο συνολικός προϋπολογισμός της Α' Φάσης ανέρχεται στα 100.000.000 ευρώ. Σε ότι αφορά την ίδια συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να χρηματοδοτηθεί από τις οριζόντιες δράσεις του «ΘΗΣΕΑ».⁶⁵

⁶⁵ «ΘΗΣΕΑΣ»: Αναπτυξιακό πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης με προϋπολογισμό έργου 3,5 Δις ευρώ για 5 χρόνια. www.ypes.gr/thiseas.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι μια πρόκληση. Έτσι στην κοινή συνείδηση του κόσμου (υπάρχει) όλες οι μεγάλες προκλήσεις είναι οικουμενικές. Μας αφορούν όλους. Και έτσι πρέπει να τις αντιληφθούμε, έτσι πρέπει να τις αντιμετωπίσουμε. Όμως θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε αυτή τη νέα πρόκληση σε συνεργασία, με συμμετοχή ουσιαστική και ενεργή, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι θεμελιώδης θεσμός για τη διαμόρφωση μιας ισχυρής κοινωνίας με ενεργούς πολίτες. Είναι κοιτίδα και βάθρο της δημοκρατικής οργάνωσης των κοινωνιών. Στους Οργανισμούς της ο πολίτης βιώνει άμεσα την πολιτική, έρχεται άμεσα σε επαφή με την δημόσια εξουσία. Γι' αυτό είναι ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ουσιαστικός και στην πολιτική για μια βιώσιμη κοινωνία, για μια Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Μέσα από την ενίσχυση των δημοκρατικών διαδικασιών, την ενίσχυση με αρμοδιότητες και ανάλογους οικονομικούς πόρους για την επίτευξη των στόχων, θα μπορούμε να μιλάμε για μια καλύτερη άμεση διαχείριση των τοπικών υποθέσεων, για καλύτερη εξυπηρέτηση του τοπικού δημόσιου συμφέροντος. Για να γίνει αυτό χρειάζεται και η πολιτική της αποκέντρωσης, για μια καλά οργανωμένη κοινωνία. Η αποκέντρωση διασφαλίζει, σε μια τοπική κοινωνία, τη συμμετοχή σ' ένα συνεκτικό πλαίσιο όλων των δημιουργικών της δυνάμεων. Βασικός στόχος της αποκέντρωσης είναι η κατά το δυνατόν πλησιέστερη στον πολίτη (και στο πρόβλημα) διοίκηση,

θεμελιώδης στόχος της αυτοδιοίκησης είναι η κατά το δυνατόν μεγαλύτερη συμμετοχή του άμεσα ενδιαφερόμενου τμήματος της κοινωνίας.⁶⁶

Οι Οργανισμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελούν έναν προνομιακό χώρο για την οικοδόμηση ενός νέου πολιτισμού δημόσιας εξουσίας, με επίκεντρο τον άνθρωπο.

Αυτή κοινοτική δράση προϋποθέτει την ανάπτυξη κριτικής συνειδητοποίησης στην τοπική κοινωνία και τονίζει τη σημασία της ενεργητικής συμμετοχής των μελών της κοινότητας σε συλλογική δράση συγκροτούνται κοινότητες αντιλήψεων και στοχοθεσιών και διαμορφώνεται ένα πλαίσιο που μπορεί να κινητοποιήσει τις κοινότητες που χαρακτηρίζονται από απάθεια και μοιρολατρία⁶⁷.

⁶⁶ Ν.Κ.ΧΛΕΠΑΣ: Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1999, σελ.445.

⁶⁷ Γ. ΖΑΙΜΑΚΗΣ: ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΑ 2002, σελ. 198.

Το δικαίωμα της πληροφόρησης, της ενημέρωσης για τις τοπικές δημόσιες πολιτικές, το δικαίωμα της πρόσβασης σε στοιχεία της διοίκησης, αλλά και το δικαίωμα συμμετοχής είναι στοιχεία καθοριστικά, για τον έλεγχο της εξουσίας από την κοινωνία. Η Πολιτική Βιώσιμης Ανάπτυξης πρέπει λοιπόν να επικεντρώνεται και να εξειδικεύεται στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας. Η Πολιτική αυτή εκφράζεται με τον καλύτερο τρόπο στην εκπόνηση μιας τοπικής ατζέντας ενός τοπικού προγράμματος δηλαδή για την βιώσιμη ανάπτυξη. Η Αειφόρος Ανάπτυξη έχει απασχολήσει αρκετές φορές τις εργασίες των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων. Για την εφαρμογή της στρατηγικής της αειφόρου ανάπτυξης πολλές και ποικίλες είναι οι θεσμικές και άλλες πρωτοβουλίες και δράσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που εμπλουτίζουν την κοινοτική νομοθεσία, μέσω τροποποίησης υφισταμένων οδηγιών, την έκδοση νέων νομοθετημάτων, κλπ. στην βάση σημαντικών ανακοινώσεων της ή προτάσεων οδηγιών, που εντάσσονται στις προβλεπόμενες από την ανακοίνωσή της σχετικά με την στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη και το 6^ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον. Η επίτευξη της αιφορίας στηρίζεται στην πλήρη και ουσιαστική ενσωμάτωση μιας περιβαλλοντικής οπτικής στην οικονομία και κοινωνία και βασίζεται σε μια νέα μορφή 'διακυβέρνησης' όπου η κοινωνία των πολιτών έχει ένα βασικό και ουσιαστικό ρόλο να διαδραματίσει. Απαιτείται μια πολύπλοκη και χρονοβόρα διαδικασία, η οποία εμπλέκει όλους τους τομείς της πολιτικής, η οποία δεν είναι σίγουρα εύκολη, όσο εύκολο δεν είναι να αλλάξουμε στάση και συμπεριφορές, να ενημερωθούμε και να συνειδητοποιηθούμε ώστε οι επιλογές μας να είναι 'περιβαλλοντικά βιώσιμες και οικονομικά αποδοτικές'.

Η κοινωνική οικονομία αναδύεται ως μια κριτική απάντηση στην ξέφρενη αναπτυξιακή διαδικασία, στη χρηματοοικονομική κερδοσκοπία και στη γενικευμένη εμπορευματοποίηση της οικονομίας, διαδικασίες οι οποίες περιθωριοποιούν κοινωνικές ομάδες και εγκυμονούν σοβαρούς κινδύνους για τα οικοσυστήματα.⁶⁸ Μια διαδικασία που προϋποθέτει ισχυρά και αποφασιστικά μέτρα που θα στοχεύουν στην αλλαγή των προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης ώστε να προωθηθούν οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις στην οικονομία και φορολογία και στην κοινωνία γενικότερα. Αναμφισβήτητα οι εξελίξεις των τελευταίων ετών σε παγκόσμιο επίπεδο, η παγκοσμιοποίηση, οι κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές επιτρέπουν ή ακόμα επιβάλλουν τις αλλαγές που πρέπει να ακολουθήσουμε σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

⁶⁸ Γ. ΖΑΙΜΑΚΗΣ: ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ-ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΕΚΔΟΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ 61, ΑΘΗΝΑ 2000, σσ.8-14.

Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΠΙΒΑΛΛΕΙ ΓΕΝΝΑΙΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Το περσινό καλοκαίρι της καταστροφής έδειξε με δραματικό τρόπο δύο μεγάλες αλήθειες. Η μια αφορά την περιβαλλοντική κρίση που δεν δικαιούμαστε πλέον εθελοντυφλώντας να αντιμετωπίσουμε σαν ένα συνονθύλευμα περιβαλλοντικών προβλημάτων που χρήζουν ρύθμισης. Αν λοιπόν δούμε για παράδειγμα τα δάση ξέχωρα από τις συνθήκες που διαμορφώνει για ολόκληρο τον πλανήτη η κλιματική αλλαγή και να αντιμετωπίσουμε το δασικό οικοσύστημα ως ασύνδετο με τη βιοποικιλότητα που το στηρίζει ή τη διαχείριση των νερών, τότε δεν υπάρχει ελπίδα για ουσιαστική ανταπόκριση της χώρας μας στην πρόκληση μιας από τις σημαντικότερες παγκόσμιες κρίσεις. Η δεύτερη μεγάλη αλήθεια, αφορά την αδυναμία του υφιστάμενου συστήματος να αντιμετωπίσει αυτή τη γενικευμένη κρίση.

Σίγουρα η συγκατοίκηση του περιβάλλοντος και της χωροταξίας ως πολιτικών αντικειμένων με τα δημόσια και μεγάλα κατασκευαστικά έργα δεν είναι απλώς παράδοξη, αλλά έχει αποβεί περιβαλλοντικά καταστροφική. Σε μια Ελλάδα όπου η προστασία του περιβάλλοντος αντιμετωπίζεται ως πολιτικό αντικείμενο ήσσονος σημασίας, τα τεράστια οικονομικής αξίας κατασκευαστικά έργα εκμηδενίζουν το περιβάλλον.

Η προσβολή και βλάβη των συλλογικών περιβαλλοντικών αγαθών λόγω των ειδικών τους χαρακτηριστικών (κυρίως σ' ότι αφορά τις συνέπειές του) αποκτά πλέον μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία σε σχέση με την βλάβη άλλων προστατευόμενων αγαθών.⁶⁹

Η «κουβέντα» λοιπόν που έχει ανοίξει με κύριο αίτημα την ίδρυση ανεξάρτητου και ενιαίου Υπουργείου Περιβάλλοντος κινείται σίγουρα προς τη σωστή κατεύθυνση, καθώς θέτει στο στόχαστρο τον τρόπο λειτουργίας της πολιτείας για την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης. Το μεγάλο ερώτημα όμως που προκύπτει είναι αν αυτό το περίφημο Υπουργείο Περιβάλλοντος αρκεί ή απλώς θα «κουκουλώσει» μια κακή κατάσταση, καταπραΰνοντας ένα λαϊκό συναίσθημα για το περιβάλλον που για πρώτη φορά άρχισε να εκφράζεται δυναμικά.

Προφανώς ένα Υπουργείο Περιβάλλοντος από μόνο του δεν αρκεί για να φέρει τα αναμενόμενα ή επιθυμητά αποτελέσματα. Σίγουρα θα είναι μια επιβεβλημένη κίνηση, καθώς η παράδοση συγκατοίκηση με τα δημόσια έργα μόνο περιβαλλοντικά

⁶⁹ Κ. Σ. ΡΕΜΕΛΗΣ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΟΤΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΚΔ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1989 σελ 11.

δεινά έχει φέρει και όχι οφέλη. Σίγουρα επίσης αυτό το νέο περιβαλλοντικό υπουργείο θα πρέπει να συνενώσει υπό τη στέγη του τα κατ' εξοχήν περιβαλλοντικά αντικείμενα, όπως είναι τα δάση και η προστασία της βιοποικιλότητας, που τώρα υπάρχουν στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Εύλογη προφανώς είναι η συνέχιση της συνύπαρξης με τη χωροταξία και την πολεοδομία, αντικείμενα που έχουν μέγιστη περιβαλλοντική διάσταση. Παράλογη επί της ουσίας θα ήταν η οποιαδήποτε προσθήκη νέου αντικειμένου χωρίς σαφή και λειτουργική συνάφεια με το περιβάλλον, όπως π.χ. ο πολιτισμός, καθώς έτσι το νέο υπουργείο θα «βάραινε» χωρίς περιβαλλοντικό αντίκρισμα.

Επιθυμητή, αλλά πολιτικά μάλλον ανέφικτη, θα ήταν η «προσχώρηση» στο νέο υπουργείο ενός οικονομικά σημαντικού χαρτοφυλακίου με ξεκάθαρη περιβαλλοντική διάσταση, όπως η ενέργεια ή η αγροτική ανάπτυξη, αλλά αυτό είναι μια άλλη, μεγάλη κουβέντα για το μέλλον.

Ο περιβαλλοντικός ρόλος της Βουλής

Αν όμως θέλουμε να μιλήσουμε για ουσιαστική παρέμβαση προς ένα ολοκληρωμένο και αποτελεσματικό σύστημα διαμόρφωσης και εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής, τότε σαφώς δεν μπορούμε να περιορίσουμε τη συζήτηση στην ίδρυση περιβαλλοντικού υπουργείου.

Οι παρεμβάσεις που απαιτούνται θα πρέπει σε πρώτη φάση να αφορούν την αναβάθμιση του περιβαλλοντικού έργου της Βουλής και κυρίως της Επιτροπής Περιβάλλοντος, της οποίας ο ρόλος είναι εξαιρετικά υποβαθμισμένος, τη βελτίωση του συστήματος περιβαλλοντικών ελέγχων και επιβολής κυρώσεων και βεβαίως ο συντονισμός των συναρμόδιων υπουργείων και υπηρεσιών.

Έλεγχος του περιβαλλοντικού εγκλήματος

Δυστυχώς, το πολύ εκτεταμένο περιβαλλοντικό έγκλημα στην Ελλάδα, όπως η ρύπανση με βιομηχανικά ή αστικά λύματα, τα αυθαίρετα στα δάση και τις ακτές και η υπέρβαση των ορίων εκπομπής αέριων ρύπων από βιομηχανίες, παραμένουν σε ανησυχητικά μεγάλο βαθμό ατιμώρητα. Ενώ λοιπόν η ίδρυση της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος το 2001, που υπόκειται στον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ, ήταν μια επί της αρχής θετικής εξέλιξη, δυστυχώς αυτή η υπηρεσία δεν μπορεί να επιβάλει κυρώσεις, ούτε είναι επαρκώς στελεχωμένη. Προφανής λοιπόν ανάγκη είναι η αναβάθμιση

αυτής της υπηρεσίας και η δημιουργία μιας νέας ελεγκτικής αρχής που θα απολαμβάνει πολιτικής ανεξαρτησίας και θα επιφορτιστεί με την αρμοδιότητα επιβολής προστίμων στους περιβαλλοντικούς εγκληματίες. Ξεκάθαρη επίσης αναγκαιότητα είναι, η νέα αυτή Αρχή να διοικείται από πρόσωπο διακομματικής αποδοχής, αδιαμφισβήτητης επιστημονικής επάρκειας και εμπειρίας και «καθαρό» ακόμα και από υπόνοιες για εμπλοκή σε φαινόμενα διαφθοράς.

Σε επόμενο στάδιο και αφού αντιμετωπιστεί το έλλειμμα στο κεντρικό επίπεδο διαμόρφωσης και εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής, τα μάτια όλων θα πρέπει να στραφούν στο επίπεδο των αποκεντρωμένων δομών άσκησης περιβαλλοντικού ελέγχου. Όπως είχε καταδείξει το 2005, σχετική έρευνα του WWF Ελλάς, τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αρμόδιες υπηρεσίες υποβαθμίζουν τον ελεγκτικό ρόλο που θα μπορούσαν και θα έπρεπε να ασκούν για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Σοβαρότερο βέβαια πρόβλημα είναι η καταστροφική εμπλοκή της μικροπολιτικής στην καθημερινότητα αυτών των υπηρεσιών που ήδη αντιμετωπίζουν προβλήματα υποστελέχωσης και έλλειψης υποδομών.

Οι «κατευθυντήριες γραμμές» και πολιτικές που αποφασίζονται εκτός εθνικών συνόρων και υλοποιούνται στα κράτη μέλη της Ε.Ε. αλλά και με επιπτώσεις στο γενικότερο παγκόσμιο περιβάλλον ωθούν στην λήψη τέτοιων αποφάσεων που θα οδηγήσουν αυτές τις πολιτικές να είναι πιο κοντά στο πολίτη - χρήστη των παρεχόμενων υπηρεσιών. Στην ουσιαστική αποκέντρωση του δημοσίου / κρατικού χαρακτήρα στην κατεύθυνση του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης των ΝΠΔΔ και Δημοτικών Επιχειρήσεων.

Την ανάδειξη της Τ.Α. σε χρήσιμο συνεργάτη, και την αναγνώριση του προνομιακού ρόλου και του τοπικού χαρακτήρα δράσης. Όλα αυτά που έχουμε αναπτύξει στην παραπάνω μελέτη οδηγούν στο συμπέρασμα ότι στόχος είναι η καλύτερη ποιότητα ζωής των πολιτών σε τοπικό επίπεδο, η αναβάθμιση ποιότητας παρεχομένων υπηρεσιών παροχών, η συμμετοχική διαδικασία των εμπλεκόμενων φορέων, η οικονομική στήριξη και αυτοτέλεια του θεσμού καθώς και η συνεχής ενημέρωση, εκπαίδευση / κατάρτιση των φορέων δομών υλοποίησης.

Έτσι θα μπορούμε επιτέλους να μιλάμε για ανεξάρτητη ισχυρή Τοπική Αυτοδιοίκηση. Με σημαντικό ρόλο και θέση / άποψη στην λήψη αποφάσεων. Με το άνοιγμα

«Πλάτιασμα» των διαδικασιών για άμεση Δημοκρατία. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση καλείται εκ των πραγμάτων να διαδραματίσει έναν ουσιαστικό ρόλο στην προώθηση των αρχών της Βιώσιμης Ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο.

Η ανάληψη σχετικών δράσεων και πρωτοβουλιών εκ μέρους της Τ.Α θεωρείται απαραίτητη έτσι ώστε παράλληλα με την προώθηση των αρχών της Βιώσιμης Ανάπτυξης, οι τοπικές κοινωνίες να αναπτύξουν σταδιακά γνώσεις, εμπειρία και ικανότητες στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των τοπικών προβλημάτων.

Ο πιο σημαντικός ρόλος που πρέπει να διαδραματίσει η Τ.Α. και οι φορείς της είναι η ευαισθητοποίηση του πολίτη σε περιβαλλοντικά θέματα. Χωρίς την ενεργή, εθελοντική συμμετοχή του πολίτη στην προσπάθεια για την προστασία του περιβάλλοντος τα αποτελέσματα των προσπάθειών για βιώσιμη ανάπτυξη, θα είναι φτωχά. Οι τοπικές κοινωνίες οφείλουν να αντιληφθούν τον ρόλο τους και να συμμετάσχουν ενεργά στην προσπάθεια. Αυτός μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι ο πιο δύσκολος αλλά ταυτόχρονα και σημαντικός ρόλος της Τ.Α.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ NATURA 2000 ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Τι είναι η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ και το Δίκτυο Natura 2000

Η ΟΔΗΓΙΑ 92/43/ΕΟΚ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ NATURA 2000

Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ

Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» θεσμοθετήθηκε από το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με σκοπό να συμβάλλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλότητας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών που εφαρμόζεται η συνθήκη.

Τα μέτρα, τα οποία λαμβάνονται σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος.

Κατά τη λήψη μέτρων, σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες.

Το δίκτυο Natura 2000

Το Δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο περιοχών, οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ειδών που είναι σημαντικοί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών: Τις «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)» (στα αγγλικά: Special Protection Areas - SPA) για την Ορνιθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ, και τους «Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)» Οι ΖΕΠ, μετά τον χαρακτηρισμό τους από τα Κράτη Μέλη, εντάσσονται αυτόματα στο Δίκτυο Natura 2000, και η διαχείρισή τους ακολουθεί τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 2, 3, 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ και τις διατάξεις του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ. Αντίθετα, για την ένταξη των ΤΚΣ πραγματοποιείται επιστημονική αξιολόγηση και διαπραγμάτευση μεταξύ των Κρατών Μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των κατά οικολογική ενότητα Βιογεωγραφι-

κών Σεμιναρίων. Οι ΤΚΣ υπόκεινται στις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 2, 3, 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Ο κατάλογος των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας όσον αφορά την Μεσογειακή ζώνη, στην οποία ανήκει εξ ολοκλήρου η Ελλάδα, οριστικοποιήθηκε και δημοσιεύθηκε στην επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τεύχος με αριθμό L259 vol.49 21/9/06 (διαθέσιμος στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/JOHtml.do?uri=OJ:L:2006:259:SOM:EN:HTML>).

Μετά την οριστικοποίηση του καταλόγου των ΤΚΣ, τα Κράτη Μέλη υποχρεούνται να κηρύξουν τις περιοχές αυτές ως «Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)» (στα αγγλικά: Special Areas of Conservation - SAC)» το αργότερο μέσα σε μια εξαετία και να καθορίσουν τις προτεραιότητες για την διατήρηση σε ικανοποιητική κατάσταση των τύπων οικοτόπων και ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος εντός αυτών. Οι ΕΖΔ υπόκεινται στις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1, 2, 3, 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Η εφαρμογή του Δικτύου στην Ελλάδα

Η καταγραφή των τόπων που πληρούν τα κριτήρια της παρουσίας τύπων οικοτόπων και οικοτόπων ειδών της Οδηγίας 92/43/ΕΚ στη χώρα μας (296 περιοχές - «Επιστημονικός Κατάλογος»), έγινε από ομάδα περίπου 100 επιστημόνων που συστήθηκε ειδικά για το σκοπό αυτό στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE (1994-1996) με τίτλο «Καταγραφή, Αναγνώριση, Εκτίμηση και Χαρτογράφηση των Τύπων Οικοτόπων και των Ειδών Χλωρίδας και Πανίδας της Ελλάδας (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)». Στον «Επιστημονικό Κατάλογο» εντάχθηκε το σύνολο σχεδόν των μέχρι τότε προστατευόμενων περιοχών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Τον επιστημονικό καταλογο μπορεί κανείς να επισκεφτεί από την ιστοσελίδα του του Δικτύου Ερευνητών Διαχείρισης Περιβάλλοντος (βλ. σελίδα υποδοχής του ΥΠΕΧΩΔΕ).

Η τελική επιλογή των τόπων που προτάθηκαν από τη χώρα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή έγινε από κοινή ομάδα εργασίας ΥΠΕΧΩΔΕ - Υπουργείου Γεωργίας κατόπιν γνωμοδοτήσεων όλων των συναρμόδιων Υπουργείων.

Η Ελλάδα έχει χαρακτηρίσει σήμερα 163 Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) και 239 Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ). Οι δύο κατάλογοι περιοχών παρουσιάζουν μεταξύ τους επικαλύψεις όσον αφορά τις εκτάσεις τους. Μάλιστα, 31 τόποι έχουν οριστεί ταυτόχρονα ως ΖΕΠ και έχουν προταθεί και ως ΤΚΣ.

Οι δραστηριότητες στις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 ρυθμίζονται μέχρι σήμερα από την Εθνική Νομοθεσία.

Η Οδηγία 79/409/ΕΚ εναρμονίστηκε στο ελληνικό Δίκαιο με τις Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις 414985/29-11-85 (ΦΕΚ 757/Β/18-12-85), 366599/16-12-96 (ΦΕΚ 1188/Β/31-12-96), 294283/23-12-97 (ΦΕΚ 68/Β/4-2-98).

Η Οδηγία 92/43/ΕΚ εναρμονίστηκε στο ελληνικό Δίκαιο με την Κοινή Υπουργική Απόφαση 33318/3028/11-12-98 (ΦΕΚ 1289/Β/28-12-98)

ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ NATURA 2000 ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ NATURA 2000 ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ NATURA 2000 ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (Φεβρ.07)

(Η ανάλυση που αφορά στην έκταση που καταλαμβάνουν οι περιοχές του Natura 2000 σε σχέση με τη χώρα έχει γίνει με στοιχεία του Ιανουαρίου 2008. Οι υπόλοιπες αναλύσεις αφορούν σε στοιχεία του Φεβρουαρίου 2007)

1. Το δίκτυο Natura 2000 στην Ελλάδα σήμερα απαρτίζεται από 239 ΤΚΣ και 163 ΖΕΠ. Οι περιοχές αυτές παρουσιάζουν χωρική αλληλεπικάλυψη. Μάλιστα, 31 ΤΚΣ είναι απολύτως ταυτόσημοι με ΖΕΠ όσον αφορά την έκταση και την χωροθέτησή τους. Ειδικές Ζώνες Διατήρησης δεν έχουν κηρυχθεί ακόμη στην Ελλάδα.

2. Οι περιοχές αυτές, αν δεν μετρηθούν διπλά οι αλληλεπικαλύψεις, καταλαμβάνουν έκταση περίπου 3.390.147 ha. Από αυτά τα εκτάρια, 2.774.895 ha είναι χέρσος και 615.251 ha θαλάσσια έκταση. Το χερσαίο τμήμα της έκτασης του Natura 2000 καταλαμβάνει το 21.0% της ελληνικής χέρσου ενώ το θαλάσσιο το 5.5% των χωρικών υδάτων.

3. Ο κατάλογος των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας στην Ελλάδα θεωρείται πλήρης κατά >95%. Παραμένουν μικρές εκκρεμότητες που απορρέουν κυρίως από τα συμπεράσματα του τελευταίου βιογεωγραφικού Σεμιναρίου για τη Μεσογειακή Ζώνη καθώς και εκκρεμότητες που αφορούν το θαλάσσιο χώρο και αποτελούν εκκρεμότητα όχι μόνον για την Ελλάδα αλλά για ολόκληρη την Ευρώπη. Όσον αφορά τον κατάλογο των ΖΕΠ, έχουν επισημανθεί από την ΕΕ μεγαλύτερου βαθμού εκκρεμότητες που αφορούν την κήρυξη ως ΖΕΠ περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ως Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά της Ελλάδας. Το θέμα βρίσκεται στο ΔΕΚ.

4. Η πλειοψηφία των περιοχών είναι και οι ίδιες μεγάλης έκτασης. Η κατανομή του αριθμού των περιοχών σε σχέση με την έκτασή τους δείχνει πως 2.5% του αριθμού των περιοχών έχουν έκταση από 1-100 ha, 16,4% από 100-1.000 ha, 47,7% από 1.000 - 10.000 ha, 32,9% από 10.000 - 100.000 ha και 0.2% έχει έκταση >100.000 ha. Η διάμεση τιμή της έκτασης των περιοχών βρίσκεται περίπου στα 5.000 ha.

5. Η συνολική έκταση του Ελληνικού τμήματος του Δικτύου Natura 2000 σε σχέση με την αποτύπωση του CORINE landcover, δείχνει ότι:

0,5%	Αστικοποιημένες περιοχές
9%	Αγροτικές περιοχές - λιβάδια
5%	Αγροτικές περιοχές με εκτάσεις φυσικής βλάστησης
23%	Δάση
11%	Βοσκότοποι
24%	Θάμνοι
1%	Παραλίες - Βράχοι
5%	Βάλτοι - αραιή βλάστηση
3%	Εσ. ύδατα - αλυκές - λιμνοθάλασσες
19%	Θάλασσα - ωκεανός

Η κάλυψη αυτή είναι περίπου ίδια για το δίκτυο των ΤΚΣ και των ΖΕΠ. Ωστόσο, στις ΖΕΠ είναι μικρότερο το ποσοστό της θαλάσσιας έκτασης και καταλαμβάνουν μεγαλύτερη έκταση οι θάμνοι, οι βάλτοι - αραιή βλάστηση και τα εσωτερικά ύδατα.

10. Σε μεγάλο μέρος της έκτασης του Natura 2000 έχει πραγματοποιηθεί αναλυτική χαρτογράφηση των τύπων οικοτόπων στο πλαίσιο του προγράμματος «Αναγνώριση και περιγραφή των τύπων οικοτόπων σε περιοχές ενδιαφέροντος για την διατήρηση της φύσης», το οποίο εκπονήθηκε με χρηματοδότηση από το Β' και Γ' ΚΠΣ (1999-2001). Στο πλαίσιο του έργου αυτού παρήχθησαν αναλυτικοί χάρτες βλάστησης τύπων οικοτόπων κλίμακας 1:50.000, οι οποίοι παρουσιάζονται και σε κλίμακα 1:20.000.

11. Αυτή τη στιγμή έχουν καταγραφεί για την Ελλάδα:

Οικοτόποι - Είδη	Προτεραιότητας
88 τύποι οικοτόπων	18
5 αμφίβια	0
10 ερπετά	2
22 ιχθείς	3
13 ασπόνδυλα	3
22 θηλαστικά	3
40 φυτά	25
125 πτηνά Παρ. Ι Οδηγίας πτηνών	
217 αποδημητικά πτηνά	

Μικρές αλλαγές στα νούμερα αυτά είναι αναμενόμενες όσο προχωρεί η γνώση για τις περιοχές, όσο εξελίσσεται η επιστήμη και όσο ολοκληρώνεται η εξέταση των εκκρεμοτήτων της χώρας.

12. Η ομάδα με το μεγαλύτερο αριθμό εκπροσώπων στην Ελλάδα σε σχέση με τον αριθμό ειδών των παραρτημάτων των δύο Οδηγιών είναι τα πτηνά του Παρ. Ι της Οδηγίας 79/409, 64% του αριθμού των προστατευόμενων πτηνών σε ευρωπαϊκό επίπεδο απαντάται και στη χώρα μας. Υψηλή είναι και η παρουσία των θηλαστικών με 43% των κοινοτικών ειδών να εμφανίζονται στην Ελλάδα, των ερπετών με 41% και των τύπων οικοτόπων με 40%. Χαμηλότερο ποσοστό αριθμού ειδών σε σχέση με τα κοινοτικά προστατευόμενα είδη έχει η ομάδα των φυτών (9%). Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι στα φυτά της Ελλάδας πολύ μεγάλο ποσοστό τους (62%) χαρακτηρίζεται ως προτεραιότητας.

13. Ο μεγάλος αριθμός ειδών και τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαντώνται στην Ελλάδα έχει και ευρεία εξάπλωση στον ελλαδικό χώρο. Είναι χαρακτηριστικό ότι η διάμεση τιμή του αριθμού των τύπων οικοτόπων ανά ΤΚΣ είναι 8 ενώ ο μέγιστος αριθμός των τύπων οικοτόπων που έχει καταγραφεί σε ΤΚΣ είναι 28. Τύποι οικοτόπων της Οδηγίας 92/43/ΕΚ έχουν καταγραφεί σε όλους τους ΤΚΣ. Διαδομένες είναι και οι ομάδες των αμφιβίων - ερπετών και των θηλαστικών. Αμφίβια - ερπετά απαντώνται σε 188 ΤΚΣ και η διάμεση τιμή του αριθμού ειδών ανά ΤΚΣ είναι 3. Θηλαστικά απαντώνται σε 179 ΤΚΣ και η διάμεση τιμή του αριθμού τους ανά ΤΚΣ

είναι 2. Η διάμεση τιμή του αριθμού των ειδών πτηνών (Παρ. Ι και αποδημητικών) ανά ΖΕΠ είναι 51 ενώ ο μέγιστος αριθμός 246. Προκύπτει λοιπόν, ότι λόγω της μεγάλης έκτασης των περιοχών και της ιδιαίτερης βιοποικιλότητας του ελληνικού χώρου, οι περιοχές είναι μικτές και περιλαμβάνουν ποικιλία τύπων οικοτόπων και οικοτόπων ειδών.

Οικότοποι - είδη	Αρ. Περιοχών	Ελάχιστος αρ.	Μέγιστος αρ.	Διάμεση τιμή
Τύποι οικοτόπων	236	1	28	8
Αμφίβια - ερπετά	188	1	10	3
Ιχθείς	63	1	7	1
Ασπόνδυλα	60	1	5	1
Θηλαστικά	179	1	7	2
Φυτά	62	1	6	1
Πτηνά	151	6	246	51

14. Για την κήρυξη των περιοχών ως προστατευόμενων σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία (ν. 1650/86), προαπαιτείται η εκπόνηση Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΠΜ). Η Ελλάδα έχει ενιαία αντιμετώπιση των ΤΚΣ και των ΖΕΠ όσον αφορά αυτή τη διαδικασία. Μέχρι σήμερα έχουν εκπονηθεί ή βρίσκονται σε διάφορα στάδια (εκπόνησης, έγκρισης, προώθησης των σχετικών νομοθετημάτων κήρυξης) περίπου 84 ΕΠΜ. Από αυτές, 12 έχουν καταλήξει στην κήρυξη ισάριθμων περιοχών που καλύπτουν περίπου το 17% της έκτασης των περιοχών Natura 2000 στην Ελλάδα. Σε προχωρημένο στάδιο (διαδικασίες δημοσιοποίησης, επεξεργασία από Δ/ση Νομοθετικού Έργου, τελικές υπογραφές) βρίσκονται περίπου 16 ΕΠΜ που καλύπτουν περίπου 15% της έκτασης των περιοχών Natura 2000. Σε στάδιο επεξεργασίας ή εκπόνησης βρίσκονται περίπου 56 ΕΠΜ που καλύπτουν περίπου 25% της έκτασης των περιοχών Natura 2000. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι πολλές από τις περιοχές που δεν έχουν ακόμη κηρυχθεί με τις διαδικασίες του 1650/86 απολαμβάνουν κάποιο καθεστώς προστασίας σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο (π.χ. Εθνικοί Δρυμοί ή υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας - Ραμσάρ ή Καταφύγια Άγριας Ζωής).

15. Όσον αφορά τους 27 Φορείς Διαχείρισης, καλύπτουν περίπου 1,7 εκ. ha. Οι εκτάσεις δικαιοδοσίας των ΦΔ δεν είναι μόνον οι περιοχές Natura 2000 αλλά και ζώνες περιφερειακά αυτών ή και ενδιάμεσες εκτάσεις. Οι ΦΔ καλύπτουν πλήρως ή μερικώς

περίπου 30% της έκτασης των περιοχών του Δικτύου. Σημαντικό είναι και το ότι από τις εκτάσεις του Natura 2000 που διαχειρίζονται οι ΦΔ, μεγάλο ποσοστό έχουν ήδη κηρυχθεί ως προστατευόμενες, ή η διαδικασία κήρυξής τους βαίνει προς ολοκλήρωση.

Life +

Ο **Κανονισμός αριθ. 614/2007** Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Μαΐου 2007 (Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης OJ L149 9.6.07) θεσπίζει το **νέο χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον, το Life+.**

Ο κύριος **στόχος** του Life+ είναι να συμβάλλει στην εφαρμογή, ενημέρωση και ανάπτυξη της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας συμπεριλαμβανομένης της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος σε άλλες πολιτικές, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Το Life+ πρόκειται να στηρίξει την εφαρμογή του 6ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον (Απόφαση 1600/2002/ΕΚ), συμπεριλαμβανομένων των θεματικών στρατηγικών. Μέσω του Life+ χρηματοδοτούνται **μέτρα και έργα με ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία για τα κράτη-μέλη.** Τα έργα που χρηματοδοτούνται από το Life+ είναι κοινοτικού ενδιαφέροντος, που συμβάλλουν σημαντικά στην επίτευξη του στόχου του Life+, είναι τεχνικά και οικονομικά συναφή και εφικτά και παρέχουν προστιθέμενη αξία.

Επίσης τα έργα μπορεί να είναι:

- έργα **βέλτιστης πρακτικής ή επίδειξης** για την εφαρμογή της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ ή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ
- **καινοτόμα έργα**, που σχετίζονται με τους κοινοτικούς περιβαλλοντικούς στόχους συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης ή της διάδοσης τεχνικών, τεχνογνωσίας ή τεχνολογιών βέλτιστης πρακτικής
- εκστρατείες ευαισθητοποίησης και ειδική εκπαίδευση των υπαλλήλων, που συμμετέχουν στην **πρόληψη των δασικών πυρκαγιών**
- έργα για την ανάπτυξη και την υλοποίηση κοινοτικών στόχων, που αφορούν την ευρεία, εναρμονισμένη, γενική και **μακροπρόθεσμη παρακολούθηση των δασών** και των περιβαλλοντικών αλληλεπιδράσεων.

Ο συνολικός **προϋπολογισμός** για την εφαρμογή του Life+, για τη χρονική περίοδο 2007-2013, ανέρχεται σε 2.143 δισ. ευρώ, από τα οποία 78% χορηγούνται για ε-

πιδότησεις δράσης στο πλαίσιο έργων. Τουλάχιστον 50% του ποσού, που προορίζεται για επιδοτήσεις δράσης στο πλαίσιο έργων, χορηγείται σε μέτρα στήριξης της διατήρησης της φύσης και βιοποικιλότητας. Για τις επιδοτήσεις δράσης **το μέγιστο ποσοστό συγχρηματοδότησης ανέρχεται στο 50% των επιλέξιμων δαπανών ενώ για οικοτόπους ή είδη προτεραιότητας μπορεί να φθάσει μέχρι 75%.**

Το **Life+** αποτελείται από τρία στοιχεία:

1. **Life+ Φύση και Βιοποικιλότητα** με στόχο να συμβάλλει στην εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής και νομοθεσίας για τη φύση και τη βιοποικιλότητα ιδιαίτερα σε σχέση με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ για τη διατήρηση των άγριων πτηνών και την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση της χλωρίδας και πανίδας και των φυσικών οικοσυστημάτων και την υποστήριξη και περαιτέρω ανάπτυξη και εφαρμογή του δικτύου Natura 2000 συμπεριλαμβανομένων των παράκτιων και θαλάσσιων ειδών.
2. **Life+ Περιβαλλοντική Πολιτική και Διακυβέρνηση** για την εφαρμογή των στόχων του 6ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων προτεραιότητας για τις κλιματικές αλλαγές, το περιβάλλον και την υγεία και ποιότητα ζωής, τους φυσικούς πόρους και τα απόβλητα και να συνεισφέρει στην ανάπτυξη και επίδειξη των καινοτόμων προσεγγίσεων πολιτικής, τεχνολογιών, μεθόδων και εργαλείων.
3. **Life+ Πληροφόρηση και Επικοινωνία** με στόχο τη διάχυση της πληροφόρησης και την αύξηση της ευαισθητοποίησης σε περιβαλλοντικά θέματα συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης των δασικών πυρκαγιών.

Η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή** οργανώνει την προκήρυξη για υποβολή προτάσεων, επιλέγει, αναθεωρεί και επιτηρεί τα projects.

Τα **κράτη - μέλη** προωθούν τις προς χρηματοδότηση προτάσεις στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μπορούν να θέσουν εθνικούς στόχους και προτεραιότητες (από το 2008) και αξιολογούν τις προτάσεις ιδιαίτερα σε σχέση με τις εθνικές τους προτεραιότητες.

Στο παράρτημα II του Κανονισμού αναφέρεται το **Πολυετές Στρατηγικό Πρόγραμμα**, στο οποίο προσδιορίζονται **τομείς δράσης** που έχουν προτεραιότητα για κοινοτική χρηματοδότηση. Ως τομείς δράσης αναφέρονται:

- **η φύση και βιοποικιλότητα**
- **η περιβαλλοντική πολιτική και διαχείριση** με κύριους στόχους την αλλαγή του κλίματος, τα νερά, τον ατμοσφαιρικό αέρα, το έδαφος, το αστικό περιβάλλον, το

θόρυβο, τα χημικά, το περιβάλλον και υγεία, τους φυσικούς πόρους και τα απόβλητα, τα δάση, την καινοτομία, τις στρατηγικές προσεγγίσεις, τη διαχείριση, τις ΜΚΟ.

- **η ενημέρωση και επικοινωνία**

Ιδιαίτέρως λαμβάνονται υπόψη τα **διεθνικά έργα** όταν η διεθνική συνεργασία είναι ουσιώδης για την εξασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος ειδικότερα της συντήρησης των ειδών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσπαθεί να εξασφαλίζει ότι τουλάχιστον 15% των δημοσιονομικών πόρων, που προορίζονται για επιδοτήσεις δράσης στο πλαίσιο έργων, διατίθενται για έργα του είδους αυτού.

Με τον Κανονισμό αυτό δεν χρηματοδοτούνται μέτρα που εμπίπτουν στα κριτήρια επιλεξιμότητας και στο βασικό πεδίο εφαρμογής άλλων Κοινοτικών Χρηματοδοτικών Μέσων ή μέτρα που λαμβάνουν συνδρομή για τον ίδιο σκοπό από αυτά και που συμπεριλαμβάνουν:

- το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
- το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
- το Ταμείο Συνοχής
- το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
- το Πρόγραμμα - Πλαίσια για την Ανταγωνιστικότητα και Καινοτομία
- το Ευρωπαϊκό Αλιευτικό Ταμείο και
- το 7ου Πρόγραμμα - Πλαίσιο για τις δραστηριότητες Έρευνας, Τεχνολογίας Ανάπτυξης και Επίδειξης.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ ΚΙΟΤΟ

Το Πρωτόκολλο του Κιότο προέκυψε από τη Σύμβαση-Πλαίσιο για τις Κλιματικές Αλλαγές που είχε υπογραφεί στη Διάσκεψη του Ρίο, τον Ιούνιο του 1992, από το σύνολο σχεδόν των κρατών (η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση αυτή, κάνοντάς την νόμο του Κράτους τον Απρίλιο του 1994). Στόχος της Σύμβασης είναι "η σταθεροποίηση των συγκεντρώσεων των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα, σε επίπεδα τέτοια ώστε να προληφθούν επικίνδυνες επιπτώσεις στο κλίμα από τις ανθρώπινες δραστηριότητες". Λίγα χρόνια μετά, και συγκεκριμένα το 1997, καθορίστηκε στα πλαίσια της Σύμβασης αυτής ένα σημαντικό νομικό εργαλείο για τον έλεγχο των εκπομπών, γνωστό και ως Πρωτόκολλο του Κιότο. Κεντρικός άξονας του Πρωτοκόλλου του Κιότο είναι οι

νομικά κατοχυρωμένες δεσμεύσεις των βιομηχανικά αναπτυγμένων κρατών να μειώσουν τις εκπομπές έξι (6) αερίων του θερμοκηπίου την περίοδο 2008-2012, σε ποσοστό 5,2% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Το Πρωτόκολλο προβλέπει τον εξής καταμερισμό ευθυνών ανά χώρα:

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ ΚΙΟΤΟ	
ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2008-2012	
Ευρωπαϊκή Ένωση (των 15), Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχία	-8%
ΗΠΑ	-7%
Καναδάς, Ιαπωνία, Ουγγαρία, Πολωνία	-6%
Κροατία	-5%
Νέα Ζηλανδία, Ουκρανία, Ρωσία	0%
Νορβηγία	+1%
Αυστραλία	+8%
Ισλανδία	+10%

Το Πρωτόκολλο πέρασε ένα διαπραγματευτικό μαραθώνιο 7 χρόνων για να γίνει τελικά διεθνής δεσμευτικός νόμος. Η αιτία ήταν ότι χρειαζόταν την υπογραφή ενός σημαντικού αριθμού χωρών με εξίσου σημαντικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Πρακτικά αυτό σήμαινε ότι για να αποκτήσει ουσιαστική ισχύ, θα έπρεπε να επικυρωθεί τουλάχιστον από τις ΗΠΑ (οι οποίες όμως επίσημα το απέκλεισαν) ή τη Ρωσία. Το φθινόπωρο του 2004, η Ρωσία προχώρησε τελικά στην πολυαναμενόμενη επικύρωσή του και έτσι από τις 16 Φεβρουαρίου 2005 το Πρωτόκολλο θα αποτελεί διεθνή δεσμευτικό νόμο για τις 128 χώρες που το έχουν επικυρώσει.

ΕΥΕΛΙΚΤΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ

Μία χώρα μπορεί να πετύχει τους στόχους που της ορίζει το Πρωτόκολλο είτε μειώνοντας τις εκπομπές της, είτε, εναλλακτικά, χρησιμοποιώντας παράλληλα και κάποιους από τους λεγόμενους "ευέλικτους μηχανισμούς" που διαθέτει το Πρωτόκολλο.

Συνοπτικά, οι μηχανισμοί αυτοί είναι οι εξής τρεις:

i. Εμπορία εκπομπών

Μία βιομηχανικά αναπτυγμένη χώρα που έχει μειώσει τις εκπομπές της πέραν των αρχικών στόχων που προβλέπει το Πρωτόκολλο, μπορεί να "πουλήσει" αυτή την επιπλέον μείωση σε άλλη χώρα που αντιμετωπίζει δυσκολίες στο να πετύχει το στόχο της.

ii. Δημιουργία ενός "Μηχανισμού Καθαρής Ανάπτυξης"

Ο τελικός στόχος αυτού του μηχανισμού είναι οι αναπτυσσόμενες χώρες να αναπτύξουν καθαρές τεχνολογίες για να μειώσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Ο Μηχανισμός Καθαρής Ανάπτυξης παρέχει κίνητρα έτσι ώστε οι βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες να χρηματοδοτήσουν προγράμματα για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στις αναπτυσσόμενες χώρες. Έτσι, μια βιομηχανικά αναπτυγμένη χώρα, αντί να μειώσει τις δικές της εκπομπές, μπορεί να βοηθήσει στη μείωση των εκπομπών σε κάποια φτωχότερη χώρα όπου η μείωση αυτή είναι ευκολότερη και φθηνότερη.

iii. Από κοινού υλοποίηση

Παρεμφερές εργαλείο με τον Μηχανισμό Καθαρής Ανάπτυξης. Σε αντίθεση όμως μ' αυτόν αφορά όχι τις αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά μόνο εκείνες που έχουν δεσμευτεί σε μειώσεις μέσω του Πρωτοκόλλου του Κιότο (όπως π.χ. οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης).

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ & ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Αν και ο συνολικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η μείωση των εκπομπών κατά 8%, ο διακανονισμός των επιμέρους υποχρεώσεων ανάμεσα στα κράτη μέλη παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις. Οι επιμέρους στόχοι παρουσιάζονται στο παρακάτω πίνακα:

ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΕΕ

Λουξεμβούργο	-28%	Γαλλία, Φινλανδία	0%
Γερμανία, Δανία	-21%	Σουηδία	+4%
Αυστρία	-13%	Ιρλανδία	+13%
Βρετανία	-12,5%	Ισπανία	+15%
Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχία	- 8%	Ελλάδα	+25%
Βέλγιο	- 7,5%	Πορτογαλία	+27%
Ιταλία	- 6,5%		
Ουγγαρία, Πολωνία, Ολλανδία	- 6%		

Όπως φαίνεται, στην Ελλάδα έχει επιτραπεί να αυξήσει τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου κατά 25% μέχρι το 2010 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Όμως, σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, μέχρι το 2002 οι εκπομπές της χώρας μας είχαν ήδη αυξηθεί κατά 26,5%, ενώ σύμφωνα με τις προβλέψεις, η αύξηση των εκπομπών κατά το 2010 θα ανέρχεται στο +35,8%. Η μη τήρηση των στόχων θα έχει οδυνηρές συνέπειες για τη χώρα μας, αφού σε μία τέτοια περίπτωση προβλέπονται αυστηρά πρόστιμα. Γι' αυτό και είναι επιτακτική η ανάγκη να προωθηθούν μέτρα που θα συμβάλλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας, στην ταχεία ανάπτυξη των καθαρών πηγών ενέργειας και εν τέλει στη μείωση των επικίνδυνων αερίων που αποσταθεροποιούν την ατμόσφαιρα της Γης και πυροδοτούν τις κλιματικές αλλαγές.

Το Πρωτόκολλο του Κιότο έχει σχεδιαστεί ως ένα πρώτο βήμα στον δρόμο της ριζικής μείωσης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου που απαιτείται για την αποτροπή των κλιματικών αλλαγών. Αυτή τη στιγμή είναι το μόνο διεθνές νομικό εργαλείο που κινείται στη σωστή κατεύθυνση. Δεν πρέπει να ξεχνάμε βέβαια ότι, ακόμη κι αν εφαρμοστεί στο ακέραιο, το Πρωτόκολλο του Κιότο στη σημερινή του μορφή, θα περιορίσει την αναμενόμενη αύξηση της μέσης θερμοκρασίας κατά 0,06οC ως το 2050, όταν στο ίδιο διάστημα η αναμενόμενη αύξηση της μέσης θερμοκρασίας θα είναι 1οC με 2οC. Ενδεικτική είναι η προειδοποίηση των Ηνωμένων Εθνών σύμφωνα με την ο-

ποία για να εξαλειφθεί η απειλή των κλιματικών αλλαγών απαιτείται παγκοσμίως μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 50-70% μέσα στις επόμενες δεκαετίες. Είναι σαφές λοιπόν ότι το Πρωτόκολλο αυτό δεν είναι παρά ένα πρώτο αναγκαίο βήμα προς την εξεύρεση μιας λύσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. ΜΙΧ. ΔΕΚΛΕΡΗ, Ο ΔΩΔΕΚΑΔΕΛΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΓΚΟΛΠΙΟ Β.Α ΕΚΔ. ΑΝΤ.Ν. ΣΑΚΟΥΛΑ, ΑΘΗΝΑ.
2. Γ. Ζαϊμάκης: «Κοινοτική εργασία και τοπικές κοινωνίες» Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα 2002
3. Γ. Ζαϊμάκης: «Οικολογική κρίση, Βιώσιμη Ανάπτυξη και Κοινωνική Εργασία», έκδοση: Κοινωνική Εργασία 61, 2000
4. Παν. Κατσούλης: «Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στο Παγκόσμιο χωρίο», Αθήνα, Α.Α. Λιβάνη 2006
5. Αντ. Μακρυδημήτρης: «Το Κράτος και η Κοινωνία των Πολιτών», Μεταμεσονύκτιες εκδόσεις, Αθήνα 2003
6. Νίκος Μούσης: «Ευρωπαϊκή Ένωση - Δίκαιο. Οικονομία. Πολιτική», εκδόσεις Παπαζήση 2001
7. Θ. Παναγόπουλος: «Δίκαιο Περιβάλλοντος», εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα 2004
8. Ν.Κ. Χλέπας: «Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα», Αθήνα – Κομοτηνή, εκδόσεις Αντ. Μ. Σάκκουλα, 1999
9. Μ. Ψύλλα: «Επικοινωνία και τοπικός χώρος. Μια αναφορά στην δημοτική επικοινωνία», Τοπική Αυτοδιοίκηση 1998.
10. 10. Α. ΤΑΧΟΥ, ΔΙΚΑΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΘΗΝΑ 1987.
11. ΜΙΧ. ΔΕΚΛΕΡΗΣ-Θ. ΚΟΝΙΑΒΙΤΗΣ-Γ. ΣΑΚΙΩΤΗΣ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, GUTENBERG – ΑΘΗΝΑ (ΚΕΚΜΟΚΟΠ) ΑΘΗΝΑ 2005.
12. ΣΑΜΙΩΤΗΣ. Γ, ΤΣΑΛΤΑΣ.ΓΡ, ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΕΙΜΕΝΟ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗΣ ΤΗΣ ΣΤΟΚΧΟΛΜΗΣ ΤΟΜΟΣ Ι ΕΚΔ.ΠΑΠΑΖΗΣΗ- ΑΘΗΝΑ 1990.
13. Επιμ. ΓΡ.ΤΣΑΛΤΑΣ, ΓΙΟΧΑΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ, ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ Η.Ε ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΕΚΔ Ι.ΣΙΔΕΡΗ, ΑΘΗΝΑ 2003.

14. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ.Π, ΣΑΜΙΩΤΗΣ.Γ,ΤΣΑΛΤΑΣ.ΓΡ,Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ Η.Ε(RIO DE JANEIRO) ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ, ΕΚΔ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1993.
15. Κ. Σ. ΡΕΜΕΛΗΣ,ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΟΤΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ,ΕΚΔ ΑΝΤ.Ν.ΣΑΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1989

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. A. Ronnby, Mobilizing local communities, 1995
2. T. Bradshaw: Complex community development projects: Collaboration, comprehensive programs and community coalitions in complex society. Community Development Journal, 2000.
3. Boehmer-Christiansen, S., "The Precautionary Principle in Germany- enabling Government", σε O'Riordan, T. και Cameron, J. (Eds.) *Interpreting the Precautionary Principle* (1994).
4. Moltke, K., "The *Vorsorgeprinzip* in West German Environmental Policy", ως παράρτημα III σε Royal Commission on the Environment, Twelfth Report, *Best Practicable Environmental Option*, (1988), Cm.310.
5. Freestone, D. και Hey, H., "Implementing the Precautionary Principle: Challenges and Opportunities", σε Freestone, D., και Hey, E., (Eds.) *The Precautionary Principle and International Law* (1996).
6. Cameron, J., και Abouchar, J., "The Status of the Precautionary Principle in International Law", σε Freestone, D., και Hey, E., (Eds.) *The Precautionary Principle and International Law* (1996).
7. Moltke, K., "The relation between policy, science, technology economics and law in the implementation of the precautionary principle", σε Freestone, D., και Hey, E., (Eds.) *The Precautionary Principle and International Law* (1996).
8. H.-J von der Heide,Die Herausforderung der Rechtsordnung durch die Umwelt gefahren de industriegesellw-chaft, Dov 1985

ΠΕΡΙΟΔΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, τεύχος 3 – 9 Οκτωβρίου 2008
2. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΕΚΔΟΣΗ ΚΕΔΚΕ – Τεύχος 119, Νοέμβριος 2008
3. ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΟΙΚΙΑΚΩΝ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ: ΕΚΔΟΣΗ THE ASSOCIATION OF CITIES FOR RECYCLINE – BRUSSELS – ΚΕΔΚΕ ΑΘΗΝΑ 1997
4. ΥΠΕΧΩΔΕ: Δ/ΝΣΗ ΟΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ. ΕΚΔΟΣΗ ΕΕΤΕΕ, ΑΘΗΝΑ – ΜΑΡΤΙΟΣ 1998
5. ΚΕΔΚΕ: ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, πρακτικά ετήσιου τακτικού συνεδρίου 14-16 Νοεμβρίου 2007
6. ΚΕΔΚΕ: ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, εισήγηση Επιτροπής στο ετήσιο τακτικό συνέδριο 26-28 Νοεμβρίου 2008
7. ΤΕΔΚΝΑ πρακτικά ετήσιου τακτικού συνεδρίου, 19-20 Οκτωβρίου 2007
8. ΤΕΔΚΝΑ πρακτικά ετήσιου τακτικού συνεδρίου, 20-21 Νοεμβρίου 2008
9. ΥΠΕΧΩΔΕ, Τμήμα Διεθνών Δραστηριοτήτων και Θεμάτων Ε.Ε.
Α) Απολογισμός 1^{ης} ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (2002 –2007) ΙΟΥΝΙΟΣ 2007
Β) Συνοπτική παρουσίαση 2^{ης} ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Α.Α. (2007-2012)
Γ) Ελληνική Στρατηγική για τη ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
10. ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΚΕΔΚΕ 1/2002
11. ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, Τριμηνιαία Εκδοση της ΕΕΤΑΑ ΑΕ, τεύχος 37 – Ιούλιος – Σεπτέμβριος 2007
12. ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, Τριμηνιαία Εκδοση της ΕΕΤΑΑ ΑΕ, τεύχος 36 – Απρίλιος – Ιούνιος 2007
13. Άρθρο: «Μικρή ικανότητα μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα» KEVIN FEATHERSTONE, Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ – ΓΝΩΜΕΣ 12/4/2009.
14. Άρθρο: «Δέκα Παθογένειες σε πλήρη έξαρση» ΒΑΣΙΛΗΣ ΝΕΔΟΣ, ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ – ΘΕΜΑ 18-19/4/2009.

15. Άρθρο: «Ευτυχισμένοι όπως στη νήσο Βανουάτου» ANDREW SIMMS: THE GUARDIAN- ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ – ΤΕΧΝΕΣ 18 -19/4/2009
16. Μ. Παντελιά (Αρχιτέκτων, Πολεοδόμος, Χωροτάκτη) Μελέτη για τη ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΠΗΓΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. www.vpexode.gr
2. www.minenv.gr/anakvklosi/general.html
3. www.vpan.gr
4. www.oke.gr
5. www.espa.gr/Greek/Default.aspx
6. www.europa.eu/index.el.html
7. www.hellaskps.gr/2000-2006
8. www.tedkna.gr
9. www.kedke.gr
10. www.europa.eu/pol/env/index_el.html
11. www.cres.gr/kape/index-gr.htm
12. www.mnec.gr
13. www.vpes.gr/thiseas
14. www.21ota.gr
15. www.politics.www.gr